

ŚRĪ UPADEŚĀMṚTA

śrī śrī guru-gauraṅgau jayataḥ

ŚRĪ UPADEŚĀMṚTA

Het ambrozijnen advies van
Śrī Rūpa Gosvāmī

de commentaren van

Śrī Rādhā-ramaṇa dāsa
Śrī Bhaktivinoda Ṭhākura
Śrī Bhaktisiddhānta Sarasvatī Gosvāmī Prabhupāda

In het Engels vertaald uit de Hindi uitgave van

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA NĀRĀYAṆA GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA

Jaya Radhe

ŚRĪ UPADEŚĀMRĪTA

Oorspronkelijke titel:

Sri Upadesamrta – The Ambrosial Advice of Sri Rupa Gosvami

Auteurs: Sri Srimad Bhaktivedanta Narayana Gosvami Maharaja, 1921;

Radha-raman dasa; Srila Bhaktivinoda Thakura, 1838; Srila Bhaktisiddhanta
Sarasvati Thakura, 1874

2de Uitgave 2003 Gaudiya Vedanta Publications – Delhi, India

Nederlandse titel:

Sri Upadesamrta – Het ambrozijnen advies van Sri Rupa Gosvami

Nederlandse vertaling: 2018 Indira dasi

Voorzien van Sanskriet verzen in Devanagari en Romeins diacritisch schrift.

Foto Sri Srimad Bhaktivedanta Svami Maharaja is courtoisie van © Bhaktive-
danta Book Trust, Inc., www.Krishna.com. Gebruikt met toestemming.

Vector art: Freepik.com

Pro Deo Uitgever Jaya Radhe: <https://purebhakti.com/jayaradhe.nl>

Email: banyantree@duck.com

Drukwerk: www.pumbo.nl

Papier: HVO Biotop

Paperback: www.boekenbestellen.nl/boek/upadesamrta

Alle Nederlandse titels van deze auteurs op één pagina:

www.boekenbestellen.nl – Zoekterm: BV Narayana Maharaja

Kosteloos Nederlandse titels in eBookformaten: jayaradhe.nl/boeken.html;

purebhakti.com/resources/ebooks-magazines/bhakti-books/dutch

Nederlandse vertalingen van de literaire nalatenschap van Sri Srimad Bhaktive-
danta Narayana Gosvami Maharaja worden als Nederlands cultureel erfgoed
geconserveerd door de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag en het World Book
Archive in Vrindavan.

Gaudiya Vedanta Filosofie; Caitanya; Vaisnavisme

NUR: 718 Oosterse religies

COPYRIGHT 2018 © I.H.M. GOOSEN – ENKELE RECHTEN VOORBEHOUDEN

BEHALVE WAAR ANDERS VERMELD VALT ALLEEN DE TEKST (NIET OPMAAK,
FOTO'S EN KUNST) IN DIT BOEK ONDER CREATIVE COMMONS NAAMSVER-
MELDING-GEENAFGELEIDWERKEN 4.0 INTERNATIONALE PUBLIEKE LICENTIE

Overzicht licentie: <https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/legalcode.nl>

Inhoud

Voorwoord	i
Inleiding	xiii
Vers een	1
Zes aandrangen ongunstig voor Bhakti en waard te worden geweerd	
Vers twee	21
Zes hindernissen tot Bhakti	
Vers drie	33
Zes geloften gunstig voor Bhakti	
Vers vier	41
Associatie die Bhakti voedt	
Vers vijf	45
Dienstverlening van een middenklasse toegewijde aan de drie typen Vaiṣṇava	
Vers zes	55
Het is verboden om de transcendentale Vaiṣṇava's te zien in een materieel	

<i>Vers zeven</i> _____	61
Het proces van het uitvoeren van Bhajana van Śrī Kṛṣṇa's Namen en Spel	
<i>Vers acht</i> _____	67
Het proces van Bhajana en de beste plaats om Bhajana uit te voeren	
<i>Vers negen</i> _____	77
Welke Heilige Plaats is de hoogste?	
<i>Vers tien</i> _____	83
Wie is Śrī Kṛṣṇa's meest dierbare Geliefde?	
<i>Vers elf</i> _____	89
De glorie van Śrī Rādhā-kuṇḍa	
<i>Glossarium</i> _____	101

Voorwoord

[vertaald uit de Hindi uitgave]

SRI UPADEŚĀMṚTA HEEFT HOOG AANZIEN IN DE Śrī Gauḍīya Vaiṣṇava spirituele gemeenschap (*sampradāya*). Stralend met het innerlijke gevoel (*bhāva*) en de uiterlijke gelaatskleur van Śrīmatī Rādhikā heeft Śrī Caitanya Mahāprabhu het gezamenlijk chanten van de heilige namen van Śrī Kṛṣṇa (*śrī nāma-saṅkīrtana*) geïnaugureerd en heeft die zeer verheven, stralend goddelijke liefde voor Śrī Kṛṣṇa geschonken, die nooit eerder was gegeven. Voor het hoogste goed van alle levende wezens heeft Śrīla Rūpa Gosvāmī de oceaan van Śrīman Mahāprabhu's instructies gekarnd en heeft de essentie gedistilleerd in de vorm van *Śrī Upadeśāmṛta*. De adviezen, die in dit boek worden gegeven, zijn onontbeerlijk voor de beoefenaars (*sādhakas*) van het devotionele pad (*bhakti*). Zonder deze instructies te volgen is het binnengaan van het gebied van zuivere toewijding en in het bijzonder het volgen van het gecompliceerde en verheven pad van spontane toewijding (*rāgānuga-bhakti*) niet alleen moeilijk, maar onmogelijk.

We leren uit het dagboek van Govinda dāsa, de persoonlijke dienaar van de *prema-avatāra* (incarnatie van goddelijke liefde), Śrī Caitanya Mahāprabhu, dat Mahāprabhu onophoudelijk overweldigd bleef in een ontvlamde (*sūddipta*) stemming van goddelijke afgescheidenheid (*vipralambha*), voordat hij terugkeerde naar Zijn eeuwige, ongemanifesteerde spel. In die tijd probeerden twee van Mahāprabhu's intieme, eeuwige dienaren, Śrī Svarūpa Dāmodara en Śrī Rāya Rāmānanda, Hem te kalmeren door verzen te zingen, die relevant waren voor Zijn stemming. Bij een van die gelegenheden zat Mahāprabhu met Zijn toegewijden aan de branding van de zee en hield zich bezig met het horen van vertellingen over Kṛṣṇa (*kṛṣṇa-kathā*). Bij het zien van de dichte bossages langs de branding van de blauwe oceaan met zijn grote zandduinen viel opeens de herinnering van Govardhana Heuvel en de Yamunā Rivier met de vele mooie tuinen en loofhutten (*kuñjas*) aan haar oevers in Zijn gedachten. Toen begon Hij bitter te wenen in afgescheidenheid van Kṛṣṇa. Toen na enige tijd Zijn opwinding afnam en Hij rustig werd, gaf Hij met een zachte, lieve stem een paar instructies aan de verzamelde toegewijden. Die instructies zijn neergelegd in de verzen van deze *Śrī Upadeśāmṛta*.

Vanaf het allereerste begin is het voor *sādhakas*, die het gebied van *bhakti* willen binnengaan, noodzakelijk om activiteiten te verzaken, die ongunstig zijn voor de vooruitgang in het spirituele leven. Hiertoe behoren de aandringen van het verstand, de spraak, woede, de tong, de maag en de genitaliën, als ook het voorkomen van teveel eten, onnodige ondernemingen, zinloze conversatie, onjuiste naleving van de regels

en regulerende principes van devotie, slecht gezelschap en zowel gretigheid of de onrust van het verstand om er waarde-loze meningen op na te houden. Tegelijkertijd is het volstrekt noodzakelijk om eigenschappen aan te nemen, die *bhakti* voeden, zoals enthousiasme, vastbeslotenheid, geduld, het goede gedrag, dat met *bhakti* gepaard gaat, en de idealen voor het devotionele leven, die door zuivere toegewijden zijn gevestigd.

Nadat men ietwat is vooruitgegaan, dient men zich in de zes soorten toegewijd gezelschap te begeven, de drie niveau's van Vaiṣṇava's gepast respect te betuigen en hen overeenkomstig diensten te verlenen. Tenslotte, wanneer men hetzij fysiek of mentaal in Vraja resideert en in het voetspoor volgt van toegewijden, die over diepe liefde voor Kṛṣṇa beschikken en bedreven zijn in het proeven van de devotionele gevoelens van Vraja (*vraja-rasa*), dient men onophoudelijk zijn tong en verstand bezig te houden met het chanten en herinneren van Śrī Kṛṣṇa's namen (*nāma*), gedaante (*rūpa*), kwaliteiten (*guṇa*), spel en vermaak (*līlā*). Evenals Śrīmatī Rādhikā het dierbaarst is voor Kṛṣṇa, zo is ook Haar vijver (*kuṇḍa*) het meest dierbaar voor Hem. Daarom moeten beoefenaars van *bhakti* zeker hun toevlucht nemen tot de belichaming van de hoogste devotionele extase (*mahābhāva*), Śrīmatī Rādhikā, en Haar vijver, Śrī Rādhā-kuṇḍa. Śrī Caitanya Mahāprabhu heeft deze allerhoogste essentie van alle instructies in zijn geheel geconserveerd in de verzen van *Śrī Upadeśāmṛta*.

**De eminent glorieuze auteur van
Śrī Upadesāmṛta, Śrī Rūpa Gosvāmī**

Wie kent niet de auteur van *Śrī Upadesāmṛta*, Śrī Rūpa Gosvāmī? Zijn voorgeslacht was een koninklijke dynastie van *bhāradvāja-gotrī brāhmaṇas* uit Karnataka, Zuid-India, die in het bijzonder over kennis van de *Yajur Veda* beschikten. Gedwongen door bijzondere omstandigheden verliet zijn overgrootvader, Śrī Padmanābha, zijn ouderlijk huis en vestigde zich in Bengalen in een dorp genaamd Nāihāṭī, dat ligt aan de oevers van de Bhāgīrathī Rivier. Padmanābha's kleinzoon, Śrī Kumāradeva, had drie zonen: Amara, Santoṣa en Vallabha. Later werden ze beroemd als Śrī Sanātana Gosvāmī, Śrī Rūpa Gosvāmī en Śrī Anupama. De moslimregent van Bengalen van die tijd, Hussein Shah, gaf Rūpa en Sanātana de titels Sākara Mallika en Dabīra Khāsa en stelde hen aan als zijn eerste minister en privé secretaris. Maar na enige tijd kwamen ze in contact met de heilant van Kali-yuga, Śrī Caitanya Mahāprabhu. Ze verzaakten hun enorme rijkdom en al hun wereldse relaties en werden onderscheiden asceten, die volkomen waren toegewijd aan het dienen van de innerlijke wens van Śrī Rādhā-Kṛṣṇa. In opdracht van Mahāprabhu restaureerden ze de vergeten heilige plaatsen van Vraja-maṇḍala, voerden weer de juiste methoden in voor de verering van het godsbeeld, componeerden gezaghebbende geschriften over *bhakti* en vestigden de goede gedragscodes van het devotionele leven.

Het opnieuw manifesteren van het beroemde godsbeeld Śrī Govindaji in Vṛndāvana, het bouwen van een grote, prachtige

tempel en het invoeren van een rijke standaard voor de vereering van het godsbeeld zijn allemaal toe te schrijven aan Śrī Rūpa Gosvāmī alleen. Hij verscheen in het jaar 1489 en verdween in 1564. In *Laghu-vaiṣṇava-toṣaṇī*, het commentaar van Śrī Jīva Gosvāmī op *Śrīmad-Bhāgavatam*, treffen we de volgende gezaghebbende lijst aan van de literatuur, die hij heeft gecomponeerd: (1) *Śrī Haṁsadūta*, (2) *Śrī Uddhava-sandeśa*, (3) *Śrī Kṛṣṇa-jaṇma-tithi-vidhi*, (4) *Śrī Br̥hat-kṛṣṇa-gaṇoddeśa-dīpikā*, (5) *Śrī Laghu-kṛṣṇa-gaṇoddeśa-dīpikā*, (6) *Śrī Stava-mālā*, (7) *Śrī Vidagdha-mādhava-nāṭaka*, (8) *Śrī Lalīta-mādhava-nāṭaka*, (9) *Śrī Dāna-keli-kaumudī*, (10) *Śrī Bhakti-rasāmṛta-sindhu*, (11) *Śrī Ujjvala-nīlamanī*, (12) *Śrī Prayuktākhyā-candrikā*, (13) *Śrī Mathurā-māhātmya*, (14) *Śrī Padyāvalī*, (15) *Śrī Nāṭaka-candrikā*, (16) *Śrī Laghu-bhāgavatāmṛta*, (17) *Śrī Sāmānya-virudāvalī-lakṣaṇa* en (18) *Śrī Upadeśāmṛta*.

**Śrī Rādhā-ramaṇa dāsa Gosvāmī,
auteur van het Upadeśa-prakāśikā commentaar**

Śrī Rādhā-ramaṇa dāsa Gosvāmī componeerde een Sanskriet commentaar op *Śrī Upadeśāmṛta* genaamd *Upadeśa-prakāśikā*, dat bondig is, maar toch essentieel. Hij verscheen in de dynastie van de Vṛndāvana *gosvāmīs*, die Rādhā-ramaṇa dienen, het godsbeeld, dat door Śrī Gopāla-bhaṭṭa Gosvāmī werd geïnstalleerd en vereerd. De naam van zijn vader was Śrī Govardhana-lāla Gosvāmī en de naam van zijn grootvader was Śrī Jīvana-lāla Gosvāmī. Śrī Jīvana-lāla Gosvāmī was de geestelijk leermeester, die hem inwijding gaf (*dīkṣā-guru*) en hij was tevens zijn instructiegevend leermeester (*sikṣā-guru*).

Rādhā-ramāna dāsa Gosvāmī was een groot geleerde, auteur en dichter in Sanskriet en Hindi. Zijn *Dīpikā-dīpanī* commentaar op *Śrīmad-Bhāgavatam* staat onder de geleerden in hoog aanzien. Zijn *Upadeśa-prakāśikā* commentaar wordt zeer geacht in de Vaiṣṇava gemeenschap.

**Śrī Saccidānanda Bhaktivinoda Ṭhākura,
auteur van het Piyūṣa-varṣiṇī-vṛtti commentaar**

Bhaktivinoda Ṭhākura heeft in dit moderne tijdperk, dat door extreem zinnelijk plezier is gedegradeerd, de vloed van zuivere devotie (*śuddha-bhakti*), die tijdelijk was onderbroken, nieuw leven ingeblazen door honderden boeken over *bhakti* te schrijven. Hij is een eeuwige, intieme toegewijde van Śrī Caitanya Mahāprabhu. Omdat hij op verschillende manieren de zuivere filosofie van goddelijke liefde (*prema-dharma*) heeft gepropageerd, die werd voorgeleefd en gepredikt door Śrīman Mahāprabhu, is hij beroemd geworden als de Zevende Gosvāmī. Omdat hij de heilige namen van Mahāprabhu (*śrī gaura-nāma*), Zijn heilige land (*śrī gaura-dhāma*), Mahāprabhu's diepste wens (*śrī gaura-kāma*) en de vertellingen van het spel van Mahāprabhu (*śrī gaura-līlā*) heeft gemanifesteerd, wordt hij beschouwd als de incarnatie van Vyāsa in het spel en vermaak van Mahāprabhu.

Hij verscheen in een goed opgeleide en beschaafde familie op 2 september 1838 in het dorp Vīranagara, dat vlakbij de plaats ligt van de verschijning van Mahāprabhu, Śrīdhāma Māyāpura in West-Bengalen. Zijn jongensnaam was Śrī Kedarānātha Datta. Hij was een leergierige en schrandere leer-

ling. Tijdens zijn huishoudelijke leven had hij een hoge positie als bestuursambtenaar onder het regime van de Britse Rāja. Gedurende die tijd diende hij het diepste verlangen van Śrī Gaurasundara door de Upaniṣaden, de *Brahma-sūtra*, *Śrīmad-Bhāgavatam*, *Bhagavad-gītā* en de commentaren van de Gosvāmīs te vertalen, door zijn eigen devotionele literatuur te componeren en door spirituele week- en maandbladen te publiceren. Bovendien heeft hij de *nāma-haṭṭa* programma's ingevoerd voor de verspreiding van *harināma-saṅkīrtana* en *hari-kathā* van dorp naar dorp en van stad naar stad, en hij heeft vele heilige plaatsen tot leven gebracht, die in vergetelheid waren geraakt.

Op het laatst verzaakte hij zijn rijkdom en familie en ging permanent wonen in Śrī Svānanda-sukhada-kuñja, een tuin in Śrī Godruma, die zich op de oevers van de goddelijke Bhāgīrathī Rivier binnen het grondgebied van Śrīdhāma Navadvīpa bevindt. Daar is hij zonder bezittingen gebleven en heeft het ideaal van het systeem van de beoefening van spontane devotionele verering (*rāgānuga-bhajana*) gevestigd. Als hij niet in deze wereld was verschenen, zouden de geboorteplaats van Mahāprabhu, de plaatsen waar Mahāprabhu spel ten uitvoer legde en Mahāprabhu's instructies nog steeds verborgen zijn gebleven. Tegenwoordig wordt in alle uithoeken van de wereld de *harināma-saṅkīrtana* met veel plezier gevierd en wordt de hele wereld ondergedompeld in de huizenhoge golven van *śrī gaura-kṛṣṇa bhakti*. Duizenden opgeleide Westerse jongeren drinken de zoete smaken van toewijding (*bhakti-rasa*) en dansen, waarbij ze opgaan in spirituele vreugde. Het is

niemand anders dan Bhaktivinoda Ṭhākura, die deze vloed van *bhakti* nieuw leven heeft ingeblazen.

Hij heeft ongeveer honderd boeken gecomponeerd in Sanskriet, Bengaals, Hindi, Engels, Oriya en andere talen. Namen van enkele van zijn boeken zijn de commentaren op oude geschriften, zoals de *Brahma-sūtra*, *Bhagavad-gītā*, enkele Upaniṣaden, *Śrīmad-Bhāgavatam* en *Śrī Caitanya-caritāmṛta*; zijn eigen werken, zoals *Jaiva-dharma*, *Śrī Caitanya-sikṣāmṛta*, *Śrī Caitanya Mahāprabhura Śikṣā*, *Datta-kaustubha*, *Śrī Kṛṣṇa-saṁhitā*, *Tattva-viveka*, *Śrī Bhajana-rahasya*, *Daśa-mūla-sikṣā*, *Śaraṇāgati*, *Gītāmālā*, *Kalyāṇa-kalpataru*, *Harināma-cintāmaṇi*, *Prema-pradīpa* en *Śrī Caitanya Mahāprabhu – Zijn leven en Zijn lessen*. Hij verdween uit deze wereld op 23 juni 1914.

**Śrī Bhaktisiddhānta Sarasvatī Gosvāmī Prabhupāda,
auteur van het Anuyṛtti commentaar**

Śrī Śrīmad Bhaktisiddhānta Sarasvatī Gosvāmī Prabhupāda verscheen in Jagannātha Purī op vrijdag 3 februari 1874, op de dag van *kṛṣṇa-pañcamī* in de maand Māgha. Zijn vader en *sikṣā-guru* was de beroemde eeuwige toegewijde van Śrīman Mahāprabhu, Śrī Bhaktivinoda Ṭhākura. Zijn jongensnaam was Śrī Vimalā Prasāda. Vanaf zijn jeugd was hij een buitengewoon geleerde, een spiritueel genie en rechtvaardig in zijn gedrag. Op vijftienjarige leeftijd heeft de gemeenschap van verheven Vaiṣṇava's van die tijd hem vanwege zijn deskundigheid in alle takken van kennis met de titel “Śrī Siddhānta

Sarasvatī” getooid, hetgeen betekent ‘hij die de wijsheid van alle gevestigde waarheden verpersoonlijkt’.

In 1918 heeft hij de wereldverzakende levensorde (*sannyāsa*) aanvaard en raakte bekend als *parivrājakācārya* Śrī Bhaktisiddhānta Sarasvatī. Zijn *dikṣā-guru* was de uitermate vereerenswaardige Śrīmad Gaura-kīṣora dāsa Bābājī Mahārāja. In de geboorteplaats van Śrīman Mahāprabhu, Śrīdhāma Māyāpura, heeft hij zijn eerste klooster (*maṭha*) gesticht, de Śrī Caitanya Maṭha. Hij heeft daarna nog ongeveer vierenzestig *maṭhas* gevestigd in Bengalen, Bihar, Orissa, Madras, Mumbai, Delhi, Uttar Pradesh en door heel India en in Westerse en Oosterse landen. Hier onderwees hij opgeleide en beschaafde jongeren de *premamayī* (verzadigd van goddelijke liefde) instructies van Śrīman Mahāprabhu. Hij trok hen aan met zijn instructies, die hen diep in het hart raakten, en met zijn ideale, devotionele karakter gaf hij hen inwijding in de wereldverzakende levensorde (*tridaṇḍa-sannyāsa*), zond hen uit om zowel nationaal als internationaal te prediken en inspireerde hen om in verscheidene talen spirituele tijdschriften te publiceren.

Hij vestigde ook het Vaiṣṇava stelsel van beroepsmatige plichten genaamd *daiva-varṇāśrama*. Hij reisde door heel India en predikte *śuddha-bhakti* met groot enthousiasme, waarmee hij anderen inspireerde om hetzelfde te doen. Door zijn eigen devotionele boeken en tijdschriften te publiceren alsmede de Upaniṣaden, de Purāṇā’s, de *Brahma-sūtra*, *Śrīmad-Bhāgavatam*, *Bhagavad-gītā*, de boeken van de Gosvāmī’s en gezaghebbende boeken van de vier *sampradāyas* heeft hij het enorme pakhuis van Śrī Gauḍīya devotionele literatuur

verder uitgebreid. De wereld zal aan deze grote persoonlijkheid altijd verschuldigd blijven.

Mijn uitermate vererenswaardige Śrī Gurudeva, het kroonjuweel van de hoogste zwaanachtige (*paramahansa*) Vaiṣṇava's, Śrī Śrīmad Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī Mahārāja, is zijn toegewijde discipel, een bewaker van de Śrī Gauḍīya *sampradāya* en stichtend voorganger (*ācārya*) van de Gauḍīya Vedānta Samiti en alle *mathas* in heel India, die onder zijn jurisdictie staan. Behalve het publiceren van zijn eigen boeken heeft hij veel werken van Bhaktivinoda Ṭhākura opnieuw uitgegeven. Door zijn bijzondere genade en inspiratie wordt devotionele literatuur door de Śrī Gauḍīya Vedānta Samiti gestaag uitgegeven.

Tenslotte, ik ben in het bijzonder verplicht aan het huidige hoofd en de *ācārya* van de Gauḍīya Vedānta Samiti, *parivrājakācārya* Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Vāmana Mahārāja. Alleen door zijn enthousiasme en inspiratie wordt deze Hindi uitgave van *Śrī Upadeśāmṛta* nu gepubliceerd en ik ben hem hiervoor zeer verschuldigd. Moge hij deze uitgave in de lotushanden van onze geëerde *śrī gurudeva* leggen en zodoende zijn diepste wens in vervulling brengen. Dit is mijn hartgrondige gebed aan zijn eerbiedwaardige voeten.

Ik heb het volste vertrouwen, dat trouwe personen, die naar *bhakti* verlangen, door het lezen van dit boek gekwalificeerd raken om de *prema-dharma* te verkrijgen, die werd onderwezen door Śrī Caitanya Mahāprabhu, en dat eerbiedwaardige toegewijden zeer verheugd zullen zijn. Moge Śrī Śrī Guru-Gaurāṅga-Rādhā-Vinoda-bihārījī ons Hun rijkelijk genadevolle zegeningen schenken. Aan Hun lotusvoeten bied ik dit be-

scheiden gebed aan (van Śrīla Raghunātha dāsa Gosvāmī's *Śrī Mukta-caritra*, de samenvattende gebeden (1)),

*ādadānas tṛṇam dantair
idaṁ yāce punaḥ punaḥ
śrīmad-rūpa-padāmbhoja-
dhūliḥ syām janma-janmani*

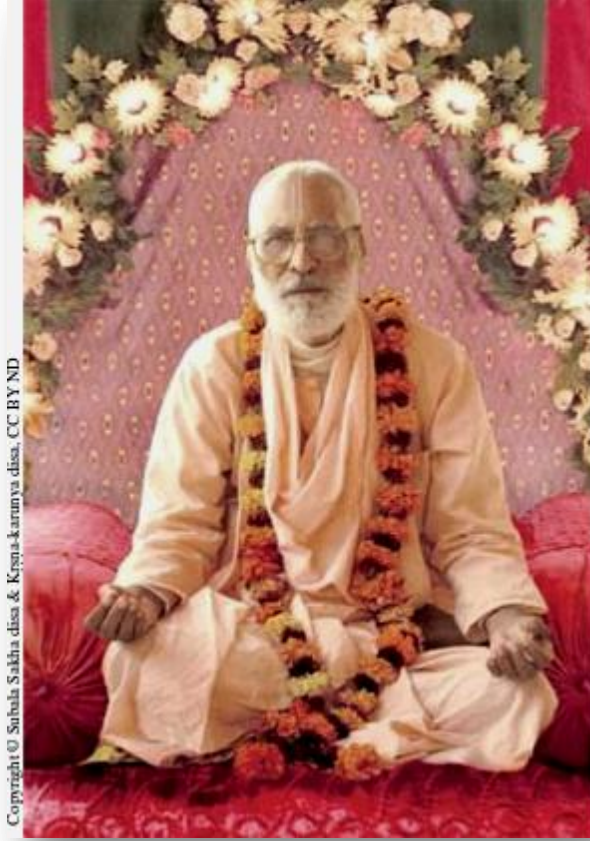
Met een rietje tussen mijn tanden geklemd smeed ik keer op keer om leven na leven het stof van de lotusvoeten van Śrīla Rūpa Gosvāmī te verkrijgen.

*Een dienaar van de dienaar van de Vaiṣṇava's,
Tridaṇḍi-bhikṣu Śrī Bhaktivedānta Nārāyaṇa*

Op de heilige dag van Akṣaya-tṛtīyā, 1984
Śrī Keśavajī Gauḍīya Maṭha
Mathurā, Uttar Pradesh, India

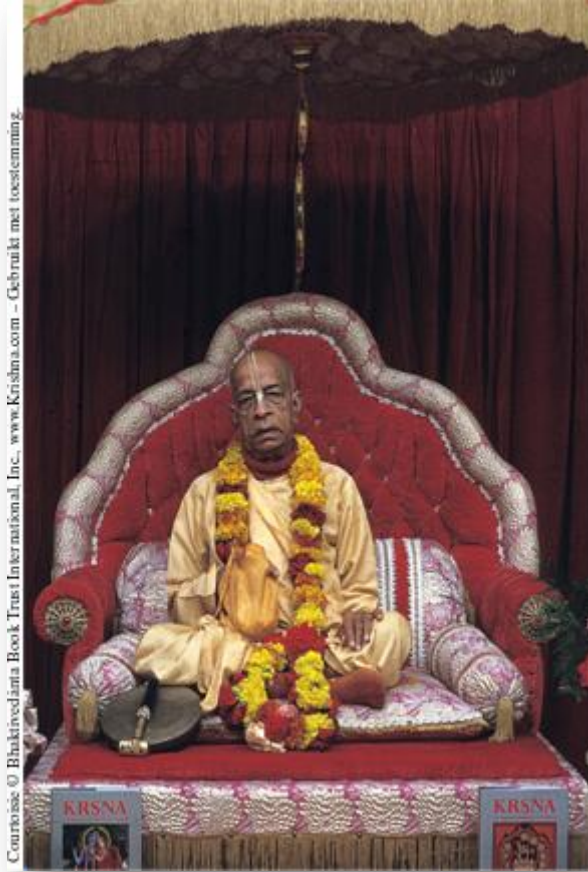

nitya-līlā praviṣṭha om viṣṇu-pāda aṣṭottara śata

ŚRĪ ŚRĪMAD

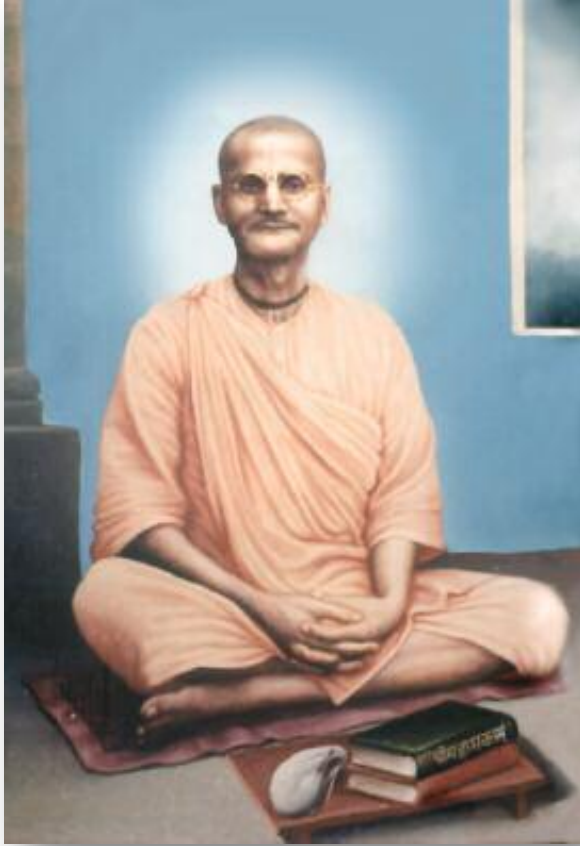
BHAKTIVEDĀNTA NĀRĀYAṆA GOŚVĀMĪ MAHĀRĀJA

nitya-līlā praviṣṭha om viṣṇu-pāda aṣṭottara śata

ŚRĪ ŚRĪMAD

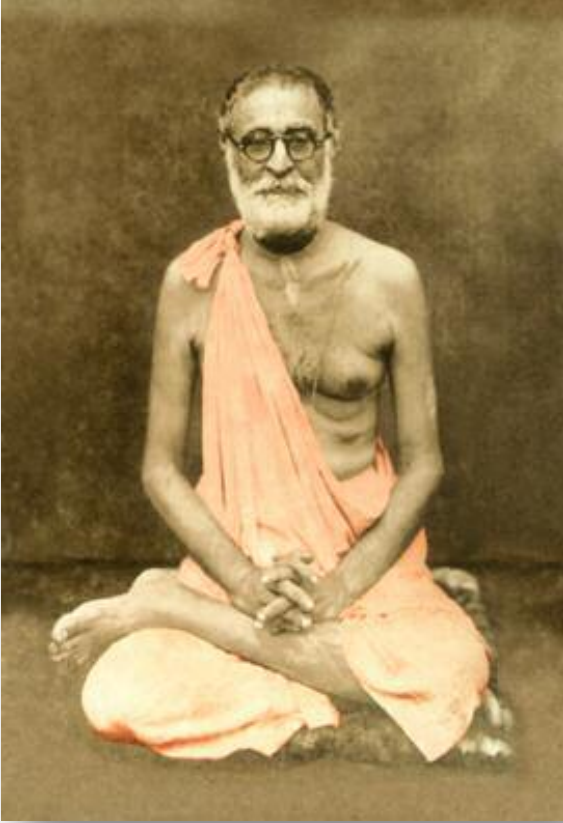
BHAKTIVEDĀNTA SVĀMĪ MAHĀRĀJA

nitya-lilā praviṣṭha om viṣṇu-pāda aṣṭottara śata

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTI PRAJÑĀNA KEŚAVA GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA

nitya-lilā praviṣṭha om viṣṇu-pāda aṣṭottara śata

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTISIDDHĀNTA SARASVATĪ GOSVĀMĪ PRABHUPĀDA

nitya-lilā praviṣṭha om viṣṇu-pāda

ŚACCIDĀNANDA ŚRĪ ŚRĪMAD
BHAKTIVINODA ṬHĀKURA

RĀDHĀ-RAMAṆA DĀSA GOSVĀMĪ

ŚRĪLA RŪPA GOSVAMI

Inleiding

DE OORSPRONKELIJKE HINDI UITGAVE VAN *Śrī Upadeśāmṛta* werd voor het eerst in 1984 gepubliceerd door onze illustere Śrīla Gurudeva, *om viṣṇupāda paramahaṁsa parivrājakācārya aṣṭottara-śata Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Nārāyaṇa Mahārāja*. De eerste Engelse uitgave, die een rechtstreekse vertaling van die Hindi uitgave was, verscheen in 1997. Door de genade van Śrīla Gurudeva wordt deze tweede Engelse editie van *Śrī Upadeśāmṛta* nu voor onze verheven lezers gepresenteerd.

Het ambrozijnen advies van Śrī Rūpa Gosvāmī genaamd *Śrī Upadeśāmṛta* werd voor het eerst in het Engels gepubliceerd in 1975 door *nitya-līlā praviṣṭa om viṣṇupāda aṣṭottara-śata Śrī Śrīmad A.C. Bhaktivedānta Svāmī Prabhupāda*, de bekrachtigde persoonlijkheid, die Kṛṣṇabewustzijn in de hele wereld verspreidde. Het was getiteld *De nectar van instructie* en vertegenwoordigde een mijlpaal in de publicatie van Vaiṣṇava literatuur en introduceerde de lessen van Rūpa Gosvāmī onder vele duizenden mensen. Voor deze immens heilzame daad zal de wereld van Vaiṣṇava's hem altijd verschuldigd

blijven. Śrīla Prabhupāda was een intieme vriend van Śrīla Gurudeva en het is ons vurige verlangen, dat de huidige uitgave hem plezier doet door zijn oorspronkelijke werk op geschikte wijze te complementeren.

In de woord-voor-woord synoniemen van de verzen van Śrī *Upadesāmṛta* hebben we niet de volgorde van de woorden in de verzen gebruikt, maar veeleer de natuurlijke volgorde van de woorden, zoals ze in een zin verschijnen. Dit systeem wordt in het Sanskriet *anvaya* genoemd. *Anvaya* betekent letterlijk ‘de natuurlijke orde of de verbinding van woorden in een zin’. De betekenis van het vers wordt vanzelf duidelijk door het *anvaya*-systeem. We hopen, dat de lezers het voordeel van dit systeem zullen waarderen, omdat het helpt dieper in de betekenis van de verzen door te dringen. Om dit in het boek onder de aandacht van de lezers te brengen hebben we de woord-voor-woord synoniemen eenvoudig met “Anvaya” aangegeven.

Een dankbetuiging gaat uit naar Lavaṅga-latā dāsī voor het redigeren van deze tweede [Engelse] uitgave, naar Rṣabhādeva dāsa en Śānti dāsī voor het proeflezen van het definitieve manuscript, naar Atula-kṛṣṇa dāsā voor het controleren van het Sanskriet, naar Kṛṣṇa-prema dāsa voor het ontwerpen van de nieuwe omslag en naar Subala-sakhā dāsa voor de nieuwe foto van Śrīla Gurudeva. Uit naam van de vele toegewijden, die dienst verlenen in de boekenproductie voor Gauḍīya Vedānta Publications bieden we Śrīla Gurudeva deze publicatie aan en bidden, dat het zijn diepste wens mag vervullen.

Een aspirerend dienaar van de Vaiṣṇava's,
Prema-vilāsa dāsa

Guru-pūrṇimā

13 juli 2003

Gopinātha-bhavana, Śrī Vṛndāvana

ŚRĪ UPADEŚĀMṚTA

Vers Een

Zes aandringen ongunstig voor
Bhakti en waard te worden geweerd

वाचो वेगं मनसः क्रोधवेगं जिह्वावेगमुदरोपस्थवेगम्
एतान् वेगान् यो विषहेत धीरः सर्वामपीमां पृथिवीं स शिष्यात्

*vāco vegam manasaḥ krodha-vegam
jihvā-vegam udaropastha-vegam
etān vegān yo viṣaheta dhīraḥ
sarvām apīmām pṛthivīm sa śiṣyāt*

Anvaya

dhīraḥ – een wijs en zelfbeheerst persoon vrij van verlangens naar materieel plezier, bevrijding en mystieke perfectie; *yaḥ* – die; *viṣaheta* – kan onderdrukken; *etān* – al deze; *vegān* – overweldigende passies; *vācaḥ vegam* – de aandrang om te spreken; *manasaḥ vegam* – de rusteloosheid van het verstand; *krodha-vegam* – de aanzet tot woede; *jihvā-vegam* – de heftigheid van de tong; *udara-upastha-vegam* – de eisen van de maag en de opwinding van de genitaliën;

sah – hij; *śiṣyāt* – mag instructie geven; *imām* – deze; *sarvām* – hele; *prthivīm* – wereld; *api* – zelfs.

Vertaling

Een wijs en zelfbeheerst persoon, die de aandrang om te spreken, de onrust van het verstand, de aanzet van woede, de heftigheid van de tong, de eisen van de maag en de opwinding van de geslachtsdelen kan onderdrukken, kan de hele wereld advies geven. Met andere woorden, alle personen kunnen leerlingen worden van een dergelijk zelfbeheerst persoon.

Maṅgalācaraṇa

Allereerst bied ik herhaaldelijk mijn eerbetuigingen (*praṇāmas*) aan mijn meest vererenswaardige *śrī-gurudeva*, *nitya-līlā-praviṣṭa om viṣṇupāda aṣṭottara-śata Śrī Śrīmad Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī*, aan mijn *parama-gurudeva*, *Śrī Śrīmad Bhaktisiddhānta Sarasvatī Gosvāmī Prabhupāda*, die het *Anuvṛtti* commentaar schreef, aan mijn *parāpara-gurudeva*, *Śrī Śrīmad Bhaktivinoda Ṭhākura*, die het *Piyūṣavarṣiṇī* commentaar schreef, aan *Śrī Rādhā-ramaṇa dāsa Gosvami*, de dienaar van het godsbeeld van *Śrī Rādhā-ramaṇa*, die de *Upadeśa-prakāśikā-ṭikā* schreef, aan *Śrī Rūpa Gosvāmī*, die deze *Śrī Upadeśāmṛta* schreef en wiens enige rijkdom is de amoureuze smaak van devotie (*śṛṅgāra-rasa*) en aan zijn vererenswaardige godheid, *Śrī Caitanya Mahāprabhu*, die is getooid met het innerlijke gevoel en de lichaamskleur van *Śrī Rādhā*. Terwijl ik keer op keer aan hun voeten val, begin ik met deze vertaling van de *Upadeśa-prakāśikā-ṭikā*.

Upadeśa-prakāśikā-ṭikā

door Śrī Rādhā-ramaṇa dāsa Gosvāmī

Laat er alle zege zijn voor Śrī Rādhā-ramaṇa. Ik bied gebeden aan Śrī Caitanya Mahāprabhu, die wordt vergezeld door de ongebonden asceet (*avadhūta*) Śrī Nityānanda Prabhu, de identieke manifestatie van Śrī Baladeva, door Śrī Advaita Ācārya, de incarnatie van Mahā-Viṣṇu, door Zijn vermogens, zoals Śrī Gadādhara en door Zijn metgezellen, zoals Śrīvāsa. Ik neem mijn toevlucht tot die Mahāprabhu, die de bron is van alle vermogens van de wereld. Ik bied met groot respect en genegenheid gebeden aan Śrī Rūpa Gosvāmī, wiens hele rijkdom *śṛṅgāra-rasa* is. Dit betekent, dat het enige doel van zijn leven was om *śṛṅgāra-rasa* te beschrijven, dat ook bekend is als *unnatojjvala-prema-rasa*, de hoogste en meest stralende, goddelijke liefde van Śrī Rādhā-Kṛṣṇa. Hij is altijd verzonken in de dienst van de lotusvoeten van Śrī Rādhā-Govinda. Hij heeft alle levende wezens in deze wereld gezuiverd door instructies te geven over de methodologie, waarmee deze soort *prema* kan worden verkregen. Ik bied *praṇāma* aan Śrī Gopāla-bhaṭṭa Gosvāmī, die zeer genadig is jegens de wanhopige en gevallen levende wezens, die worden betoverd door de externe energie. Ik bied wederom *praṇāma* aan de oceaan van genade, Śrī Caitanya Mahāprabhu, de incarnatie, die dit Kali-yuga heiligt, die *śrī-harināma* en liefde voor God (*bhagavat-prema*) uitdeelt en die de zielen (*jīvas*) van deze Aarde bevrijdt. Ik bied gebeden aan Śrī Gopīnātha dāsa, een discipel van Śrī Gopāla-bhaṭṭa en dienaar van Śrī Rādhā-ramaṇa, die ontelbaar veel levende wezens heeft begunstigd door *śrī gaura-bhakti* te geven. Ik bied *praṇāma* aan mijn *gurudeva*, Śrī

Jīvana-lāla, van wie ik een kleinzoon en dienaar ben. Ik bied hen allemaal mijn *praṇāma* aan en begin met deze korte uitleg van de verzen van *Śrī Upadeśāmṛta* geschreven door Śrī Rūpa Gosvāmī ten gunste van de *sādhakas*.

In *Śrī Bhakti-rasāmṛta-sindhu* heeft Śrī Rūpa Gosvāmī *ut-tama-bhakti* omschreven als het cultiveren van activiteiten voor Śrī Kṛṣṇa, die worden uitgevoerd met een gunstig gestemd gevoel zonder allerlei andere verlangens en dat niet wordt bedekt door kennis gericht op eenheid van de *jīva* met Bhagavān (*jñāna*) of door activiteiten, die niet uitsluitend zijn bestemd voor Bhagavāns plezier (*karma*). Hoe kan zulke *ut-tama-bhakti* zich manifesteren in personen, wier hart vol zit met tekortkomingen, zoals lust en woede? In de *Padma Purāṇa* wordt gezegd,

*śokāmarṣādibhir bhāvair
ākrāntaṃ yasya mānasam
kathaṃ tatra mukundasya
sphūrṭi-sambhāvanā bhavet*

Hoe kan Śrī Mukunda ooit manifest zijn aan iemand, wiens hart is binnengevallen door verdriet, woede en andere vormen van opwinding?

De betekenis van deze uitspraak is, dat de zes overweldigende hartstochten genoemd in het oorspronkelijke vers de geest aanzet om diepgaand in beslag te worden genomen door objecten voor zintuiglijke lustbevrediging van voorbijgaande aard, wanneer besmettingen, zoals lust, woede en hebzucht het verstand binnentreden. De ontwikkeling van onvermengde *bhakti* is nooit mogelijk in een dergelijk besmet hart. Daarom wordt hier de instructie gegeven om deze hartstoch-

ten te onderdrukken, omdat ze de ontwikkeling van *bhakti* verhinderen. De *sādhaka*, die deze passies kan verdragen, is in staat de hele wereld van instructies te voorzien. De conclusie is, dat een *sādhaka*, die zijn zintuigen heeft overwonnen en deze passies heeft onderdrukt, alle *jīvas* van de wereld kan zuiveren door zijn doortastende en zuivere *uttama-bhakti*. Iedereen kan de leerling worden van een dergelijke grote persoonlijkheid.

In *Śrīmad-Bhāgavatam* (11.14.24) wordt gezegd,

*vāg gadgadā dravate yasya cittam
rudaty abhikṣṇam hasati kvacic ca
vilajja udgāyati nṛtyate ca
mad-bhakti-yukto bhuvanam punāti*

Mijn beste Uddhava, Mijn toegewijde, wiens stem breekt door *prema*, wiens hart smelt en spirituele emotie laat stromen, die zelfs geen moment kan ophouden met huilen, die soms in lachen uitbarst en soms luid begint te zingen, terwijl hij alle verlegenheid achterwege laat, en die soms danst, zuivert niet alleen zichzelf maar de hele wereld.

Het is essentieel om hier op te merken, dat door de zes hartstochten te onderdrukken louter de kwalificatie wordt verkregen om het gebied van *bhakti* binnen te gaan. Het zijn niet de directe onderdelen van toegewijde beoefening (*sādhana-bhakti*), maar ze vormen eigenlijk de poort, waardoor men het gebied van *bhakti* kan binnengaan. Omdat *bhakti* de zelf manifesterende functie is van Bhagavāns innerlijke vermogen (*svarūpa-śakti*), raken deze zes hartstochten automatisch gekalmeerd op het moment, dat *bhakti* verschijnt.

**Pīyūṣa-varṣiṇī-vṛtti (commentaar in
de vorm van een nectarische regen)**

door Śrī Bhaktivinoda Ṭhākura

śrī godruma-candrāya namaḥ

Eerbetuiging aan Śrī Caitanya Mahāprabhu, de maan van
Śrī Godruma.

*yat kṛpā-sāgarodbhūtam
upadeśāmṛtaṁ bhuvi
śrī-rūpena samānītaṁ
gauracandraṁ bhajāmi tam*

Ik vereer Śrī Gauracandra, de oceaan van genade, waaruit
een nectarstroom voortkwam, die werd verzameld door Śrī
Rūpa Gosvāmī en naar deze wereld werd gebracht als Śrī
Upadeśāmṛta.

*natvā grantha-praṇetāraṁ
ṭikā-kāraṁ praṇāmya ca
mayā viracyate vṛttiḥ
pīyūṣa-pariveśanī*

Ik buig me neer in grote nederigheid en bied *praṇāma* aan
de auteur van *Śrī Upadeśāmṛta*, Śrī Rūpa Gosvāmī, en aan
de commentator, Śrī Rādhā-ramaṇa dāsa Gosvami. Aldus
vang ik aan met dit commentaar, dat een nectaroffer is.

*anyābhilāṣitā-sūnyam
jñāna-karmādy anāvṛtam
ānukūlyena kṛṣṇānu-
sīlanam bhaktir uttamā*

Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.1.11)

Het cultiveren van activiteiten, die uitsluitend zijn bestemd
voor het plezier van Śrī Kṛṣṇa, of met andere woorden, de

ononderbroken vloed van dienst aan Śrī Kṛṣṇa uitgevoerd door alle functies van lichaam, geest en spraak en het tot uitdrukking brengen van verscheidene spirituele gevoelens (*bhāvas*), die niet worden bedekt door kennis gericht op onpersoonlijke bevrijding (*jñāna*) en vruchtdragende activiteiten (*karma*) en die vrij is van alle verlangens behalve de aspiratie om Śrī Kṛṣṇa een plezier te doen, wordt *uttama-bhakti*, zuivere devotionele dienst, genoemd.

Door al die dingen te doen, die in het bovenstaande vers worden genoemd, en van alles af te zien, dat ongunstig is, gaat men over op het cultiveren van activiteiten, die uitsluitend zijn bedoeld voor het plezier van Śrī Kṛṣṇa. Dit cultiveren, of *bhagavad-anuśilana*, is het belangrijkste doel van personen, die gericht zijn op *bhajana*. Het aanvaarden van datgene, dat gunstig is, en het afwijzen van datgene, dat ongunstig is, zijn niet direct onderdelen (*aṅgas*) van *suddha-bhakti*. Dit zijn eigenlijk aspecten van datgene, dat wordt gekenmerkt door overgave (*śaraṇāgati*), hetgeen op zijn beurt in de kwalificatie voor *bhakti* voorziet. Dit wordt als volgt tot uitdrukking gebracht in de *Vaiṣṇava-tantra* (geciteerd in *Bhakti-sandarbha, Anuccheda* 236),

*ānukūlyasya saṅkalpaḥ
prātikūlyasya varjanam
rakṣiṣyatīti viśvāso
gopṭṛtve varaṇaṁ tathā
ātma-nikṣepa-kārpaṇye
ṣaḍ-vidhā śaraṇāgatiḥ*

Er zijn zes symptomen van zelfovergave: (1) *Ānukūlyasya saṅkalpa* – *sādhakas* in volkomen overgave dienen alleen die dingen te aanvaarden, die gunstig zijn voor *prema-bhakti*;

(2) *Prātikūlya-vivarjana* – ze dienen de dingen, die ongunstig zijn voor *prema-bhakti*, helemaal af te wijzen; (3) *Rakṣiṣyatīti viśvāsa* – ze hebben er vast vertrouwen in, dat Śrī Kṛṣṇa hun enige beschermheer is, dat er geen andere beschermheer is dan Kṛṣṇa en dat men geen bescherming kan krijgen door andere activiteiten; (4) *Goptṛtve varaṇa* – toegewijden in overgave twijfelen er geen moment aan, dat Kṛṣṇa hun enige bewaker en instandhouder is; (5) *Ātma-nikṣepa* – zichzelf aan Bhagavān offeren wordt met deze houding uitgedrukt, “Ik ben niet in staat om wat dan ook onafhankelijk te doen. Tenzij Kṛṣṇa het verlangt, kan niemand wat dan ook doen.” Toegewijden zonder een andere toevlucht (*ātma-nikṣepa*) hebben deze soort vertrouwen; (6) *Kārpaṇya* – nederigheid wordt als volgt tot uitdrukking gebracht, “Ik ben gevallen en geheel onbeduidend.” Onvermengde toegewijden zijn overtuigd in dit zeer sterke en eenvoudige vertrouwen. De beschikking over al deze houdingen wordt *saraṇāgati* genoemd.

In dit vers wordt het advies gegeven om datgene, dat ongunstig is, los te laten. Iemand die in staat is om de overweldigende hartstochten van spraak, verstand, woede, tong, maag en genitaliën te verdragen, kan de hele wereld advies geven.

In de *Padma Purāṇa* wordt gezegd,

*śokāmarṣādibhir bhāvair
ākrāntaṁ yasya mānasam
kathaṁ tatra mkundasya
sphūrti-sambhāvanā bhavet*

Hoe kan Śrī Mukunda ooit manifest zijn aan iemand, wiens hart is binnengevallen door verdriet, woede en andere vormen van opwindings?

De betekenis van dit vers is, dat lust, woede, hebzucht, illusie, intoxicatie, afgunst en andere irritaties altijd in het verstand naar boven komen en het verstand tot materiële lustobjecten aantrekken. Dit wordt geëffectueerd door zes krachten: (1) door de aandrang om te spreken, of het gebruik van woorden, die verdriet bij anderen veroorzaken; (2) door de onrust van het verstand, of de ontelbaar vele verlangens en plannen, die door het verstand worden gefabriceerd; (3) door woede, of het gebruik van harde woorden; (4) door de heftigheid van de tong, of de lust om zes soorten smaak te ervaren, namelijk zoet, zuur, bitter, scherp, zout en wrang; (5) door de eisen van de maag, of de aandrift om meer te eten dan nodig is; en (6) door de prikkels van de geslachtsdelen, of het verlangen naar de samenleving tussen man en vrouw. Als men hierdoor raakt opgewonden, is de ontwikkeling van *suddha-bhakti* niet mogelijk. Om het hart van degenen, die het pad van *bhajana* zoeken, op *bhakti* te richten heeft Śrī Rūpa Gosvami dit vers het eerst geschreven.

Bhakti-sādhana bestaat niet uit de poging om deze zes aandringen te beheersen, ze zijn eerder een ladder om naar het platvorm van bekwaamheid op te stijgen, waarmee men de tempel van *bhakti* kan binnentreden. Op het pad van baatzuchtig streven (*karma*) en de ontwikkeling van kennis (*jñāna*) wordt men het advies gegeven om deze zes aandringen te beknotten. Deze instructies echter zijn niet van toepassing op zuivere toegewijden. In de geschriften worden horen, chanten, en het herinneren van de namen, gedaante, kwaliteiten en het spel van Śrī Kṛṣṇa beschreven als feitelijke *bhakti*.

Deze zes aandringen vormen verscheidene soorten hinder-
nissen in het onrijpe stadium van de beoefenaar, die het pad
van *bhakti* binnengaat. Op dat moment wordt de toegewijde
geschikt om deze obstakels weg te nemen door zijn toevlucht
te nemen tot het gevoel van exclusieve *saraṇāgati*, door de
tien overtredingen jegens de heilige naam (*nāma-aparādha*) te
vermijden en door de kracht van *harināma-kīrtana*, enzovoort.
De associatie van smetteloze heiligen (*sādhus*) speelt hierbij
een heel belangrijke rol. De *Padma Purāṇa* zegt,

*śrutvāpi nāma-māhātmyaṁ
yaḥ prīti-rahito 'dhamah
ahaṁ mamādi paramo
nāmi so 'py aparādha-kṛt*

Zij die ondanks het horen van de verbijsterende glorie van
de heilige naam aan de ideeën “Ik ben dit materiële li-
chaam” en “deze wereldse objecten zijn van mij” vasthou-
den en geen vasthoudendheid of liefde voor het uitspreken
van de heilige naam vertonen, maken ook overtredingen te-
gen de heilige naam.

Het betreft bij toegewijden het toepassen van praktische ont-
houding (*yukta-vairāgya*) en daarom zijn ze onverschillig je-
gens droge verzaking. Daarom heeft het regulerende principe
om al het contact met de zintuigobjecten achterwege te laten
op hen geen betrekking. Zodra de onrust van het verstand is
gekalmeerd of met andere woorden, wanneer men geen zin
meer heeft in materieel plezier, raken de impulsen van de
ogen, de levensadem, de neiging om te willen horen en alle
andere aandriften gekalmeerd.

Daarom kunnen degenen, die deze zes overweldigende hartstochten hebben overwonnen, de hele wereld overwinnen. De instructie om deze impulsen te tolereren wordt alleen aan toegewijden in een huishouden gegeven, omdat men eerst allerlei soorten impulsen moet hebben achtergelaten, voordat men het huishoudelijke leven kan opgeven.

Anuvṛtti

door Śrī Bhaktisiddhānta Sarasvatī Gosvāmī Prabhupāda

De uiterst mededogende Śrī Śācinandana Gaurahari, die de gevallen zielen zuivert, vertoonde onbeperkte genade jegens de *jīvas*, die onder invloed van Kali zijn vervallen en zich hebben afgekeerd van de dienst aan Śrī Kṛṣṇa, door de instructies genaamd *Śrī Śikṣāṣṭaka* te manifesteren. In deze verzen heeft Hij voor de levende wezens heel beknopt alle instructies ingefluisterd in de vorm van codes met betrekking tot de waarheden van *sambandha*¹, *abhidheya*² en *prayojana*³. Zijn meest dierbare Śrī Rūpa Gosvāmī hoorde al deze uitermate vertrouwelijke waarheden van devotionele beginselen (*bhakti-tattva*) uit Zijn lotusmond in Jagannātha Purī en Prayāga. Hij hoorde niet alleen deze lessen, maar de almachtige belichaming van *prema*, Śrī Caitanya Mahāprabhu, legde in zijn hart het vermogen om deze vertrouwelijke waarheden van *bhakti* te kunnen realiseren. Śrī Rūpa Gosvāmī onthulde deze in-

---

¹ *Sambandha* is het principe met betrekking tot de wederzijdse relatie tussen Bhagavān, de levende wezens en de materiële energie.

² *Abhidheya* is de manier, waarop het hoogste doel wordt bereikt, met andere woorden, de beoefeningen van *sādhana-bhakti*.

³ *Prayojana* is het hoogste doel van het devotionele leven, *kṛṣṇa-prema*.

structies in eenvoudig en openhartig Sanskriet in zijn boeken, zoals *Śrī Bhakti-rasāmṛta-sindhu*, *Ujyvala-nīlamanī*, *Lalita-mādhava*, *Vidagdha-mādhava*, *Stava-mālā* en andere. Deze geheiligde, literaire juwelen vormen een schat van groot fortuin vol onschatbare *prema*-edelstenen. *Śrī Upadesāmṛta* is een dergelijk onschatbaar *prema*-juweel. Het vormt een halsnoer voor de toegewijden van Mahāprabhu (*gaura-bhaktas*). Śrī Rūpa Gosvami verzamelde de essentie van alle instructies van Śrī Caitanya Mahāprabhu en bood het als een geschenk aan de ware *sādhakas*.

In *Śrī Upadesāmṛta* worden twee soorten instructie gegeven. De eerste is het opgeven van zaken, die ongunstig zijn voor *bhakti*, en de tweede is die zaken aannemen, die gunstig zijn voor *bhakti*. Zolang de *sādhaka* nalaat om deze twee soorten instructie in zijn leven toe te passen, bestaat er geen mogelijkheid dat *bhāva-bhakti*⁴ zich in zijn hart zal manifesteren, om niet te spreken van *prema-bhakti*⁵. Er zijn op dit moment veel mensen, die verscheidene soorten gefabriceerde gezichtspunten van doctrines aanhangen, die slechts een extern vernis van religie vertonen, maar in werkelijkheid aan

---

⁴ In *Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.3.1) wordt *bhāva* als volgt omschreven, “*Bhāva-bhakti* is een bijzondere manifestatie van het vermogen van onvermengde goedheid (*śuddha-sattva*). Met andere woorden, de grondrechtelijke eigenschap van *bhāva-bhakti* is, dat het verschijnsel geheel uit *śuddha-sattva* bestaat. Het is als een straal (*kiraṇa*) van de zon van *prema* en het verzacht het hart met verscheidene smaken (*ruci*).”

⁵ In *Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.4.1) wordt *prema* als volgt omschreven, “*Bhāva-bhakti* dat het hart nog veel verder doet smelten dan in het eerste stadium, dat het gevoel van bovenzinnelijke zegen zeer sterk doet toenemen en dat een diep gevoel van eigendom (*mamatā*) in relatie tot Śrī Kṛṣṇa geeft, wordt door de geleerden *prema* genoemd.”

bhakti zijn tegengesteld, tot ideeën die de Veda's tegenspreken, en tot opportunistische gezichtspunten en doctrines van imitationisme (*sahajiyā*), impersonalisme (*māyāvāda*) en andere afwijkende en tegendraadse opvattingen. Zulke mensen vrezen de instructies gegeven in de vorm van deze *Upadesāmṛta* en beschouwen ze als de verpersoonlijking van Yamarāja, die straffen aan de overledenen toedient. Maar de trouwhartige personen, die deze *Upadesāmṛta* met grote liefde bestuderen en reciteren en het in hun leven toepassen, raken van alle twijfels over *bhakti* bevrijd en bereiken gemakkelijk eerst *bhāva-bhakti* en uiteindelijk de zeer zeldzame *prema-bhakti*. Daarom schrijft deze Śrī Varṣabhānavī-dayita dāsa, de dienaar van de meester van het leven (*prāṇanātha*) van Vṛṣabhānu-nandinī Śrīmatī Rādhikā, dit commentaar van Śrī *Upadesāmṛta* genaamd *Anuvṛtti*. De reden om dit te doen is om de *jīvas* onder te dompelen in Śrī *Bhakti-rasāmṛta-sindu*, dat door Śrī Rūpa Gosvāmī werd geopenbaard en dat werd gepraktiseerd en gepredikt door de Vaiṣṇava voorgangers, die Śrī Rūpa volgden (*rūpānuga-vaiṣṇava-ācāryas*), zoals Śrī Gaura-kiṣora dāsa Bābāji en Śrī Bhaktivinoda Ṭhākura.

Er worden drie soorten overweldigende hartstochten gezien in werelds levende wezens, die gehecht zijn aan materiële lustbevrediging: de driften van het spreken, het verstand en het lichaam. Wanneer men in de sterke stroom van deze drie ontstuimige dictaten valt, is het zeer moeilijk om bevrijding te bewerkstelligen. Zulke levende wezens worden gedepriveerd van hun spirituele welzijn, omdat ze in de stroom van herhaaldelijke geboorte en dood vallen. Maar zelfbeheerste personen, die deze eisen kunnen tolereren, worden niet overwel-

digd door materieel zintuiglijk plezier. Zij zijn bekwaam om deze materiële wereld te verslaan.

De aandrang tot spreken verwijst naar de speculaties van de volgelingen van impersonalisme (*nirviṣeṣa-vādīs*), die tegen *bhakti* zijn gekeerd; naar de logische overwegingen van de op resultaat gerichte strevers verwickeld in materiële activiteiten, die de nadruk leggen op de vruchten van actie; en naar al het gepraat, dat niets heeft te maken met de dienst van Śrī Kṛṣṇa maar met uiteenlopende verlangens naar materieel plezier. De aandrang om te spreken verwijst niet naar de woorden, die van toepassing zijn op de dienst van Bhagavān. In tegendeel, zulk spreken dient te worden beschouwd als de vrucht van het verdragen van de aandrang om te spreken. Hoewel men een gelofte van zwijgen heeft afgelegd, kan men soms uiting geven aan zijn verlangens naar materieel plezier enzovoort eenvoudig door zijn manier van doen, of door te schrijven. Dit behoort ook tot de impulsen van het spreken.

De onrust van het verstand bestaat uit twee typen: (1) *avirodha-prīti* – ongebreidelde gehechtheid en (2) *virodha-yuktakrodha* – boosheid die voortkomt uit hindernissen. Gehechtheid aan het geloof van de *māyāvādīs*, verering van de trouwhartigheid aan resultaatgerichte activiteit en geloof in de ideeën van degenen, die vele verlangens hebben, die niet zijn gerelateerd aan de dienst van Kṛṣṇa, zijn drie typen *avirodha-prīti*. Louter onverschilligheid jegens de activiteiten van *jñānīs*, *karmīs* en personen met andere verlangens is slechts het ongemanifesteerde of onderontwikkelde stadium van ongehinderde gehechtheid. Wanneer de vervulling van materiële verlangens wordt belemmerd, wanneer men er niet in slaagt het

gewenste resultaat van werk te verkrijgen en wanneer men ondanks alle pogingen geen bevrijding (*mukti*) vindt, komt woede om de hoek kijken. Het mediteren op het spel en vermaak van Śrī Kṛṣṇa is niet een vorm van mentale onrust, het is veeleer de manier, waarop alle mentale agitatie tot rust komt.

De eisen van het lichaam bestaan ook uit drie typen: de aandrang van de tong, de maag en de genitaliën. Het verlangen om een van de zes smaken⁶ te proeven en de gretigheid naar dierlijk vlees, vis, eieren, wijn, teveel ghee, melk *rabaḍī* (zoetigheid van gecondenseerde melk), room enzovoort zijn de drijfveren van de tong. *Sādhus* vermijden ook voedsel, dat heel bitter is of gekruid is met hete chili. De consumptie van betelnoot, het mengsel van betelnoot met diverse kruiden (*pāna*), sigaretten, marijuana, hennep, opium en andere bedwelmende middelen alsmede uien en knoflook worden gerekend onder de ontstuimige eisen van de tong. *Sādhakas* van *bhakti* mogen zich nooit met deze middelen verzadigen. Men dient zichzelf met zorg te beschermen tegen de driften van de tong door de voedselrestanten (*mahā-prasāda*) van Bhagavān en Zijn toegewijden te eren. Hoewel *mahā-prasāda* zeer smakelijk kan zijn, behoort het niet tot de eisen van de tong. Door het met groot vertrouwen te eren kan met de eisen van de tong overwinnen. Maar als men onder voorwendsel van het aanvaarden van *prasāda* ernaar verlangt om zelf plezier te hebben en op slinkse wijze van de smaak geniet, behoort dat ook tot de passie van de tong. Het eten van zeer kostbaar en

---

⁶ De zes smaken zijn zoet, zuur, zout, scherp, bitter en wrang.

overheerlijk voedsel, zoals *rabaḍī* en room, die aan de halfgoden (*devatās*) zijn geofferd in het huis van rijkelui is schadelijk voor verzakende (*niskiñcana*) Vaiṣṇava's. Om de lust van de tong te bevredigen kan men verwickeld raken in allerlei soorten laakbaar gedrag en slecht gezelschap. In *Śrī Caitanya-caritāmṛta* (*Antya-līlā* 6.227, 236) wordt gezegd,

jihvāra lālase jei iti-uti dhāya
śiśnodara-parāyaṇa kṛṣṇa nāhi pāya
bhāla na khāibe āra bhāla nā paribe

Mensen die geneigd zijn tot lichamelijk plezier en teveel eten en hier en daar naartoe rennen om de lusten van de tong te bevredigen krijgen Śrī Kṛṣṇa nooit. Men dient geen elegante en kostbare kleding te dragen en geen overheerlijk voedsel te gebruiken.

Sādhakas moeten deze dingen met zorg vermijden. Vraatzuchtige lieden gaan over het algemeen gebukt onder verschillende soorten aandoeningen. Door teveel te eten ontstaan vele problemen. Mensen die teveel eten raken ondergeschikt aan de eisen van de genitaliën en worden op die manier losbandig en pervers. Door *bhagavat-prasāda* op een geschikte wijze te aanvaarden, door Ekādaśī in acht te nemen in overeenstemming met de voorschriften en door Kṛṣṇa te dienen worden de eisen van de maag gelenigd.

De eisen van de genitaliën bestaan uit twee typen: in overeenstemming met de geschrift en niet gesanctioneerd door de geschrift. Als iemand, die zijn volwassenheid heeft bereikt, gaat trouwen in overeenstemming met schriftuurlijke regelingen en de voorgeschreven *dharma* voor iemand met een

huishouden (*grhastha*) naleeft door de juiste gedragscodes na te leven om goed nageslacht te krijgen, reguleert hij de eisen van de genitaliën. Dit wordt geclassificeerd als seksuele aflat in overeenstemming met de geschrift. Er bestaan vele verschillende soorten onwettig seksuele verzadigingen, zoals de overtreding van schriftuurlijke en sociale codes en het accepteren van de vrouw van iemand anders, wellustig zijn naar acht soorten echtelijke uitwisselingen en zintuiglijke bevrediging op kunstmatige en onzedelijke manieren, die lijnrecht staan tegenover schriftuurlijke regels. Zowel mensen in huishoudens als verzakers, die *sādhakas* van *bhakti* zijn, moeten altijd verre blijven van de eisen van de tong, de maag en de genitaliën.

In zijn boek *Prema-vivarta* (7.3.1-4) heeft de metgezel van Śrī Caitanya-deva, Śrī Jagadānanda Paṇḍita, gezegd,

*vairāgi bhāi grāmya kathā nā śunibe kāne
grāmya-vārtā nā kahibe jabe milibe āne*

*svapne o nā kara bhāi strī sambhāṣaṇa
grhe strī chāḍiyā bhāi āsiyācha vana*

*yadi cāha praṇaya rākhite gaurāṅgera sane
choṭa haridāsera kathā thāke jena mane*

*bhāla nā khāibe āra bhāla nā paribe
hṛdayete rādhā-kṛṣṇa sarvadā sevibe*

O Vaiṣṇava bedelmonnik, O broeder, wie je ook ontmoet, luister niet naar hem en spreek niet met hem over wereldse onderwerpen. Heb geen intieme gesprekken met een vrouw, zelfs niet in jouw dromen. O broeder, je dient jouw vrouw en jouw huishouden op te geven en je terug te trekken in het bos. Als je liefde voor de lotusvoeten van Śrī Śacīnandana

Gaurahari wilt ontwikkelen, moet jij jou altijd het voorbeeld van Choṭa Haridāsa blijven herinneren. Als je naar *bhagavad-bhakti* verlangt, moet je geen overheerlijk voedsel gebruiken en niet luxueus gekleed gaan. Op die manier moet je Śrī Rādhā-Kṛṣṇa altijd in je hart te dienen.

Alleen iemand, die volkomen in staat is de zes impulsen van lichaam, geest en woord, die reeds zijn besproken, te verdragen, is geschikt om met de titel “Gosvāmī”, of iemand, die zijn zintuigen meester is, te worden aangesproken. Zulke *gosvāmīs* zijn de ware dienaren van Śrī Kṛṣṇa. Degenen daarentegen, die worden beheerst door deze zes driften, dienen *godāsa*, dienaar of slaaf van zijn zintuigen, te worden genoemd, maar niet *gosvāmī*.

Degenen, die *go-dāsa* zijn, dienaren van hun zintuigen, zijn eigenlijk dienaren van de begoochelende energie (*māyā*). Als zij dienaren van Kṛṣṇa willen worden, dienen ze in het voetspoor te volgen van degenen, die ware *gosvāmīs* zijn. Er is geen andere manier dan deze. Degenen, die hun zintuigen niet onder controle hebben, kunnen nimmer toegewijden van Śrī Hari worden. In *Śrīmad-Bhāgavatam* (7.5.30) heeft Śrī Prahāda Mahārāja gezegd,

*matir na kṛṣṇe parataḥ svato vā
mitho 'bhipadyeta grha-vratānām
adānta-gobhir viśatārṁ tamisraṁ
punaḥ punāś carvita-carvaṇānām*

O Vader, materialistische personen zijn bezig datgene te malen, dat reeds is gemalen, en kauwen op datgene, dat reeds gekauwd is. Omdat hun zintuigen niet onder controle zijn, begeven ze zich naar de vreselijke hel van dit materiële

bestaan door herhaaldelijk te genieten van datgene, dat reeds is geconsumeerd. De intelligentie van mensen, die zo sterk aan materie zijn gehecht, kan niet worden gericht op Bhagavān Śrī Kṛṣṇa, niet door middel van hun eigen pogingen, niet door de raad van anderen, of door de associatie van eenduidig materialistische personen.

Vers Twee

Zes hindernissen tot Bhakti

अत्याहारः प्रयासश्च प्रजल्पो नियमाग्रहः
जनसङ्गश्च लौत्यं च षड्भिक्तिर्विनश्यति

*atyāhārah prayāsaś ca
prajalpo niyamāgrahaḥ
jana-saṅgaś ca laulyaṁ ca
ṣaḍbhir bhaktir vinaśyati*

Anvaya

atyāhārāḥ – teveel eten of meer vergaren dan noodzakelijk is; *prayāsaḥ* – ondernemingen die zijn tegengesteld aan *bhakti*; *ca* – en; *prajalpaḥ* – niet essentieel en werelds gepraat; *niyamāgrahaḥ* - nalaten van regels voorgeschreven voor eigen bekwaamheid of aannemen van regels bedoeld voor anderen; *ca* – en; *jana-saṅgaḥ* - associatie met wereldse en zinnelijke personen, associatie met vrouwen, of mannen die zijn gehecht aan vrouwen, associatie met *māyāvādīs*, atheïsten en andere niet-toegewijden; *ca* – en; *laulyam* – gretigheid of rusteloosheid van het verstand dat waardeloze meningen aanneemt; *ṣaḍbhiḥ* – door deze zes fouten; *bhaktiḥ* – zuivere devotie; *vinaśyati* – wordt teniet gedaan.

Vertaling

Bhakti wordt teniet gedaan door de volgende zes soorten fouten: (1) teveel eten of meer verzamelen dan nodig is; (2) ondernemingen die zijn tegengesteld aan *bhakti*; (3) zinloos werelds gepraat; (4) het niet aannemen van essentiële reguleringen of het fanatiek aanhangen van reguleringen; (5) associatie met personen die tegen *bhakti* zijn gekeerd en (6) gretigheid of rusteloosheid van het verstand, dat waardeloze meningen aanneemt.

Upadeśa-prakāśikā-ṭīkā

In het beginstadium van de beoefening van *bhakti* is de tendens tot materialisme prominent in het hart van de *sādhakas*. Daarom zijn ze niet in staat om de zes overweldigende hartstochten beschreven in het eerste vers te onderdrukken. Het gevolg is, dat in deze conditie vele neigingen, die schadelijk zijn voor *bhakti*, zich in het hart van de *sādhakas* ontwikkelen. In dit vers worden die schadelijke neigingen voor het welzijn van de *sādhakas* beschreven. Het woord *atyāhāra* betekent meer eten dan nodig is of meer materiële voorwerpen verzamelen dan noodzakelijk is. Het woord *prayāsa* betekent streven naar wereldse objecten of zich bezig houden met activiteiten, die zijn tegengesteld aan *bhakti*. Het woord *prajalpa* betekent op zinloze wijze anderen bekritisieren en roddelen over anderen, hetgeen een grof misbruik van tijd is. Het woord *niyamāgraha* heeft twee betekenissen, wanneer het in twee onderdelen wordt gesplitst: (1) *niyama* + *āgraha* – volijverig in het navolgen van regels en (2) *niyama* + *agraha* – nalaten van

het aanvaarden van regels. Wanneer de eerste betekenis wordt toegepast, verwijst het naar het enthousiasme voor die regels, welke een inferieur resultaat leveren, zoals bevordering naar de hemelse planeten, waarbij pogingen voor het hogere bereik van de dienst aan Bhagavān achterwege wordt gelaten. Wanneer de tweede betekenis wordt toegepast, verwijst het naar de onverschilligheid jegens regels, die *bhakti* voeden. De woorden *jana-saṅga* betekenen het opgeven van de associatie van zuivere toegewijden en gezelschap onderhouden met anderen. In de conversatie tussen Devahūti en Kardama Muni in *Śrīmad-Bhāgavatam* (3.23.55) wordt gesproken over een hele fraaie instructie voor het opgeven van wereldse associatie,

*saṅgo yaḥ saṁsṛter hetur
asatsu vihito 'dhiyā
sa eva sādhuṣu kṛto
niḥsaṅgatvāya kalpate*

O Deva, associatie is de oorzaak van zowel materiële gebondenheid als bevrijding van het materiële bestaan. Wanneer men wegens onwetendheid gezelschap houdt met werelds georiënteerde personen, die zijn afgeweken van het pad van *bhakti*, leidt die associatie tot materiële verwikkeling. Wanneer men echter gezelschap houdt met zuivere toegewijden van Bhagavān, bevrijdt die associatie hem van het materiële bestaan en wordt de oorzaak, dat men de lotusvoeten van Bhagavān bereikt.

Verder geeft Bhagavān Kapiladeva de volgende instructie aan Devahūti,

*saṅgaṁ na kuryāt pramadāsu jātu
yogasya pāraṁ param āruruksuḥ
mat-sevayā pratilabdhātma-lābho
vadanti yā niraya-dvāram asya*

Śrīmad-Bhāgavatam (3.31.39)

Degenen, die *kṛṣṇa-prema*, dat de hoogste vrucht van *bhakti-yoga* vormt, willen krijgen, mogen zich nooit in onwettig gezelschap van vrouwen begeven. Geleerde wijzen, die de absolute waarheid kennen, zeggen, dat onwettige relaties met vrouwen de deur naar de hel wijd opengooit voor degenen, die bevrijding van het materiële bestaan wensen en de lotusvoeten van Bhagavān willen bereiken.

*teṣv aśānteṣu mūḍheṣu
khaṇḍitātmasv asādhuṣu
saṅgaṁ na kuryāc chocyeṣu
yoṣit-kriḍā-mṛgeṣu ca*

Śrīmad-Bhāgavatam (3.31.34)

Men moet nooit associëren met dwaze, opgewonden, materialistische mannen, die het lichaam als zichzelf identificeren, die uitermate afkeurenswaardig zijn en dansende honden in de handen van vrouwen zijn.

Nadat is geweest op de gebreken van materiële associatie, verbieden de geopenbaarde geschriften (*śāstra*) het. De onrust van het verstand met betrekking tot vergelijkbare objecten en de instabiliteit van het verstand, dat het gevolg is van de associatie van personen met veel verschillende meningen, heet *laulya*. Zulke instabiliteit van het verstand lijkt op een onkuis vrouw, die soms over het pad van *karma* loopt, soms

op het pad van *yoga*, soms op het pad van *jñāna* en soms op het pad van *bhakti*. Dit doet de voorkeur voor *bhakti* teniet.

Piyūṣa-varṣiṇi-vṛtti

Atyāhāra, *prayāsa*, *prajapa*, *niyamāgraha*, *jana-saṅga* en *laulya* zijn zes fouten, die direct zijn tegengesteld aan *bhakti*. (1) Het woord *atyāhāra* is een samengesteld woord gevormd uit de combinatie van het voorvoegsel *ati*, dat betekent teveel of excessief, met het woord *āhāra*, dat betekent wegnemen, grijpen of consumeren voor zijn eigen plezier. Met de zintuigen overmatig genieten van zintuigobjecten en trachten meer te verzamelen dan zijn benodigdheden heet *atyāhāra*. Voor toegewijden, die het huishoudelijke leven verzaken, is het verzamelen van materiële goederen niet toegestaan. *Gṛhasṭha* Vaiṣṇava's moeten goederen aanschaffen, die toereikend zijn voor hun instandhouding, maar als ze meer verzamelen dan ze nodig hebben, wordt het *atyāhāra* genoemd. Degenen, die graag *bhajana* uitvoeren, dienen geen wereldse goederen aan te trekken, zoals materialisten die van hun zintuigen genieten. (2) Het woord *prayāsa* verwijst naar activiteiten, die zijn tegengesteld aan *bhakti*, of die worden uitgevoerd voor zintuiglijk plezier. (3) Het verspillen van tijd in zinloze, wereldse prietpraat wordt *prajalpa* genoemd. (4) Het woord *niyamāgraha* heeft twee betekenissen. Wanneer men een hogere kwalificatie heeft bereikt maar desondanks overijverig blijft vasthouden aan de regels bestemd voor een lagere kwalificatie, wordt dat *niyama-āgraha* genoemd. Het nalaten van de naleving van regels, die *bhakti* voeden, met andere woorden, de afwezigheid van sterk vertrouwen, wordt *niyama-agraha*

genoemd. (5) Associatie met personen, die geen toegewijden zijn van Bhagavān, wordt *jana-saṅga* genoemd. (6) Het woord *laulya* betekent zowel instabiliteit als gretigheid. In de eerste betekenis verwijst het naar de wispelturigheid van het verstand, dat vele verschillende soorten valse doctrines of ongeverifieerde conclusies aanneemt. In de tweede betekenis verwijst het naar gehechtheid voor waardeloze materiële lustbevrediging. Door *prajalpa* verzadigt men zich in het bekritisieren van *sādhus* en door *laulya* wekt men een smaak voor diverse verschillende, tijdelijke, onzekere gevolgtrekkingen. Beide leiden tot *nāma-aparādha*. Daarom dient men deze met zorg op te geven.

Anuvṛtti

Het excessief vergaren van kennis, waarmee de *jñānīs* zich bezighouden; het vergaren van de resultaten uit werk, dat wordt ondernomen door de baatzuchtig strevers; en het verzamelen van teveel materiële objecten, door hetgeen degenen met vele verlangens worden geplaagd, heten allemaal *atyāhāra*. Het ontwikkelen van kennis, dat wordt aangepakt door *jñānīs*; de soberheden en geloften, die door *karmīs* worden ondernomen; en het zware werk, dat wordt gedaan door degenen, die bezeten zijn van vele verlangens om een vrouw, kinderen en rijkdom te verkrijgen, worden *prayāsa* genoemd. De eruditie van de *jñānīs*, dat niets anders is dan zinloze, schriftuurlijke argumentatie; de lofprijzing van de voordelen van vrome daden, hetgeen tot een voorliefde voor religieuze rituelen bij de *karmīs* leidt; en de prietpraat, die genoeglijk is

voor de zintuigen van degenen, die zijn bezeten door vele verlangens, worden *prajalpa* genoemd. Het aanvaarden van de regels van de *jñāna-sāstras* met het doel om bevrijding te bereiken wordt *āgraha*, over-ambitie genoemd. Gehechtheid aan de regels beschreven in de geschriften, die pragmatisme (praktische in tegenstelling tot idealistische resultaten) bevorderen met een verlangen naar zinnelijk plezier in deze wereld en de volgende heet *niyama-āgraha*. Het vestigen van bepaalde gedragsregels, die geschikt zijn voor de eigen status met het doel om onmiddellijk geluk te vinden, zoals wordt bepleit door degenen, die utilitarisme voorstaan, namelijk het bevorderen van het grootste geluk voor het grootste aantal mensen, heet ook *niyama-āgraha*. Onverschillig blijven met betrekking tot de regels, die worden voorgeschreven voor het bereiken van *bhakti*, heet *niyama-agraha*. Zulke figuren zijn zo brutaal, dat ze zelfs hun abominabele baldadigheid en zedenbederf laten voorkomen als het meest heilige en verheven pad van spontane toewijding (*rāga-mārga*). In *Hari-bhakti-vilāsa* wordt de aanleg van zulke personen met de volgende woorden weergegeven,

*śruti-smṛti-purāṇādi
pañcarātra-vidhiṃ vinā
aikāntikī harer bhaktir
utpātāyaiva kalpate*

Hoewel men is betrokken in eenpuntige toewijding aan Śrī Hari, indien men de regulerende principes overtreedt, die worden vermeld in de Śruti, Smṛti, Purāṇa's en de *Nārada-pañcarātra*, wordt er ernstig wantrouwen (*anarthas*) gecreëerd.

Ook Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura heeft in de *Kalyāna-kalpataru* gezegd, “Mijn beste vriend, wat heb je gedaan? Je bevindt je in een zeer onrijp stadium en je hebt jezelf zonder het te weten voor de gek gehouden door de fout van bekrompenheid te begaan met betrekking tot de zuivere Vaiṣṇava *sampradāya*. Je bent in de veronderstelling, dat de zuivere begrippen en geldigheid van de *sampradāya* hypocrisie betreffen en je hebt ze vervolgens afgewezen. Je hebt het dragen van de Vaiṣṇava *tilaka* en halsketting (*tulasī-mālā*) opgegeven en je kralen van het chanten (*bhajana-mālā*) aan de kant gooid. Je denkt, ‘Wat heeft het voor zin om *tilaka* te dragen? Ik kan chanten met mijn gedachten, dus waarom heb ik kralen nodig? Dieet heeft totaal niets met *bhajana* te maken. Dus geloof maar niet, dat ik het eten van vlees, vis en eieren moet opgeven. Denk niet, dat je moet stoppen met het drinken van wijn of thee en het gebruiken van middelen, zoals *pāna*, tabak, marijuana, hennep of opium.’ Je hebt de noodzaak van inwijding (*dikṣā*) aan de kant gezet. Je bent jezelf gaan zien als een incarnatie. Je bent jouw nieuwe theorieën met behulp van diverse methoden krachtig gaan verkondigen. Je bekritiseert de meningen van de voorgaande grote persoonlijkheden (*ma-hājanas*) en *ācāryas* van het pad van *bhakti* door te denken, dat ze zich vergissen. Sommige misleidende figuren dragen *tilaka* en *tulasī-mālā* om anderen te bedriegen. Daarom vermijd je de associatie van iedereen, die *tilaka* en *mālā* draagt en beschouw je hen als bedriegers. Maar, mijn dierbare broeder verstand, neem alsjeblieft in ogenschouw wat je hiermee hebt bereikt? Je hebt goud opgegeven voor as. Jouw huidige leven en het volgende zijn compleet geruïneerd. Je bekijkt iedereen

als een hypocriet, een boer en een bedrieger. Maar je bent er niet in geslaagd om *bhagavad-bhakti* te bereiken. Wat wordt je noodlot op het moment van de dood?

“O verstand, wat moet ik tegen jou zeggen? Je spreekt de woorden ‘*prema, prema*’ uit, maar waartoe leidt het? *Prema* is een zeldzaam en onschatbaar juweel. Je zal moeizame *sādhana* moeten ondernemen om het te krijgen. Door een misleidende beoefening maak je een vertoning van tranen, beven, kippenvel en flauw vallen tijdens de *kīrtana* of bij het horen van spirituele conversaties en desondanks is jouw ware motivatie eenvoudig het vergaren van rijkdom, vrouwen en prestige. Als je zelfs geen spoor van gehechtheid hebt voor zuivere *sādhana-bhakti*, dat van wezenlijk belang is voor het krijgen van *prema*, hoe wil je dan zulke zuivere *bhagavat-prema* verkrijgen? Je zal eerst de tien overtredingen tegen de heilige naam moeten opgeven en *harināma* onophoudelijk moeten chanten. Je moet *hari-kathā* in het gezelschap van zuivere Vaiṣṇava’s horen. En dan door de genade van Śrī Nāma Prabhu rijst onvermengde *prema* automatisch in jouw hart.

“Je hebt *bhajana* niet uitgevoerd op een gereguleerde manier; je hebt *saṅkīrtana* niet in de associatie van zuivere toegewijden uitgevoerd. Je hebt jouw geest niet van zintuigobjecten teruggetrokken en zich op een afgelegen plek laten bezighouden met de herinnering aan Bhagavān. Zonder eerst in de boom te klimmen is jouw poging om de vruchten met je eigen handen te plukken eenvoudig verloren gegaan. De meest geheiligde en zuivere *kṛṣṇa-prema* is uitermate zeldzaam. Door anderen te misleiden houd je eenvoudig jezelf voor de gek.

Maak jezelf eerst geschikt door *sādhana* uit te voeren. Dan wordt *prema* gemakkelijk voor jou toegankelijk.

“O broeder, hoewel lust (*kāma*) en liefde (*prema*) uiterlijk identiek lijken te zijn, zijn ze helemaal niet hetzelfde. *Kāma* lijkt op verroest ijzer, terwijl *prema* lijkt op zuiver goud. Jij hebt *kāma* gepakt en gedacht, dat het goud was. Kan iemand *prema* verkrijgen op een dergelijk absurde manier?

“O dwaas verstand, je bent bedwelmd geraakt door op zinloze wijze te denken, dat *kāma prema* is. De wellust voor vlees en botten lijkt voorlopig nog verleidelijk. Die lust is eindeloos op jacht naar de objecten van de zintuigen. Maar onvermengde liefde is de natuurlijke aanleg van de *jīva*. Die *prema* is volkomen bewust en van nature spiritueel. Het object van die *prema* is alleen Śrī Hari – geen aangeklede pop van vlees en botten. Op dit moment bevindt *prema* zich in een sluimerende conditie en wordt bedekt door *kāma*. Daarom moet je proberen deze lust achterwege te laten en liefde te laten ontwaken.

“Eerst ontwikkelt zich zuiver vertrouwen (*śraddhā*) door goed geluk wegens devotionele vrome daden (*sukṛti*), die zijn verzameld over vele voorgaande levens. Vervolgens wordt *śraddhā* rijp door het horen van *hari-kathā* en het uitvoeren van *harināma-kīrtana* in de associatie van zuivere toegewijden. En deze rijpe *śraddhā* ontwikkelt zich achtereenvolgens tot standvastigheid (*niṣṭhā*), smaak (*ruci*) en diepe gehechtheid (*āśakti*). Vanuit *āśakti* doet *bhāva* zijn intrede en uit *bhāva* wordt *prema* gemanifesteerd. Dit is het ontwikkelingsproces, waardoor *prema* ontwaakt. *Prema* kan alleen worden verkegen door steun te zoeken bij deze progressieve evolutie en nooit op een andere manier.

“O verdorven verstand, waarom ben je bang om met dit stappenplan van *sādhana* te beginnen? Door louter imitatie van *prema* bereik je niets. Door een dergelijk vertoon van nabootsing krijg je alleen tijdelijk geluk voor je zintuigen, dat op het eind ook ellende als gevolg heeft. Nu je dit begrijpt, moet je alle overtredingen en belemmeringen (*anarthas*) opgeven en jezelf bezighouden met zuivere *sādhana-bhakti*. Hierin ligt jouw grote geluk.”

Het gezelschap van *jñānīs*, wier doel de leegte of bevrijding is; het gezelschap van baatzuchtig strevers, die de vruchten van hun werk begeren; en het gezelschap van hedonistische levensgenieters, die gehecht zijn aan zinnelijk plezier, dat tijdelijk prettig is maar uiteindelijk uitmondt in verdriet, wordt gekend als *jana-saṅga*. Zodra men de associatie van de zuivere toegewijden van Bhagavān krijgt, verdwijnt het schadelijke, materialistische gezelschap vanzelf.

Het woord *laulya* betekent letterlijk hebzucht of rusteloosheid. Deze rusteloosheid wijst op de neiging van het verstand om gretig achter diverse objecten aan te rennen om hun vruchten te proeven. Met een verlangen om te genieten van wereldse lustbevrediging rent het verstand soms in de richting van het achtvoudige *yoga*-systeem, soms naar het proces van meditatie, soms naar de uitvoering van offers en soms naar de beoefening, waarmee men onpersoonlijk Brahman kan bereiken. Dit heet *laulya*.

Dus men dient de zes fouten – *atyāhāra*, *prayāsa*, *prajalpa*, *niyamāgraha*, *jana-saṅga* en *laulya* – op te geven en zich bezig te houden met zuivere *sādhana-bhakti*. Indien men dat niet doet, gaat de kracht verloren om te begrijpen, dat *kṛṣṇa-*

bhakti het hoogste goed aan alle levende wezens schenkt, en blijft men afwijken van het pad van *bhakti*.

Vers Drie

Zes geloften gunstig voor Bhakti

उत्साहान् निश्चयाद्वैर्यात् तत्तत्कर्मप्रवर्तनात्
सङ्गत्यागात्सतो वृत्तेः षड्भिर्भक्तिः प्रसिध्यति

*utsāhān niścayād dhairyāt
tat-tat-karma-pravartanāt
saṅga-tyāgāt sato vṛtteḥ
ṣaḍbhir bhaktiḥ prasidhyati*

Anvaya

utsāhāt – enthousiasme om de regels van *bhakti* uit te voeren; *niścayāt* – sterk vertrouwen in de uitspraken van *śāstra* en *guru*, wiens woorden geheel overeenkomen met *śāstra*; *dhairyāt* – mentale en emotionele kracht in de beoefening van *bhakti*, zelfs temidden van obstakels, of geduld tijdens het praktiserende stadium van *bhakti*, zelfs bij oponthoud in het bereiken van het doel; *tat-tat-karma-pravartanāt* – het volgen van de onderdelen van *bhakti*, zoals horen en chanten en materiële zintuigbevrediging opgeven voor het plezier van Śrī Kṛṣṇa; *saṅga-tyāgāt* – het opgeven van onwettig gezelschap van vrouwen, de associatie van degenen, die meer dan gehecht zijn aan vrouwen en de associatie van *māyāvādīs*, atheïsten en pseudo-religieuze personen; *sato vṛtteḥ* – het overnemen van het goede ge-

drag en karakter van zuivere toegewijden; *ṣaḍbhiḥ* – door deze zes soorten beoefening; *bhaktiḥ* – zuivere toewijding; *prasadhyati* – is het gevolg.

Vertaling

Voortuitgang in *bhakti* kan door de volgende zes vormen van beoefening worden bereikt: (1) enthousiasme om de regels van *bhakti* uit te voeren; (2) sterk vertrouwen in de uitspraken van *sāstra* en de *guru*, wiens woorden volkomen in overeenstemming zijn met *sāstra*; (3) mentale en emotionele kracht in de beoefening van *bhakti*, zelfs temidden van obstakels, of geduld tijdens het uitvoerende stadium van *bhakti*, zelfs wanneer er vertraging optreedt bij het bereiken van het gewenste doel; (4) het volgen van de onderdelen van *bhakti*, zoals horen (*śravaṇa*) en chanten (*kīrtana*) en materiële zintuigbevrediging opgeven voor het plezier van Śrī Kṛṣṇa; (5) het opgeven van onwettige relaties met vrouwen, de associatie van degenen, die teveel zijn gehecht aan vrouwen en de associatie van *māyāvādīs*, atheïsten en pseudo-religieuze personen, en (6) het overnemen van het goede gedrag en karakter van zuivere toegewijden.

Upadeśa-prakāśikā-ṭīkā

Het woord *utsāha*, enthousiasme, verwijst naar de gretigheid om de onderdelen van *sādhana* uit te voeren, die *bhakti* versterken. Het woord *niscaya*, overtuiging, wijst op sterk vertrouwen. *Dhairya* betekent de uitvoering van de onderdelen van *bhakti* niet laten verslappen, zelfs wanneer er vertraging

optreedt bij het verkrijgen van het gewenste doel. De betekenis van *tat-tat-karma-pravartana* is het volkomen verzaken van materieel plezier, terwijl men uitsluitend moeite doet om Bhagavān te verkrijgen. In *Śrīmad-Bhāgavatam* (11.19.24) zegt Bhagavān Śrī Kṛṣṇa tegen Uddhava,

*evaṁ dharmair manuṣyāṇām
uddhavātma-nivedinām
mayi sañjāyate bhaktiḥ
ko 'nyo 'rtho 'syāvaśiṣyate*

Devotie, die verzadigd is van liefde voor Mij, rijst in het hart omhoog van degenen, die hun hele ziel aan Mij geven en die de religieuze principes volgen, die gunstig zijn voor *bhakti*. Welk ander object kan nog worden verkregen door degenen, die *bhakti* voor Mij hebben bereikt?

De betekenis van *sato-vṛtti* is het overnemen van het verheven gedrag van toegewijden.

Piyūṣa-varṣiṇi-vṛtti

De instandhouding van het bestaan met geschikte middelen en het ontwikkelen van *bhakti* zijn twee essentiële bezigheden voor toegewijden. De eerste helft van dit vers wijst op houdingen, die gunstig zijn voor de ontwikkeling van *bhakti* en de tweede helft beschrijft hoe een toegewijde zijn leven dient in te richten. Enthousiasme, optimisme, geduld, activiteiten uitvoeren, die *bhakti* voeden, opgeven van slecht gezelschap en overnemen van goed gedrag van toegewijden zijn de manieren om succes in *bhakti* te krijgen.

- (1) *Utsāha* – de gretigheid, waarmee de regels en regulerende principes van *bhakti* worden gevolgd heet *utsāha*. Zonder dit enthousiasme verdwijnt *bhakti*. Het met groot respect volgen van de onderdelen van *bhakti* is de ware *utsāha*.
- (2) *Niścaya* – de betekenis van *niścaya* is sterk vertrouwen.
- (3) *Dhairya* – de uitvoering van de onderdelen van *bhakti* niet laten versloffen, zelfs wanneer er uitstel ontstaat in het verkrijgen van het gewenste doel, wordt *dhairya*, geduld, genoemd.
- (4) *Bhakti-poṣaka-karma* – er zijn twee soorten activiteiten, die *bhakti* voeden: regulerende principes (*vidhi*) en verboden (*niṣedha*). Het uitvoeren van de onderdelen van *bhakti* te beginnen met *śravaṇa* en *kīrtana* is de voorgeschreven regulering. Het onthouden van persoonlijk plezier met het doel om Śrī Kṛṣṇa een plezier te doen is het primaire gebod, of het verbod van persoonlijk plezier.
- (5) *Saṅga-tyāga* – men dient de associatie van niet-toegewijden, vrouwen en personen gehecht aan vrouwen te verzaken. “Niet-toegewijden” betekent hier levensgenieters, *māyāvādīs* en degenen, die een pretentieuus vertoon van religiositeit maken.
- (6) *Sad-vṛtti* – men dient het deugdelijke gedrag van zuivere toegewijden over te nemen en daarbij zijn leven op geschikte wijze in stand te houden. Verzakende toegewijden dienen te bedelen om aalmoezen, waarbij de voorkeur uitgaat naar het uitvoeren van *mādhukarī*. Dit is een proces van bedelen, waarbij men evenals een bij

(*madhukara*) nectar neemt uit vele verschillende bloemen en hele kleine aalmoezen aanvaardt van vele verschillende huishoudens. Toegewijden in het huishoudelijke leven dienen in hun levensonderhoud te voorzien met middelen, die gunstig zijn voor de regulerende principes van het vedische systeem van de sociale orde (*varṇāśrama*).

Anuvṛtti

Utsāha betekent onverschillig blijven jegens het cultiveren van *jñāna*, jegens de activiteiten van *karma*, jegens spirituele praktijken, die ieder doel dienen behalve Śrī Kṛṣṇa, en jegens de voorkeur voor een reeks vormen van materieel plezier, terwijl men de onderdelen van *sādhana-bhakti* resoluut blijft uitvoeren. “Alleen *bhagavad-bhakti* is het hoogste doel van alle levende wezens” – dergelijk sterk vertrouwen wordt *niscaya* genoemd. Het nu en dan bewandelen van de paden van *karma*, *jñāna* enzovoort maakt de geest onrustig en het volgen van hun respectievelijke *sādhanas* schept op het laatst louter een lijdensweg. “Daarom is het pad van *bhakti* het enige grondrechtelijke pad voor alle *jīvas*” – een dergelijk sterke overtuiging wordt *dhairya* genoemd, mentale en emotionele stabiliteit. *Śrīmad-Bhāgavatam* (10.2.32-3) beschrijft de *jñānīs*, die de overtreding aan de lotusvoeten van Bhagavān begaan door op valse gronden te denken, dat ze zijn bevrijd. Het beschrijft ook de standvastigheid van liefhebbende (*premi*) toegewijden op het pad van *bhakti*,

*ye 'nye 'ravindākṣa vimukta-māninas
tvayy asta-bhāvād aviśuddha-buddhayaḥ
āruhya kṛcchreṇa paraṁ padām tataḥ
patanty adho 'nāḍṛta-yuṣmad-aṅghrayaḥ*

O lotusogige Heer, degenen, die niet hun toevlucht nemen tot Uw lotusvoeten, denken tevergeefs te zijn bevrijd. Omdat ze geen genegenheid en devotie voor U hebben, is hun intelligentie onzuiver. Zelfs al benaderen zulke personen het platform van bevrijding door zware boetedoening te ondergaan en spirituele oefeningen te volgen, vallen ze uit die positie wegens het veronachtzamen van Uw lotusvoeten.

*tathā na te mādharma tāvakāḥ kvacid
bhraśyanti mārgāt tvayi baddha-sauḍṛdāḥ
tvayābhiguptā vicaranti nirbhayā
vināyakānīkapa-mūdhasu prabho*

O Mādhava, de *jñānīs*, die denken bevrijd te zijn, kunnen uit hun zogenaamde positie van bevrijding vallen, maar Jouw toegewijden, die aan Jou zijn gebonden door een band van intieme genegenheid, vallen nimmer van het pad van *bhakti*. Omdat zulke toegewijden door Jou volkomen worden beschermd, passeren ze zonder vrees alle obstakels door hun voeten op het hoofd van presiderende godheden te plaatsen, die de macht hebben om de meest ernstige soorten belemmeringen op te werpen.

Met betrekking tot het pad van *bhakti* legde Haridāsa Thakura de vastbesloten gelofte af om bij ieder obstakel te chanten. Aan dit ideaal op het gebied van *bhakti* wordt in dit vers van *Śrī Caitanya-Bhāgavata (Ādi-khaṇḍa 16.94)* gerelateerd,

*khaṇḍa-khaṇḍa hai deha jāya yadi prāṇa
tabu āmi vadane nā chāḍi harināma*

Ongeacht of mijn lichaam aan stukken wordt gereten en de levensadem mijn lichaam verlaat, ik zal nimmer afzien van het chanten van *harināma*.

Dergelijke vastbeslotenheid om op het pad van *bhakti* te blijven wordt *dhairya*, mentale en emotionele versterking, genoemd. Het uitvoeren van de onderdelen van *bhakti*, zoals het horen van *hari-kathā*, het uitvoeren van *kīrtana* van *bhagavan-nāma* en het mediteren op de namen, gedaante en het spel van Bhagavān met zulke vastbeslotenheid is *tat-tat-pravartanāt*.

De associatie van de toegewijden van Bhagavān is zeer wenselijk. Men moet nooit associëren met *karmīs*, *jñānīs* of degenen, die vol zitten met externe verlangens, omdat men weet, dat ze minder intelligent zijn en de neiging hebben om van het leven te genieten. Om niet te spreken van hen te benaderen om enig verlangen naar prestige te vervullen; het onderhouden van iedere vorm van relatie met hen is niet juist. Door dergelijk slecht gezelschap op een veilige afstand te houden dient men in het voetspoor van heilige toegewijden te volgen, die altijd zijn verzonken in het chanten van *harināma*. *Karma*, *jñāna*, *aṣṭāṅga-yoga* enzovoort, waar geen verlangen aanwezig is om Kṛṣṇa een plezier te doen, zijn geen stappen op het pad van *bhakti*. Zelfs al heeft men de beschikking over alle goede kwaliteiten, als men geen *bhakti* heeft, transformeren diezelfde kwaliteiten louter in fouten. Maar alle deugdzame kwaliteiten zijn zeker aanwezig in iemand, die beschikt over *bhakti*. Daarom wordt het pad van *bhakti* gekenmerkt door geheiligd gedrag.

Enthousiasme om Śrī Kṛṣṇa te dienen, volkomen vertrouwen en standvastigheid in die dienst, ervoor te zorgen, dat alle ondernemingen alleen voor de dienst van Kṛṣṇa zijn, het afzien van het gezelschap van alle anderen behalve Kṛṣṇa's toegewijden en het volgen in het voetspoor van Kṛṣṇa's toegewijden – deze zes oefeningen versterken *bhakti*.

Vers vier

Associatie die Bhakti voedt

ददाति प्रतिगृह्णाति गुह्यमाख्याति पृच्छति
भुङ्क्ते भोजयते चैव षड्विधं प्रीतिलक्षणम्

dadāti pratigrhṇāti
guhyam ākhyāti prcchati
bhuṅkte bhojayate caiva
ṣaḍ-vidham prīti-lakṣaṇam

Anvaya

dadāti – het offeren van die objecten aan zuivere toegewijden, welke in overeenstemming zijn met hun benodigdheden; *pratigrhṇāti* – het aanvaarden van resterende objecten gegeven door zuivere toegewijden; *guhyam ākhyāti* – het aan toegewijden onthullen van zijn vertrouwelijke realisaties met betrekking tot *bhajana*; *prcchati* – bij toegewijden informeren naar hun vertrouwelijke realisaties; *bhuṅkte* – het met grote liefde eten van de *prasāda*-restanten gegeven door toegewijden; *ca* – en; *bhojayate* – op liefdevolle wijze *prasāda* aan toegewijden serveren; *ca* – en; *ṣaḍ-vidham eva* – bestaan in het bijzonder uit deze zes soorten; *prīti-lakṣaṇam* – de symptomen van liefdevolle associatie met toegewijden.

Vertaling

Zuivere toegewijden artikelen aanbieden in overeenstemming met hun behoeften, het aanvaarden van *prasādi* of restanten gegeven door zuivere toegewijden, het aan toegewijden onthullen van vertrouwelijke realisaties met betrekking tot *bhajanā*, bij hen informeren naar hun vertrouwelijke realisaties, met grote liefde de *prasāda*-restanten aangeboden door toegewijden eten en hen liefdevol met *prasāda* voeden – zijn de zes symptomen van liefdevolle associatie met toegewijden.

Upadeśa-prakāśikā-ṭikā

In dit vierde vers worden de extrinsieke symptomen van liefdevolle uitwisselingen met zuivere toegewijden beschreven. Aangezien de betekenis van dit vers volkomen duidelijk is, behoeft het geen nader betoog.

Piyūṣa-varṣiṇī-vṛtti

Slecht gezelschap is ongunstig voor *bhakti*; daarom is het hoogst noodzakelijk dergelijk gezelschap op te geven. Degeenen die vooruitgang in *bhakti* willen maken, dienen te associëren met zuivere toegewijden, die de kracht hebben jou te bevrijden van de neiging om in slecht gezelschap te vervallen. In dit vierde vers wordt een beschrijving aangetroffen van de liefdevolle uitwisselingen tussen toegewijden, welke *bhakti* voeden. Een andere toegewijde liefdevol aanbieden, wat hij nodig heeft en op liefdevolle wijze de goederen aanvaarden, die door andere toegewijden genadevol worden weggegeven,

het aan toegewijden onthullen van vertrouwelijke realisaties en van zuivere toegewijden horen van beschrijvingen over vertrouwelijke beginsels (*tattva*), het liefdevol aan toegewijden *prasāda* serveren en het aanvaarden van *prasāda* aangeboden door toegewijden – zijn de zes vormen van uitwisseling, waaruit de associatie met heilige personen (*sādhū-saṅga*) in zijn zuivere vorm bestaat. Deze zes activiteiten zijn symptomen van liefde. Men dient *sādhus* te dienen door de uitvoering van deze activiteiten.

Anuvṛtti

Bhakti verschijnt door associatie van de toegewijden van Bhagavān, maar indien men niet weet, hoe te associëren met Vaiṣṇava's, wordt het onderwerp in dit vers uitgelegd. Door het negatieve effect van een vriendschappelijke relatie met *jñānīs*, die verlangen naar bevrijding uit dit materiële bestaan; met *karmīs*, die van de vruchten van hun acties willen genieten; en met grove levensgenieters wordt schade aan jouw *bhakti* toegebracht. Deze drie typen personen dient men geen advies of goederen te geven. Door dit wel te doen zou men een overtreding begaan, want het beschrijven van de glorie van *harināma* aan mensen zonder vertrouwen behoort tot de categorie *nāma-aparādha*. Men mag van zulke mensen ook nooit enig advies aanvaarden met betrekking tot het bewerkstelligen van bevrijding of materieel plezier, want het leidt tot de ontwikkeling van een toegenegen gehechtheid aan hen. Men dient hen geen advies te geven over de manier, waarop men *kṛṣṇa-bhajana* dient uit te voeren. Men dient van hen

niets te horen over de vertrouwelijke aspecten van *bhakti*. Men dient ook geen voedsel te aanvaarden, dat door hen is aangeraakt. Door voedsel te eten, dat door hen is toeberaid, wordt hun voorkeur voor hetzij materieel pezier of bevrijding op het hart overgebracht.

*viṣayīra anna khāile malina haya māna
malina māna haile nahe kṛṣṇera smaraṇa*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Antya-līlā 6.279)

Als men voedsel consumeert, dat wordt aangeboden door een materialist, raakt de geest besmet. Wanneer de geest besmet is, kan men zich Kṛṣṇa niet meer herinneren.

Men dient deze drie typen personen met een levensgenieten-de houding ook niet te voeden. Door het eten van voedsel, dat door hen is toeberaid, of door het voeden van hen, neemt de genegenheid voor hen toe. Het uitwisselen van liefde met toegewijden, die dezelfde aspiratie hebben als jijzelf en die jou hun genegenheid tonen, versterkt jouw *bhakti*. Het aanbieden en aanvaarden van goederen, het onthullen van vertrouwelijke realisaties aan elkaar, en het serveren en aanvaarden van voedsel zijn allemaal activiteiten, die de genegenheid verhogen. Men dient deze activiteiten niet uit te wisselen met degenen, die andere aspiraties in het leven hebben dan jijzelf.

Vers Vijf

Dienstverlening van een middenklasse toegewijde
aan de drie typen Vaiṣṇava

कृष्णेति यस्य गिरि तं मनसाद्रियेत
दीक्षास्ति चेत्प्रणतिभिश्च भजन्तमीशम्
शुश्रूषया भजनविज्ञमनन्यमन्य
निन्दादिशून्यहृदमीप्सितसङ्गलब्ध्या

*kṛṣṇeti yasya giri taṁ manasādriyeta
dikṣāsti cet praṇatibhiḥ ca bhajantam īśam
śuśrūṣayā bhajana-vijñam ananyam anya-
nindādi-śūnya-hṛdam īpsita-saṅga-labdhyā*

Anvaya

ādriyeta – men dient te respecteren; *manasā* – in de geest; *taṁ* – die persoon (een neofiet); *yasya giri* – in wiens spraak; *iti* – aldus (verschijnt); *kṛṣṇa* – één naam van Kṛṣṇa; (men dient respect te tonen) *praṇatibhiḥ* – door het aanbieden van *praṇāma*; *ca* – ook; *bhajantam* – een middenklasse toegewijde, die beschikt over het juiste begrip van realiteit en illusie en *bhajana* uitvoert in overeenstemming met de Vaiṣṇava-conventies; *īśam* – Śrī Bhagavān; *cet* – indien; *asti* – hij heeft; *dikṣā* –inwijding aanvaard van een gekwalificeerde *guru*; (en) *labdhyā* – te hebben verkregen; *īpsita-saṅga* – de associatie waarnaar

men hunkert (de associatie van een top-toegewijde, wiens hart is gevestigd in de specifieke stemming van de dienstverlening aan Śrī Rādhā-Kṛṣṇa, waarnaar men verlangt, en die een toegenegen houding heeft jegens jezelf); *śuśrūṣayā* – met allerlei soorten dienst (zoals het aanbieden van *daṇḍavat-praṇāma*, het stellen van relevante vragen en het verlenen van dienst); (men dient te respecteren) *bhajana-vijñam* – een zelfgerealiseerde, deskundige *mahā-bhāgavata* Vaiṣṇava, die *bhajana* van Śrī Rādhā-Kṛṣṇa's achtvoudige dagelijkse spel uitvoert door mentale dienst te verlenen; *ananyam* – die een exclusieve toegewijde van Śrī Kṛṣṇa is; *anya-nindādi-sūnya-hṛdam* – en wiens hart wegens zijn onverstoorde verzonkenheid in Kṛṣṇa vrij is van fouten, zoals de neiging om kritiek te hebben op anderen.

Vertaling

Iemand, die slechts eenmaal *kṛṣṇa-nāma* neemt door uit te roepen “O Kṛṣṇa!” is een neofiete toegewijde (*kaniṣṭha-adhikārī*). Men dient hem als zijn familie te beschouwen en hem in stilte te respecteren. Iemand, die het principe van *dīkṣā* volkomen begrijpt, die inwijding van een gekwalificeerde *guru* heeft aanvaard en *bhajana* van Bhagavān uitvoert in overeenstemming met Vaiṣṇava-conventies, is een middenklasse toegewijde (*madhyama-adhikārī*). Men dient een dergelijke toegewijde, die beschikt over het juiste begrip van realiteit en illusie, te respecteren door hem *praṇāma* enzovoort aan te bieden. Iemand, die op de hoogte is met de wetenschap van *bhajana*, zoals beschreven in *Śrīmad-Bhāgavatam* en andere Vaiṣṇava geschriften en die exclusieve *bhajana* van Śrī Kṛṣṇa uitvoert is een *mahā-bhāgavata* toegewijde. Vanwege zijn onverstoorde verzonkenheid in Kṛṣṇa is het zuivere hart van een dergelijke toegewijde vrij van fouten, zoals de neiging

om anderen te bekritisieren. Hij is deskundig in *bhajana*, hetgeen betekent, dat hij mentaal dienst verleent (*mānasa-sevā*) aan Śrī Rādhā-Kṛṣṇa's spel en vermaak, dat plaats heeft gedurende de acht segmenten van de dag (*aṣṭa-kāliya-lilā*). Door hem te kennen als een top-toegewijde, wiens hart in de specifieke stemming van dienstverlening aan Śrī Rādhā-Kṛṣṇa is gevestigd, waarnaar men zelf aspiraties koestert en die tevens een toegenegen houding heeft jegens jezelf, dient men te eren door hem *daṇḍavat-praṇāma* (*praṇipāta*) aan te bieden, hem ter zake doende vragen te stellen (*paripraśna*) en hem met grote liefde diensten te verlenen (*sevā*).

Upadeśa-prakāśikā-ṭikā

Dit vers geeft instructie over *svarūpa-siddha-bhakti*.⁷ We dienen met respect *praṇāma* te bieden aan degenen, die inwijding van een gekwalificeerde *guru* hebben aanvaard. We moeten op allerlei manieren degenen dienen, die door middel van *mānasa-sevā* exclusieve *bhajana* van Śrī Kṛṣṇa uitvoeren en die deskundig zijn in de procedure van de eredienst van Kṛṣṇa's *aṣṭa-kāliya-lilā*, waarbij we hen zien als de meest wenselijke associatie. De betekenis van “exclusieve *bhajana*” is uitsluitend te zijn toegewijd aan de verering van Śrī Rādhā-

⁷ Alle gunstige ondernemingen (*ceṣṭā*), zoals *śravaṇa*, *kīrtana*, *smaraṇa* enzovoort, als ook de manifestatie van de spirituele gevoelens, die plaats vinden vanaf het stadium van *bhāva*, die volkomen zijn ontdaan van alle verlangens buiten Śrī Kṛṣṇa en die vrij zijn van de bedekkingen van *jñāna* en *karma*, heten *svarūpa-siddha-bhakti*. Met andere woorden, alle pogingen van lichaam, geest en woord, die een relatie hebben met Śrī Kṛṣṇa en die uitsluitend en rechtstreeks voor Zijn plezier worden uitgevoerd zonder enige tussenkomst, worden gekend als *svarūpa-siddha-bhakti*.

Kṛṣṇa in Vraja zonder gehecht te zijn aan Lakṣmī-Nārāyaṇa of andere incarnaties van Bhagavān. In *Śrī Bhakti-rasāmṛta-sindu* wordt gezegd, dat van de exclusieve toegewijden van de vele verschillende incarnaties van Bhagavān degenen, wier hart is gestolen door Śrī Nanda-nandana, de besten zijn, want zelfs de gunst van de meester van Lakṣmī, Śrī Nārāyaṇa, kan hun geest niet aantrekken. Omdat zulke exclusieve toegewijden altijd opmerkzaam zijn in het cultiveren van *bhakti* in het gezelschap van zuke top-toegewijden, die deskundig zijn in het proeven van devotionele gevoelens (*rasika*) en die gelijkgestemd en toegenegen zijn, is hun hart altijd vrij van besmetting, zoals de neiging om anderen te bekritisieren. In de wetenschap, dat deze top-toegewijden de meest gewenste associatie zijn, dient men hen mentaal te respecteren, *praṇāma* aan te bieden en met grote liefde diensten te verlenen.

Er kan een andere betekenis van dit vers worden gegeven. Men dient in de geest diegenen te respecteren, die inwijding van een gekwalificeerde *guru* hebben aanvaard en *kṛṣṇa-nāma* chanten. Men dient degenen te respecteren, die initiatie van een bonafide geestelijk leermeester (*sad-guru*) hebben aanvaard, die kennis hebben ontwikkeld van *sambandha-jñāna*⁸ en die *bhajana* zuiver uitvoeren, door hen *praṇāma*

---

⁸ *Sambandha-jñāna* is kennis met betrekking tot *sambandha-tattva*, de wederzijdse relatie tussen Bhagavān, de levende wezens en de materiële energie. Het woord *sambandha* betekent verbinding, relatie of band. De levende wezens zijn eeuwigdurend en onafscheidelijk verbonden met de Allerhoogste Persoon. Daarom is Hij het ware object van relatie. De algemene relatie tussen de levende wezens en de Allerhoogste Persoon is een van dienaar en degene, die wordt gediend. In het geperfectioneerde

enzovoort aan te bieden. De beste toegewijden zijn degenen, die vrij zijn van de neiging om anderen te belasteren en die door op exclusieve wijze te zijn toegewijd aan Śrī Rādhā-Kṛṣṇa altijd opmerkzaam zijn om mentaal dienst te verlenen aan Hun *aṣṭa-kālīya-līlā*. In de wetenschap, dat zulke toegewijden gevestigd zijn in de specifieke stemming van dienstverlening aan Śrī Rādhā-Kṛṣṇa, waarnaar men aspiraties heeft en waarbij men een toegenegen houding heeft jegens zichzelf en de hoogste associatie, dient men hen in alle opzichten te eren door languit eerbetuigingen (*praṇipāta*) aan te bieden, door relevanten vragen te stellen (*praipraśna*) en met diepe genegeheid diensten (*sevā*) aan te bieden. Men dient de uitmuntendheid van Vaiṣṇava's volgens deze graduele indeling te begrijpen.

In het oorspronkelijke vers van Śrī Rūpa Gosvāmī is het woord *ādi*, dat “enzovoort” betekent, gebruikt na het woord *ninda*, dat bekritisieren betekent. We dienen te begrijpen, dat dit wijst op afgunst, agressie en andere fouten, die over het algemeen gepaard gaan met de neiging om anderen te bekritisieren. In *Śrīmad-Bhāgavatam* (3.25.24) zegt Kapiladeva,

*ta ete sādhaveḥ sādhvi
sarva-saṅga-vivarjitāḥ
saṅgas teṣv atha te prārthyah
saṅga-doṣa-harā hi te*

O Sādhvi (deugdzame dame), de enig wenselijke associatie is die van *sādhus* met een zuiver hart, die altijd afzijdig blijven van alle vormen van slecht gezelschap. Door de invloed

---

stadium van *bhakti* echter raakt men gevestigd in een specifieke relatie met Bhagavān hetzij als dienaar, vriend, ouder of geliefde.

van hun associatie kan de besmetting verkregen door slecht gezelschap worden uitgewist.

Pīyūṣa-varṣiṇī-vṛtti

Volgens de instructie, die in dit vers wordt gegeven, is de *sād-haka* verplicht om diensten aan toegewijden te verlenen, zolang hij zich in het stadium van *madhyama-adhikāri* bevindt. De top-toegewijde (*uttama-bhakta*) ziet alle levende wezens met gelijkgestemde blik. Hij maakt daardoor geen onderscheid tussen toegewijden en niet-toegewijden. De middenklasse toegewijde (*madhyama-bhakta*) is iemand, die oprecht pogingen doet om *bhajana* uit te voeren. Dit vijfde vers laat zien, hoe *madhyama* toegewijden zich dienen te gedragen jegens de hoogste klasse toegewijden. Indien men afzijdig blijft van de associatie van niet-toegewijden, levensgenieters en mannen, die aan vrouwen zijn gehecht, komen hun dwalingen niet bij hem binnen. Niettemin dient de *madhyama* toegewijde genadevol te zijn jegens de neofiete toegewijden (*kaniṣṭha-bhaktas*), omdat hij weet, dat ze zich in onwetendheid bevinden door hun gebrek aan kennis van *sambandha-tattva*. Als hij zulke neofiete toegewijden *kṛṣṇa-nāma* hoort uitspreken, zal een *madhyama* toegewijde hem in zijn geest respecteren. Als een *kaniṣṭha* toegewijde initiatie aanvaardt en zich bezig houdt met *hari-bhajana*, zal een *madhyama* toegewijde hem respect tonen door hem *praṇāma* aan te bieden. Door te weten, dat de associatie van *mahā-bhāgavata* Vaiṣṇava's, die vrij zijn van de neiging om anderen te bekritisieren, het meest heilzaam is, dient men hen te eren door diensten te verlenen.

Deze dienstverlening alleen is de grondoorzaak van alle spirituele perfectie.

Anuvṛtti

In *Bhakti-sandarbha* (868) definieert Śrī Jīva Gosvāmī de procedure geheten *vaiṣṇava-dīkṣā* in de volgende uitspraak,

*divyaṁ jñānaṁ yato dadyāt
kuryāt pāpasya saṅkṣayam
tasmād dīkṣeti sā proktā
deśikais tattva-kovidaiḥ*

Het proces, dat transcendentale kennis (*divya-jñāna*) schenkt en zondige verlangens naar materieel zintuiglijk plezier teniet doet, wordt door geleerde autoriteiten in de absolute waarheid *dīkṣā* genoemd.

In de wetenschap dat Śrī Kṛṣṇa en *śrī-kṛṣṇa-nāma* niet-verschillend en transcendentaal zijn en dat alleen de heilige naam het allerhoogste object van verering is, dient men een toegewijde, die uitsluitend zijn toevlucht neemt tot *kṛṣṇa-nāma* en is toegewijd aan chanten, in stilte te respecteren. De *mantras*, die de leerling op het moment van *dīkṣā* ontvangt, bestaan in hun geheel uit *śrī-nāma* en de namen, die de basis voor die *mantras* vormen, bevatten specifieke kennis van de relatie van de leerling met Śrī Bhagavān. Zonder zijn toevlucht te nemen tot *harināma* kan men geen *hari-jana*, een lid van Kṛṣṇa's familie, worden. Śrī Caitanya Mahāprabhu stelde de gradaties van Vaiṣṇava's vast door de gradaties van hun vertrouwen in *harināma* aan te tonen. Iemand, die de heilige naam slechts één keer heeft gechant, is een (*kaniṣṭha*) Vaisna-

va. Iemand die onophoudelijk de heilige naam chant is een superieure (*madhyama*) Vaiṣṇava. De top-Vaiṣṇava (*uttama* of *mahā-bhāgavata*) is hij, bij wiens aanblik anderen automatisch de heilige naam beginnen te chanten. Men dient de *kaniṣṭhā* Vaiṣṇava mentaal te respecteren. Men dient de *madhyama* Vaiṣṇava respect te geven door *praṇāma* enzovoort aan te bieden. In de wetenschap, dat de *uttama* Vaiṣṇava de grootste toegewijde is, die is gevestigd in de specifieke stemming voor dienstverlening aan Śrī Rādhā-Kṛṣṇa, waarvoor men zelf aspiraties koestert, en die van een toegenegen houding jegens jou blijk geeft, dient men hem met grote liefde te dienen.

- (1) Omdat de *mahā-bhāgavata* toegewijden alles zien in relatie tot Kṛṣṇa, schouwen ze alle levende wezens met gelijkgestemde blik. Zoals de *madhyama-adhikārī* toegewijden is hun intentie het uitvoeren van *bhajana* en zoals de *kaniṣṭha-adhikārī* toegewijden zijn ze toegewijd aan het chanten van *harināma*.
- (2) *Madhyama-adhikārīs* beschikken over *prema* voor Śrī Kṛṣṇa en respecteren de drie niveau's van Vaiṣṇava's - *uttama*, *madhyama* en *kaniṣṭha* – door respectievelijk dienst te verlenen, *praṇāma* aan te bieden en mentaal respect te betuigen. Ze proberen altijd de levende wezens, die van Kṛṣṇa zijn afgekeerd, naar Hem toe te keren. Ze zijn onverschillig jegens degenen, die Hem vijandig gezind zijn. Ze zien niet alle levende wezens met gelijkgestemde blik, zoals de *uttama-adhikārī mahā-bhāgavata* toegewijden doen. Als ze op frauduleuze wijze de *mahā-bhāgavata* toegewijde nabootsen, vallen ze snel uit hun positie.

- (3) De *kaniṣṭha-adhikārī* toegewijden nemen volkomen hun toevlucht tot het chanten van *śrī-kṛṣṇa-nāma*, omdat ze weten dat het uiterst heilzaam is. Maar ze realiseren zich niet, dat de positie van de *madhyama-adhikārī* zich boven hun huidige positie bevindt en dat ze ernaar moeten streven om die positie op enig moment in de toekomst te bereiken. Soms valt de *kaniṣṭha-adhikārī*, omdat hij zichzelf als een *guru* beschouwt. Door zorgvuldig het geschikte respect te betuigen aan de *uttama* toegewijden, dienen ze volkomen hun toevlucht te nemen tot de heilige naam.

Vers Les

Het is verboden om de transcendentale
Vaiṣṇava's in een materieel daglicht te zien

दृष्टैः स्वभावजनितैर्वपुषश्च दोषैर्
न प्राकृतत्वमिह भक्तजनस्य पश्येत्
गङ्गाम्भसां न खलु बुद्बुदफेनपङ्कैर्
ब्रह्मद्रवत्वमपगच्छति नीरधर्मैः

*dr̥ṣṭaiḥ svabhāva-janitair vapuṣaś ca doṣair
na prākṛtatvam iha bhakta-janasya paśyēt
gaṅgāmbhasāṁ na khalu budbuda-phena-paṅkair
brahma-dravatvam apagacchati nīra-dharmaiḥ*

Anvaya

na paśyēt – men mag een toegewijde niet beschouwen als een gewoon werelds persoon; *prākṛtatvam dr̥ṣṭaiḥ* – in materieel daglicht zien; *svabhāva-janitaiḥ* – vanwege de gebreken voortkomend uit zijn aard, zoals geboorte in een lage kaste, hardheid, doffe onverschilligheid enzovoort; *ca* – en; *doṣaiḥ* – vanwege de fouten; *vapuṣaḥ* – van het lichaam, zoals onooglijkheid, ziekte, deformaties enzovoort; *bhakta-janasya* – de toegewijde van Bhagavān; *iha* – geplaatst in deze wereld; *brahma-dravatvam* – (zoals) de natuur van vloeibaar geworden transcendentie; *gaṅgāmbhasām* – van het water van de

Ganges; *na khalu apagacchati* – gaat nooit verloren; *budbuda-phena-paṅkaiḥ* – door de aanwezigheid van bellen, schuim, modder enzovoort; *nīra-dharmaiḥ* – dat eenvoudig bestaat vanwege de aard van water.

Vertaling

Toegewijden die zich in deze materiële wereld bevinden mogen niet met een materiële blik worden bekeken; met andere woorden, men dient hen niet te beschouwen als gewone geconditioneerde zielen. De onvolmaaktheden, die in hun natuur zichtbaar is, zoals geboorte in een lage kaste, hartvochtigheid, sloomheid enzovoort en de onvolmaaktheden in hun lichaam, zoals lelijke trekken, ziekte, vervormingen enzovoort, zijn hetzelfde als het verschijnen van bellen, schuim en modder in de Ganges. Ondanks een dergelijke, schijnbare vervuiling in het water van de Ganges, behoudt ze haar natuur als vloeibaar geworden transcendentie. Op dezelfde manier bestaan de zelfgerealiseerde Vaiṣṇava's altijd op het transcendentale vlak en mag men aan hen geen materiële gebreken toeschrijven.

Upadeśa-prakāśikā-ṭikā

Omdat ze zich in de materiële wereld bevinden, lijken zuivere toegewijden gezien vanuit een werelds perspectief een paar schijnbare gebreken te hebben. Niettemin dienen we zulke toegewijden niet te beschouwen als materieel, met andere woorden, als gewone geconditioneerde zielen. Als men in hun natuur gebreken opmerkt, zoals hardheid, woede, hebzucht

enzovoort, of gebreken in hun lichaam, zoals gebrek aan properheid, lelijkheid, ouderdom enzovoort, mag men nooit wereldse kenmerken aan hen toeschrijven. Het is niet mogelijk, dat deze aardse imperfecties in het spiritueel volmaakte lichaam van de toegewijden aanwezig zijn. Door deze wereldse defecten in verheven toegewijden waar te nemen is daarom een overtreding. Dit punt is duidelijk gemaakt met het voorbeeld van het water van de Ganges.

Piyūṣa-varṣiṇi-vṛtti

De instructie van dit zesde vers is, dat het onjuist is om wereldse gebreken waar te nemen in zuivere toegewijden en hen te beschouwen als louter geconditioneerde zielen. Het is voor zuivere toegewijden onmogelijk om in slecht gezelschap te belanden of overtredingen tegen de heilige naam te begaan. Er kunnen misschien een paar onvolmaaktheden in hun lichaam en in hun geaardheid aanwezig zijn. Gebrek aan reinheid, vervormingen, onooglijkheid, ouderdom enzovoort zijn lichamelijke onvolmaaktheden. Geboorte in een lage kaste, hardheid, lethargie enzovoort zijn gebreken in het karakter. Het water van de Ganges wordt als zuiver beschouwd ondanks de natuurlijke verschijning van bellen, schuim, modder enzovoort en haar natuur als vloeibaar geworden transcendentie gaat niet verloren. Op dezelfde manier worden Vaiṣṇava's, die hun eeuwige identiteit hebben gerealiseerd, niet besmet door de natuurlijke transformaties van het fysieke lichaam, zoals geboorte, ouderdom, dood enzovoort. Iemand met de intentie om *bhajana* uit te voeren mag nooit een zuivere Vaiṣṇava ontoren, zelfs niet bij het waarnemen van onvol-

maaktheden. Door een dergelijke persoonlijkheid niet te respecteren wordt men iemand, die overtredingen begaat (*aparādhi*).

Anuvṛtti

Men mag schijnbare defecten in het lichaam of karakter van zuivere toegewijden niet waarnemen door zulke toegewijden in een werelds daglicht te zien. Zoals het water van de Ganges altijd transcendentaal blijft, ofschoon het is vermengd met bellen, schuim en modder, zo zijn zuivere toegewijden altijd transcendentaal. Door hen te zien op basis van wereldse overwegingen is een overtreding. Ook Śrī Kṛṣṇa heeft er in *Bhagavad-gītā* (9.30-1) voor gewaarschuwd om hiervoor op te passen,

*api cet sudurācāro
bhajate mām ananya-bhāk
sādhur eva sa mantavyaḥ
samyag vyavasito hi saḥ
kṣīpraṁ bhavati dharmātmā
śaśvac chāntim nigacchati
kauteya pratijānīhi
na me bhaktaḥ praṇaśyati*

Zelfs als iemand met het meest beroerde gedrag zich intentioneel bezighoudt met toegewijde dienst aan Mij, is hij het waard als een heilig persoon te worden beschouwd vanwege zijn intelligentie, die zich heeft vastgezet op die toewijding. Hij wordt snel rechtgeaard en vindt eeuwige vrede. O zoon van Kuntī, getuig dat Mijn toegewijde nimmer verloren gaat.

Ook al hoeft een toegewijde van Kṛṣṇa niet geboren te zijn in een brahmaanse familie of in een *gosvāmī*-lijn, door niet naar hem te verwijzen als “Gosvāmī” of “Prabhu” wordt beschouwd als hem in een werelds daglicht te zien. Toegewijden geboren in *gosvāmī*-lijnen en degenen, die zijn geboren in andere kasten, dienen gelijk te worden behandeld. Ongeacht de kaste, waarin een toegewijde is geboren, is het aan hem toeschrijven van materiële eigenschappen een overtreding. Maar als iemand, die enige mate van vooruitgang op het pad van *bhakti* heeft geboekt en zichzelf als toegewijde beschouwt, zich met materieel wangedrag begint bezig te houden, zal hij zeker van het pad van *bhakti* vallen. Door met zulke personen in contact te komen wordt *bhakti* teniet gedaan.

Sommige mensen, die trots zijn op hun geboorte in een brahmaanse familie of een overeenkomstig hoge afkomst, zijn niet in staat het smetteloze gedrag of de verheven spirituele gedachten van geperfectioneerde toegewijden (*siddha-bhaktas*) te bevatten. Hierdoor ontbreekt het hen op diverse manieren aan respect voor Vaiṣṇava's en maken ze overtredingen aan de voeten van Vaiṣṇava's (*vaiṣṇava-aparādhīs*). Wat dit betreft dienen *sādhakas* zeer voorzichtig te blijven.

Vers Leven

Het proces van het uitvoeren van Bhajana
van Śrī Kṛṣṇa's Namen en Spel

स्यात्कृष्णनामचरितादिसिताप्यविद्या
पित्तोपतप्तरसनस्य न रोचिका नु
किन्त्वादरादनुदिनं खलु सैव जुष्ट
स्वाद्धी क्रमाद्भवति तद्गदमूलहन्त्री

*syāt kṛṣṇa-nāma-caritādi-sitāpy avidyā-
pittopatapta-rasanasya na rocikā nu
kintv ādarād anudinam̐ khalu saiva juṣṭā
svādvī kramād bhavati tad-gada-mūla-hantrī*

Anvaya

nu – ahoh!; *sitā api* – zelfs de heerlijk zoete kandijsuiker; *kṛṣṇa-nāma-caritādi* – van Śrī Kṛṣṇa's namen, gedaante, kwaliteiten en spel; *na syāt* – is niet; *rocikā* – smakelijk; *rasanasya* – voor de tong; *upatapta* – die is aangedaan; *pitta* – door de geelzucht; *avidyā* – van onwetendheid (of met andere woorden, hij die sinds onheuglijke tijden is aangedaan door de onwetendheid ontstaan door onverschillig te staan jegens Kṛṣṇa); *kintu* – maar; *khalu* – zeker; *sā eva* – die kandij-suiker van de namen, activiteiten enzovoort van Kṛṣṇa; *juṣṭā* – wanneer therapeutisch ingenomen; *anudinam* – onafgebroken; *ādarāt* –

met respect of vertrouwen; *kramāt* – dan geleidelijk; *bhavati* – wordt het; *svādvī* – zeer smaakvol; *hantrī* – en vernietigt; *mūla* – tot in de wortel; *tad-gada* – die ziekte van onverschilligheid jegens Kṛṣṇa, die tot uitdrukking komt in de vorm van absorbtie in wereldse zintuiglijke bevrediging.

Vertaling

Aho! Degenen, wier tong is aangedaan door de geelzucht van *avidyā* (of met andere woorden, degenen die sinds mensengeugen zijn aangedaan door de onwetendheid voortkomend uit onverschilligheid jegens Śrī Kṛṣṇa), hebben geen smaak voor de nectarische namen, gedaante, kwaliteiten en spel van Śrī Kṛṣṇa, die worden vergeleken met de zoetste kandijnsuiker. In plaats daarvan smaken deze kenmerken bitter voor hen. Maar indien men deze kandijnsuiker van chanten en horen van de transcendentale namen, gedaante, kwaliteiten en spel van Śrī Kṛṣṇa regelmatig en met groot vertrouwen tot zich neemt, wordt het voor hem geleidelijk smakelijk en vernietigt het zijn ziekte, de geelzucht van *avidyā*, of onverschilligheid jegens Śrī Kṛṣṇa, tot in de wortel.

Upadeśa-prakāśikā-ṭīkā

Wanneer *sādhakas* nog worden geplaagd door de obstakels, die vooruitgang in het toegewijde leven verhinderen (*anart-has*), is hun verstand rusteloos en verstoord. Om deze reden is het niet gemakkelijk voor hen om een smaak te ontwikkelen voor de naam enzovoort van Bhagavān. Toch mogen ze zelfs niet een beetje in hun beslissing verslappen om door te gaan met het uitvoeren van *nāma-bhajana*. Onverschilligheid je-

gens Śrī Kṛṣṇa sinds een tijd zonder begin wordt *avidyā*, onwetendheid, genoemd. In dit vers wordt zulke *avidyā* vergeleken met de ziekte geelzucht (hepatitis). Wanneer men aan deze ziekte lijdt, is de smaak van de tong ontregeld. Hoewel de namen, gedaante, kwaliteiten en het spel van Śrī Kṛṣṇa lijken op de zoetste kandijnsuiker, heeft iemand, die lijdt aan onwetendheid, er geen smaak voor. Door regelmatig kandijnsuiker in te nemen wordt de geelzucht gelenigd en begint ook de kandijnsuiker weer smaak te krijgen. Op dezelfde manier worden de *anarthas* van een *sādhaka*, om te beginnen de neiging om overtredingen te begaan, opgelost door op regelmatige basis de dagelijkse cultivering van de onderdelen van *bhakti* uit te voeren, waarvan de belangrijkste *kīrtana* van Śrī Kṛṣṇa's namen en het horen van vertellingen over Zijn spel zijn, waardoor in hem de natuurlijke liefde voor *śrī nāma* en *hari-kathā* ontwaakt.

Piyūṣa-varṣinī-vṛtti

In het derde vers van *Śrī Upadeśāmṛta* werden kwaliteiten en activiteiten gegeven, die *bhakti* voeden. Als aanvulling op die kwaliteiten en activiteiten beschrijft dit vers de procedure voor het cultiveren van het chanten van *kṛṣṇa-nāma* enzovoort met *sambhandha-jñāna*. De tong, die is aangedaan met de geelzucht van *avidyā*, kan het spel van Śrī Kṛṣṇa niet vertellen of Zijn naam chanten. Maar het met groot respect regelmatig innemen van de kandijnsuiker van het horen en chanten van Kṛṣṇa's *nāma*, *rūpa*, *guṇa* en *līlā* kan de ziekte van onwetendheid genezen. Iedere *jīva* is een klein bewust deeltje in de straal van de compleet bewuste Kṛṣṇa-zon en is van na-

ture een eeuwige dienaar van Śrī Kṛṣṇa. Wanneer de *jīva* dit feit vergeet, krijgt hij de ziekte van onwetendheid. Hierdoor heeft hij geen smaak meer voor devotionele activiteiten, waarvan de belangrijkste het chanten van Kṛṣṇa's naam is. Maar door goed gezelschap te zoeken en door de genade te ontvangen van de *sādhū*, *guru* en Vaiṣṇava, dat daarvan het gevolg is, wordt hij in staat gesteld om Kṛṣṇa's naam, gedaante, kwaliteiten en spel te herinneren en krijgt hij geleidelijk de realisatie van zijn eeuwige zelf. Naarmate de realisatie van zijn eeuwige natuur geleidelijk toeneemt, neemt zijn smaak voor devotionele activiteiten, zoals het chanten van *kṛṣṇa-nāma*, overeenkomstig toe. Tegelijkertijd wordt zijn onwetendheid stap voor stap weggenomen. Dit is de basis voor de vergelijking van kandijnsuiker. De tong van iemand met geelzucht vindt kandijnsuiker niet smakelijk. Maar door deze kandij regelmatig in te nemen wordt zijn geelzucht geleidelijk genezen en gaat hij die kandijnsuiker weer smakelijk te vinden. Daarom dient men altijd door te gaan om in sterk vertrouwen en met groot geduld over de namen, gedaante, kwaliteiten en het spel van Kṛṣṇa te horen en te chanten.

Anuvṛtti

De namen, gedaante, kwaliteiten en het spel van Śrī Kṛṣṇa worden vergeleken met kandijnsuiker en onwetendheid wordt vergeleken met geelzucht. Zoals smakelijk zoete kandijnsuiker niet aantrekkelijk is voor de tong, die door geelzucht is besmet, zo is de heerlijk smakelijke kandijnsuiker van de namen, gedaante, kwaliteiten en het spel van Śrī Kṛṣṇa niet aantrekkelijk voor de *jīva*, die door onwetendheid wordt overstelpt

vanwege zijn onverschilligheid jegens Kṛṣṇa, welke geen begin in de tijd kent.

Als men echter steeds met groot respect en vertrouwen het medicijn inneemt van deze kandijnsuiker van de namen, gedaante, kwaliteiten en het spel van Śrī Kṛṣṇa, neemt de zoete smaak van de naam van Śrī Kṛṣṇa geleidelijk toe en zal de ziekte van materieel plezier, dat zijn oorsprong vindt in de wens om van Kṛṣṇa afzijdig te blijven, worden opgelost.

In de *Padma Purāṇa* (*Svarga-khaṇḍa* 48.56) wordt bevestigd, dat het belangrijkste effect van de heilige naam niet onmiddellijk wordt ervaren door degenen, die door de materie in beslag worden genomen,

*tac-cad deha-draviṇa-janatā-lobha-pāṣaṇḍa-madhye
nikṣiptaṁ syām na phala-janakam śiḡhram evātra vipra*

O *brāhmaṇa*, als de heilige naam van Bhagavān onder de atheïsten wordt geworpen, die een lust hebben voor het lichaam, materiële bezittingen en familieleden, zal hij niet snel de vrucht van liefde voor Hem opleveren.

Vanwege de invloed van onwetendheid heeft de *jīva* een hoge dunk van zijn materiële lichaam, familieleden en materiële gehechtheden. Hij maakt de fout door de begoochelende energie, die alleen actief is, waar gebrek is aan bewustzijn van God, aan te zien voor de allerhoogste besturende entiteit, Bhagavān. Daardoor is hij niet in staat zijn ware spirituele identiteit te begrijpen. Door de kracht van de naam van Śrī Kṛṣṇa wordt het valse egoïsme, dat voortkomt uit de onwetendheid van de *jīva*, als mist verdreven. Op dat moment

krijgt de *jīva* een smaak voor het uitvoeren van *kṛṣṇa-bhajana*.

Vers Acht

Het proces van Bhajana
en de beste plaats om Bhajana uit te voeren

तन्नामरूपचरितादिसुकीर्तनानु
स्मृत्योः क्रमेण रसनामनसी नियोज्य
तिष्ठन् व्रजे तदनुरागिजनानुगामी
कालं नयेदखिलमित्युपदेशसारम्

*tan-nāma-rūpa-caritādi-sukīrtanānu-
smṛtyoḥ krameṇa rasanā-manasī niyojya
tiṣṭhan vraje tad-anurāgi-janānugāmī
kālaṁ nayed akhilaṁ ity upadeśa-sāram*

Anvaya

tiṣṭhan vraje – in Vraja wonen; *anugāmī* – als een volgeling; *anurāgi-jana* – van de eeuwige bewoners van Vraja, die beschikken over de inherent spontane liefde; *tat* – voor Hem (Śrī Kṛṣṇa); *kālam nayet* – men dient al zijn tijd in te zetten; *niyojya* – door zich bezig te houden; *rasanā* – de tong; *manasī* – en de geest; *krameṇa* – achtereenvolgens; *sukīrtana-anu-smṛtyoḥ* – met nauwgezet chanten en herinneren; *nāma-rūpa-caritādi* – van de namen, gedaante, kwaliteiten en het spel; *tat* – van Hem (Vrajendra-nandana Śrī Kṛṣṇa); *iti* – dit alleen; *sāram* – is de essentie; *akhilam* – van alle; *upadeśa* – instructie.

Vertaling

Terwijl men in Vraja woont als een volgeling van de eeuwige inwoners van Vraja, die beschikken over de inherent spontane liefde voor Śrī Kṛṣṇa, dient men al zijn tijd te besteden aan achtereenvolgens de tong en de geest bezig te houden met het nauwgezet chanten en herinneren van Kṛṣṇa's namen, gedaante, kwaliteiten, spel en vermaak. Dit is de essentie van alle instructie.

Upadeśa-prakāśikā-ṭikā

Hier kunnen deze vragen rijzen in het hoofd van een nieuwe *sādhaka*, “Waar dient men te verblijven om de devotionele activiteiten met als belangrijkste bezigheid het chanten van de naam van Śrī Kṛṣṇa te cultiveren en hoe dient men dat aan te pakken?” Dit vers, dat bestaat uit de essentie van alle instructie, is gecomponeerd om deze vragen te beantwoorden. De conventionele betekenis van de naam van Kṛṣṇa is afkomstig van de werkwoordsvorm *kṛṣ*, dat betekent aantrekken of naar zich toetrekken. Kṛṣṇa is dus beroemd als degene, die het hart van alle levende wezens in de hele wereld aantrekt. In Vraja staat Hij ook bekend als Yaśodā-nandana, Hij die Yaśoda in verrukking brengt. Daarom moeten alle toegewijden al hun tijd gebruiken om hun tong bezig te houden met het uitvoeren van *kīrtana* van de namen, gedaante, kwaliteiten en het spel van Śrī Kṛṣṇa en hun geest dienen ze bezig te houden door aan Hem te denken. Ze dienen alleen in Śrī Vraja-maṇḍala te wonen en verheven toegewijden te volgen.

Hoe dient men toegewijden te volgen? Door twee soorten toewijding: *vaidhī* (toewijding uitgevoerd in overeenstemming met de regels en regulerende principes van de geschriften) en *rāgānugā* (spontane toewijding). In overeenkomst hiermee zijn er ook twee typen *sādhakas*: degenen, die het pad van *vaidhī* volgen en degenen, die het pad van *rāgānugā* volgen. Het is in het bijzonder wenselijk om van deze twee *rāgānuga-bhakti* te volgen. De betekenis van *tad-anurāgi-janānugāmī* is het volgen van de intieme, eeuwige toegewijden in Śrī Kṛṣṇa's *vraja-līlā*. Men dien *kṛṣṇa-bhakti* te cultiveren onder leiding van die *rasika-gurus*, die zelf volgelingen zijn van de intieme, eeuwige toegewijden van Śrī Vrajendra-nandana, de uitvoerder van menselijk spel en vermaak.

Piyūṣa-varṣinī-vṛtti

Dit vers beschrijft de methode van *bhajana* en tevens de beste plaats om *bhajana* uit te voeren. Men dient met de intentie om onophoudelijk het graduele proces van *sādhana* uit te voeren ieder moment van zijn leven te gebruiken door de tong netjes *kīrtana* van Śrī Kṛṣṇa's namen, gedaante, kwaliteiten en spel te laten uitvoeren en dan het verstand bezig te houden met *smaraṇa*, of herinnering, aan Zijn namen en gedaante enzovoort. Dit proces dient te worden uitgevoerd, terwijl men in Vraja woont en onder leiding staat van toegewijden, die zijn verzonken in *vraja-rasa*. De uitvoering van deze *mānasa-sevā*, dienst verleend in de geest, is geheel afhankelijk van het mentaal verblijven in Vraja.

Anuvṛtti

Door de regels en regulerende principes te volgen, die worden voorgeschreven in de voorgaande verzen, dient een *sādhaka* zijn geest weg te nemen van alles, dat geen relatie heeft met Śrī Kṛṣṇa, en zijn tong bezig te houden met het uitvoeren van *kīrtana* van Kṛṣṇa's *nāma*, *rūpa*, *guṇa* en *līlā*. Dan is zijn geest uiteindelijk in staat om zich Kṛṣṇa constant te herinneren (*smaraṇa*). Terwijl hij in Vraja woont, dient hij al zijn tijd te gebruiken om deze activiteiten uit te voeren onder leiding van toegewijden, die deskundig zijn in het proeven van *vraja-rasa*. Dit is de essentie van alle instructie.

In het devotionele leven van een *sādhaka* komt *sravaṇa-daśā*, of het stadium van het horen, het eerst. In dit stadium hoort hij *kṛṣṇa-nāma* en vertellingen over Kṛṣṇa's gedaante, kwaliteiten, spel en vermaak. Door dit meer en meer te doen wordt hij steeds rijper; dan neemt het stadium van *varaṇa-daśā* een aanvang. In dit stadium begint hij met de uitvoering van *kīrtana* met betrekking tot de onderwerpen, die hij had gehoord. Door *kīrtana* uit te voeren met de specifieke devotionele stemming, die men bezig is te cultiveren, gaat hij *smaraṇa-daśā* binnen, het stadium van herinneren. De categorie *smaraṇa* bevat vijf stadia: *smaraṇa*, *dhāraṇā*, *dhyāna*, *anusmṛti* en *samādhi*. Meditatie, waarbij het verstand soms wordt afgeleid, heet *smaraṇa*. *Smaraṇa* zonder zulke afleiding heet *dhāraṇā*. Het ononderbroken schouwen van het onderwerp van de meditatie wordt *dhyāna* genoemd. Wanneer *dhyāna* onafgebroken wordt uitgevoerd, wordt het *anusmṛti* genoemd. Wanneer de meditatie geheel vrij wordt van hindernissen en

geheel onverstoord is, wordt het *samādhi* genoemd. Na *sma-rana-dasā* gaat men het stadium van *āpana-dasā* binnen. In dit stadium krijgt de *sādhaka* realisatie van zijn zuiver spirituele identiteit. Hierna, in het stadium *sampatti-dasā*, krijgt hij *vastu-siddhi*. Op dat moment krijgt hij tenslotte een spirituele gedaante en wordt hem zijn eeuwige dienst in het spirituele gebied toegewezen.

Wanneer een toegewijde, die het pad van *vaidhī-bhakti* volgt, zijn vele soorten materiële verlangens achter zich laat en *bhajana* uitvoert in overeenstemming met de instructies van *sāstra*, *sad-guru* en Vaiṣṇava's komt *ruci* (smaak) in zijn *bhajana* naar boven. Bij het verschijnen van deze *ruci* verlaat hij het pad van *vaidhī-bhakti* en slaat hij het pad van *rāgānuga-bhakti* in.

rāgātmikā-bhakti – ‘mukhya’ vraja-vāsī-jane
tāra anugata-bhaktira ‘rāgānugā’-nāme

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 22.149)

Die toewijding, waarvan de essentie bestaat uit eeuwig spontane gehechtheid (*rāga*) heet *rāgātmikā-bhakti*. Die toewijding is vooraanstaand onder alle vormen van *bhakti* en is stralend manifest in de inwoners van Vraja. Toewijding, die volgt op deze *rāgātmikā-bhakti* heet *rāgānuga-bhakti*.

iṣṭe svārasikī rāgaḥ
paramāviṣṭatā bhavet
tan-mayī yā bhaved bhaktiḥ
sātra rāgātmikoditā

Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.2.272)

Een niet te lessen, liefdevolle dorst (*premamayī-tṛṣṇā*) naar het object van zijn genegenheid (Śrī Kṛṣṇa), dat aanleiding geeft tot een spontane en intense absorbtie (*svārasikī paramāviṣṭatā*) in dat object, heet *rāga*. Zulke *rāgamayī-bhakti*, of de uitvoering van diensten, zoals het rijgen van bloemenkransen – met intense *rāga* wordt *rāgātmikā-bhakti* genoemd.

*rāgamayī-bhaktira haya ‘rāgātmikā’ nāma
tāhā śuni’ lubdha haya kona bhāgyavān*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 22.152)

Bhakti, welke bestaat uit *rāga*, heet *rāgātmikā*. Indien een toegewijde bij het horen hierover intens gaat verlangen om zulke toewijding te krijgen, wordt hij uitermate fortuinlijk beschouwd.

*lobhe vraja-vāsira bhāve kare anugati
śāstra yukti nāhi mane – rāgānugāra prakṛti*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 22.153)

Als men in het voetspoort volgt van de inwoners van Vraja door hun devotionele gevoelens met een intense hunkering te cultiveren, kunnen hem de sommaties van de geschriften of de logische argumenten niet meer schelen. Dit is de aard van spontane toewijding.

*bāhya, antara – ihāra dui ta’ sādhana
‘bāhya’ sādha-dehe kare śravaṇa-kīrtana
‘mane’ nija-siddha-deha kariyā bhāvana
rātri-dine kare vraje kṛṣṇera sevana*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 22.156-7)

De *sādhana* van *rāgānugā-bhakti* bestaat uit twee typen: uiterlijk (*bāhya*) en innerlijk (*antara*). Uiterlijk voert men ho-

ren en chanten uit in de *sādhaka-deha*, de uiterlijke gedaante van een beoefenaar van *bhakti*. Terwijl men zijn eigen geperfectioneerde spirituele gedaante innerlijk schouwt, levert men dag en nacht dienst aan Śrī Kṛṣṇa in Vraja.

sevā sādḥaka-rūpeṇa
siddha-rūpeṇa cātra hi
tad-bhāva-lipsunā kāryā
vraja-lokānusārataḥ

Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.2.295)

Een *sādhaka*, die “gretig” (*lobha*) is naar *rāgānugā-bhakti*, dient Śrī Kṛṣṇa zowel in de *sādhaka-rūpa* als in de *siddha-rūpa* te dienen in overeenstemming met de *bhāva* van de eeuwige toegewijden, die in Vraja wonen (*vraja-parikaras*) en die over dezelfde gevoelens beschikken, als waarvoor hij aspiraties koestert. De *sādhaka-rūpa* verwijst naar het fysieke lichaam, waarin men zich op dit moment bevindt, en de *siddha-rūpa* verwijst naar de innerlijk gecontempleerde, spirituele gedaante, die geschikt is om Kṛṣṇa te dienen in overeenstemming met zijn gekoesterde verlangen.

nijābhīṣṭa kṛṣṇa-preṣṭha pācheta’ lāgiyā
nirantara sevā kare antarmanā hañā

Śrī Caitanya-caritāmṛta (*Madhya-līlā* 22.159)

De eeuwige inwoners van Vraja heten *kṛṣṇa-preṣṭha*, zeer dierbaar aan Śrī Kṛṣṇa. Van Kṛṣṇa’s verscheidene toegewijden worden degenen, die jegens Hem de stemming van dienstbaarheid hebben, waarnaar ze hevig verlangen, gekend als *nijābhīṣṭa-kṛṣṇa-preṣṭha*. Door in het voetspoor te volgen van die geliefde toegewijden van Kṛṣṇa, naar wier gevoel van dienstbaarheid men hunkert, dient men Kṛṣṇa constant in de

geest met zijn innerlijk ontvangen spirituele gedaante te dienen.

*kṛṣṇaṁ smaran janāṁ cāśya
preṣṭhaṁ nija-samihitam
tat-tat-kathā-rataś cāsau
kuryād vāsam vraje sadā*

Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.2.294)

De essentiële betekenis hiervan is, dat de *sādhaka* in overeenstemming met zijn eigen specifieke *bhāva* Śrī Kṛṣṇa dient te herinneren en een bepaalde eeuwige toegewijde van Kṛṣṇa, die over de dienstbare stemming beschikt, waarnaar men aspiraties heeft. Hij dient verzonken te zijn in het chanten van de namen van Śrī Kṛṣṇa, die zijn gerelateerd aan Zijn spel in Vraja, en in het horen van vertellingen van dat spel en vermaak. Die namen en dat spel dienen tevens gunstig te zijn voor de specifieke aspiraties voor de dienst van de *sādhaka*. Tenslotte, deze activiteiten dienen te worden uitgevoerd, terwijl men in Vraja woont.

*dāsa-sakhā-pitrādi-preyasīra gaṇa
rāga-mārga nija-nija-bhāvera gaṇana*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 22.161)

Er zijn vier stemmingen in dienstverlening, die behoren tot het pad van spontane toewijding: die van de dienaren, vrienden, ouders en amoureuze geliefden.

Degenen, die willen dienen in de devotionele smaak van neutraliteit (*śanta-rasa*) dienen aspiraties te hebben om als de koeien, stokken, buffelhoorns, de fluit, *kadamba*-bomen, enzovoort te zijn. Degenen, die aspiraties hebben om te dienen

---

in de smaak van dienstbaarheid (*dāsya-rasa*), kunnen de dienaren in Vraja, zoals Raktaka en Patraka, volgen. Toegewijden, die aspiraties hebben om te dienen in de smaak van broederliefde of vriendschap (*sakhya-rasa*) dienen Śrī Baladeva, Śrīdāmā, Sudāmā enzovoort te volgen. Toegewijden, die aspiraties hebben om te dienen in de smaak van ouderliefde (*vātsalya-rasa*) dienen Śrī Nanda en Yaśodā te volgen en degenen, die aspiraties hebben om te dienen in de amoreuze smaak (*mādhurya-rasa*), dienen de koeherdersmeisjes (*gopīs*), zoals Lalitā en Viśākhā, te volgen. Terwijl men in Vraja woont, dient men zich te verdiepen in het horen van vertellingen over de eeuwige toegewijden, die in de stemming dienen, waarnaar hij aspiraties heeft.

Er is geen betere plaats dan Vraja-maṇḍala om *bhajana* van Śrī Rādhā-Kṛṣṇa uit te voeren. Zelfs zulke verheven toegewijden als Brahmā en Uddhava bidden om daar een geboorte als een grasspriet of een struik te krijgen.

Vers Negen

Welke Heilige Plaats is de hoogste?

वैकुण्ठाञ्जनितो वरा मधुपुरी तत्रापि रासोत्सवाद्
वृन्दारण्यमुदारपाणिरमणात्तत्रापि गोवर्धनः
राधकुण्डमिहापि गोकुल्पतेः प्रेमामृताप्लावनात्
कुर्यादस्य विराजतो गिरितटे सेवां विवेकी न कः

*vaikuṅṭhāj janito varā madhu-purī tatrāpi rāsotsavād
vṛndāraṇyam udāra-pāṇi-ramaṇāt tatrāpi govardhanaḥ
rādha-kuṇḍam ihāpi gokula-pateḥ premāmṛtāplāvanāt
kuryād asya virājato giri-taṭe sevāṁ vivekī na kaḥ*

Anvaya

janitaḥ – vanwege Śrī Kṛṣṇa's geboorte daar; *madhu-purī* – de verblijfplaats Mathurā; *varā* – is superieur; *vaikuṅṭhāt* – aan Vaikuṅṭha, het oord van spirituele rijkdom; *vṛndāraṇyam* – het bos van Vṛndāvana; (is superieur) *tatra api* – zelfs aan dat (de plaats Mathurā); *rāsa-utsavāt* – want het festival van de *rāsa*-dans had daar plaats; *govardhanaḥ* – Heuvel Govardhana; (is superieur) *tatra api* – zelfs aan dat (Vṛndāvana-bos); *ramaṇāt* – vanwege de speelse avonturen (omdat Śrī Kṛṣṇa hem met Zijn lotushand optilde en daar diverse avonturen met Zijn toegewijden uitvoerde); *udāra-pāṇi* – van Śrī Kṛṣṇa, wiens hand genadevol bereid is om Zijn geliefde toegewijde

prema te geven; *rādhā-kuṇḍam* – Śrī Rādhā-kuṇḍa; (is superieur) *iha api* – zelfs hieraan (Govardhana); *āplāvanāt* – vanwege het onderdompelen van diegenen (die in haar water baden); *premāmṛta* – in de nectar van goddelijke liefde; *gokula-pateḥ* – van Śrī Kṛṣṇa, de meester an Gokula; *kaḥ* – wat; *viveki* – intelligent persoon; *na kuryāt* – zou niet verlenen; *sevām* – dienst; *asya* – aan deze magnifieke vijver; *virājitaḥ* – prachtig gelegen; *taṭe* – aan de voet; *giri* – van de heuvel genaamd Govardhana.

Vertaling

Omdat Śrī Kṛṣṇa daar is geboren, is de plaats Mathurā superieur aan zelfs Vaikuṇṭha, het oord van spirituele rijkdom. Superieur aan Mathurā is het bos van Vṛndāvana, want daar had het festival van de *rāsa*-dans plaats. Superieur aan het bos van Vṛndāvana is Heuvel Govardhana, omdat Śrī Kṛṣṇa hem met Zijn lotushand optilde en daar vele avonturen met Zijn toegewijden uitvoerde. Nog hoger dan zelfs Heuvel Govardhana is Śrī Rādhā-kuṇḍa, want zij dompelt een ieder in de nectar van Śrī Kṛṣṇa's goddelijke liefde. Welke intelligente persoon verlangt er niet naar om dienst te verlenen aan deze magnifieke vijver, die prachtig is gelegen aan de voet van Heuvel Govardhana?

Upadeśa-prakāśikā-ṭīkā

Het voorgaande vers gaf ons de instructie om *bhajana* uit te voeren, terwijl we in Vraja wonen. Dit vers verklaart duidelijk, waar men precies in Vraja dient te verblijven. Omdat Śrī Kṛṣṇa daar is geboren, is de stad Mathurā superieur zelfs aan Vaikuṇṭha, het oord van grote spirituele rijkdom. Superieur

aan zelfs de plaats Mathurā is het bos van Vṛndāvana, want daar heeft het festival van de *rāsa*-dans plaats gehad. Superieur aan het bos van Vṛndāvana is Heuvel Govardhana, omdat hij op speelse wijze rustte op de lotushand van Śrī Kṛṣṇa en omdat Kṛṣṇa daar diverse avonturen met Zijn toegewijden heeft genoten. Nog hoger zelfs dan deze Heuvel Govardhana is de superexcellente Śrī Rādhā-kuṇḍa, omdat zij een ieder onderdompelt in de ambrozijnen goddelijke liefde, die Śrī Kṛṣṇa, de maan van Gokula, voor Śrīmatī Rādhikā voelt. De geschriften verklaren, dat Śrī Rādhā-kuṇḍa even dierbaar aan Śrī Kṛṣṇa is als de dochter van Vṛṣabhānu Mahārāja, Śrīmatī Rādhikā Zelf.

Alle bovengenoemde spirituele gebieden of lokaties, waar Śrī Kṛṣṇa spel en vermaak uitvoerde, zijn manifest uit Zijn innerlijke vermogen (*svarūpa-śakti*) en zijn daarom zuiver spiritueel. Śrī Rādhā-kuṇḍa echter is superieur aan allemaal, omdat zij de hoogste uiting van het inherent gevarieerde spel en vermaak van *svarūpa-śakti* manifesteert.

Piyūṣa-varṣiṇī-vṛtti

Dit negende vers informeert ons, dat Śrī Rādhā-kuṇḍa de beste is onder alle vererenswaardige plaatsen. Omdat Śrī Kṛṣṇa werd geboren in de stad Mathurā, is deze superieur aan Vaidikūṭha, het oord van immense rijkdom in het spirituele uitspannel. Binnen het district Mathurā is het bos van Vṛndāvana de beste lokatie, Heuvel Govardhana is de beste plek binnen het gehele gebied van Vraja, omdat Udāra-pāṇi Śrī Kṛṣṇa daar diverse spelen heeft uitgevoerd. Śrī Rādhā-kuṇḍa is prachtig gesitueerd vlak naast Śrī Govardhana. Het is de beste

plaats van allemaal, omdat zij de speciale opslagplaats is van de ambrozijnen goddelijke liefde van Śrī Kṛṣṇa (*premāmṛta*). Is er iemand met de intentie om *bhajana* uit te voeren, die niet het verlangen heeft om dienst te verlenen aan Śrī Rādhā-kuṇḍa? Met andere woorden, de toegewijden van Bhagavān verlenen wel degelijk dienst aan Śrī Rādhā-kuṇḍa. Hetzij in hun materiële lichaam of in hun spiritueel geperfectioneerde gedaante dienen toegewijden het voornoemde proces van *bhajana* uitvoeren, terwijl ze constant in Rādhā-kuṇḍa verblijven.

Anuvṛtti

Van alle heilige plaatsen is het gebied van Vaikuṅṭha in het spirituele uitspannel het beste. Hoger dan zelfs Vaikuṅṭha is het district Mathurā, omdat Bhagavān daar werd geboren. Binnen Mathurā-maṇḍala is het bos van Vṛndāvana het beste, omdat daar de *rāsa*-dans plaats had. Van alle plaatsen in Vṛndāvana is Heuvel Govardhana nog groter, omdat hij de plaats is, waar Śrī Kṛṣṇa onbevungen genoot van uiteenlopend spel en vermaak. Superieur zelfs aan Heuvel Govardhana is Śrī Rādhā-kuṇḍa. Omdat zij overloopt van de nectar van Śrī Kṛṣṇa's goddelijke liefde, is zij de beste plek van allemaal. Er is geen plaats groter dan Rādhā-kuṇḍa. Welke intelligente persoon wil geen dienst verlenen aan Rādhā-kuṇḍa, dat zo prachtig ligt aan de voet van Govardhana? Met andere woorden, een ieder met ware spirituele intelligentie dient Śrī Rādhā-kuṇḍa.

De eeuwige toegewijde van Śrī Caitanya Mahāprabhu, Śrī Rūpa Gosvāmī, die volkomen op de hoogte was met de meest

verheven devotionele gevoelens in het hart van Gaurahari, heeft de dienstverlening aan Śrī Rādhā-kuṇḍa beschreven als het hoogste. De glorie van Śrī Rādhā-kuṇḍa is onbevattelijk en ontoegankelijk zelfs voor liefhebbende toegewijden, die weliswaar hun toevlucht hebben genomen tot *mādhurya-rasa*, maar devotie voor Śrī Caitanya Mahāprabhu ontberen.

Vers Tien

Wie is Śrī Kṛṣṇa's meest dierbare Geliefde?

कर्मिभ्यः परितो हरेः प्रियतया व्यक्तिं ययुर्ज्ञानिनस्
तेभ्यो ज्ञानविकृक्तभक्तिपरमाः प्रेमैकनिष्ठास्रतः
तेभ्यस्ताः पशुपालपङ्कजदूशस्ताभ्योऽपि सा राधिका
प्रेष्ठा तद्वदियं तदीयसरसी तां नाश्रयेत्कः कृती

*karmibhyaḥ parito hareḥ priyatayā vyaktim yayur jñāninas
tebhyo jñāna-vikukta-bhakti-paramaḥ premaika-niṣṭhās rataḥ
tebhyas tāḥ paśu-pāla-paṅkaja-dṛśas tābhyo 'pi sā rādhikā
preṣṭhā tadvad iyam tadīya-sarasī tāṁ nāśrayet kaḥ kṛtī*

Anvaya

jñāninaḥ – de *brahma-jñānīs*, die door de kracht van hun spirituele kennis transcendentaal zijn aan de drie geaardheden van de materiële natuur; *yayuh* – hebben bereikt; *vyaktim* – onderscheid (zijn vastgesteld in de geschriften); *priyatayā* – dierbaarder te zijn; *paritaḥ* – in alle opzichten; *hareḥ* – aan Śrī Hari; *karmibhyaḥ* – dan de vrome volgelingen van het pad van *karma*, die altijd bezig zijn met de uitvoering van deugdzaam daden; *jñāna-vimukta* – degenen die het vergaren van kennis hebben achtergelaten, zoals Sanaka; *bhakti-paramāḥ* – en die dierbare toegewijden van Kṛṣṇa zijn en alleen *bhakti* beschouwen als het beste pad; (hebben onderscheid verdiend

door meer geliefd te zijn aan Śrī Hari) *tebhyaḥ* – dan zij (de *jñānīs*); *prema-eka-niṣṭhāḥ* – zuivere toegewijden van Śrī Kṛṣṇa, zoals Nārada, die op resolute wijze zijn gefixeerd in *prema* voor Hem; (hebben onderscheid verdiend als dierbaarder te zijn aan Śrī Hari) *tataḥ* – dan zij (die dierbare toegewijden); *tāḥ* – die; *paśu-pāla* - instandhouders van de koeien (de *gopīs*); *dṛśaḥ* – wier ogen; *pañkaja* – zijn als tot volle bloei gekomen bladeren van een lotusbloem; (hebben onderscheid verdiend als dierbaarder te zijn aan Śrī Hari) *tebhyaḥ* – dan zij (die liefhebbende toegewijden); *sā* – dat; *rādhikā* – Śrīmatī Rādhikā; (heeft onderscheid verdiend als dierbaarder aan Śrī Hari te zijn) *api* – zelfs; *tābhyaḥ* – dan zij (de *gopīs*); *iyam* – dit; *sarasī* – vijver (Śrī Rādhā-kuṇḍa); *tadīya* – van Haar (Śrīmatī Rādhikā's); *preṣṭhā* – is dierbaarder (aan Śrī Kṛṣṇa); *tad-vat* – gewoon zoals Ze is; (daarom) *kaḥ* – wat; *kṛtī* – uitermate fortuinlijke, spiritueel intelligente persoon; *na āśrayet* – zou zijn toevlucht niet nemen (zou niet verblijven aan de oevers van Śrī Rādhā-kuṇḍa in een staat van bovenzinnelijk bewustzijn en *bhajana* uitvoeren van het achtvoudige dagelijkse spel en vermaak van Śrī Kṛṣṇa); *tām* – van die Śrī Rādhā-kuṇḍa.

Vertaling

Iemand, die op onbaatzuchtige wijze deugdzaam daden verricht in overeenstemming met het pad van *karma-yoga*, is superieur aan degene, die louter zoekt naar de vervulling van zijn eigen wensen. De *brahma-jñānīs*, die door de kracht van hun spirituele kennis transcendentaal zijn aan de drie geaardheden van de materiële natuur, zijn dierbaarder aan Śrī Kṛṣṇa dan die vrome volgelingen van het pad van *karma*, die altijd bezig zijn met het uitvoeren van deugdzaam daden. Dierbaarder aan Śrī Kṛṣṇa dan de *brahma-jñānīs* zijn Zijn toegewijden, zoals Sanaka, die het vergaren van kennis achterwege hebben

gelaten en *bhakti* beschouwen als het beste pad. Hiertoe hebben zij de uitspraak in *Śrīmad-Bhāgavatam* (10.14.3) gevolgd, “*jñāne prayāsam udapāsyā* – men dient de moeite om kennis te vergaren op te geven”. Zuivere toegewijden, zoals Nārada, die op resolute wijze zijn gefixeerd op *prema* voor Kṛṣṇa, zijn zelfs dierbaarder aan Hem dan al dergelijke toegewijden. De *vraja-gopīs*, wier hele leven alleen aan Kṛṣṇa toebehoort, worden door Hem zelfs meer geliefd dan al zulke liefhebbende (*premi*) toegewijden. Van al die geliefde *gopīs* is Śrīmatī Rādhikā Hem dierbaarder dan Zijn eigen leven; op precies dezelfde manier houdt Hij zielsveel van Haar vijver, Śrī Rādhā-kuṇḍa. Welke uiterst fortuinlijke, spiritueel intelligente persoon verblijft niet aan de oevers van Śrī Radha-kuṇḍa in een staat van transcendentaal bewustzijn en voert *bhajana* van Śrī Kṛṣṇa’s achtvoudige dagelijkse spel uit?

Upadeśa-prakāśikā-ṭikā

In dit tiende vers wordt nog een andere reden aangetoond om zijn toevlucht te nemen tot Śrī Rādhā-kuṇḍa en haar te vereeren. Een volgeling van het pad van *karma-kāṇḍa*, die alleen is geïnteresseerd in het genieten van de vruchten van zijn acties, is in feite onverschillig jegens Bhagavān. Dierbaarder aan Bhagavān zijn *jñānīs*, die geneigd zijn naar *nirviṣeṣa-brahma*, Zijn onpersoonlijke aspect, dat louter een niet-specifieke manifestatie is van ongedifferentieerde geest. Dierbaarder aan Bhagavān dan zulke *jñānīs* zijn Zijn toegewijden, zoals de vier Kumāra’s, die geen *nirviṣeṣa-jñāna* hebben, de neiging naar Zijn onpersoonlijke aspect, maar toch over *aiśvarya-jñāna* beschikken, bewustzijn van Zijn supreme majesteitelijkheid.

Toegewijden, zoals Śrī Nārada, die beschikken over *prema-niṣṭhā*, een vastbesloten en exclusieve fixatie in liefde voor Hem, zijn zelfs dierbaarder aan Śrī Hari dan zulke *jñānī-bhaktas*. Superieur aan zulke liefhebbende toegewijden zijn de *vraja-gopīs*, die beschikken over een onbeschrijflijke en ongekende liefde voor Śrī Kṛṣṇa, en Hem daarom uitermate dierbaar zijn.

In de *Padma Purāṇa* wordt gezegd,

*yathā rādhā priyā viṣṇos
tasyāḥ kuṇḍaṁ priyaṁ tathā
sarva-gopīṣu saivaikā
viṣṇor atyanta-vallabhā*

Zoals Śrīmatī Rādhikā het meest dierbaar is aan Śrī Kṛṣṇa, is Haar vijver, Śrī Rādhā-kuṇḍa, even dierbaar aan Hem. Van alle geliefde *gopīs* is niemand zo dierbaar als Śrīmatī Rādhikā.

Dit vers, dat wordt geciteerd in *Ujjvala-nīlamaṇi* (4.5), toont aan, dat van alle *gopīs* alleen Śrīmatī Rādhikā de grootste geliefde is van Śrī Kṛṣṇa. Op precies dezelfde manier is Śrī Rādhā-kuṇḍa, Haar vijver – die in feite niet-verschillend van Haar is – uiterst dierbaar aan Śrī Kṛṣṇa en is tevens de hoogste verblijfplaats voor toegewijden. Welke persoon met spiritueel inzicht, die ernaar verlangt om *bhajana* uit te voeren, zou niet zijn toevlucht nemen tot die vijver? Zeker zouden al dergelijke personen hun toevlucht nemen tot Śrī Rādhā-kuṇḍa.

Piyūṣa-varṣinī-vṛtti

Van de vele uiteenlopende soorten *sādhakas*, die in deze wereld worden aangetroffen, is de toegewijde van Bhagavān, die *bhajana* uitvoert, terwijl hij verblijft op de oevers van Śrī Rādhā-kuṇḍa, de beste en dierbaarste van Śrī Kṛṣṇa. Dit wordt beschreven in dit tiende vers. Dierbaarder aan Kṛṣṇa dan de volgelingen van het pad van *karma* zijn de *jñānīs*, die op zoek zijn naar het onpersoonlijke aspect van de absolute waarheid. Dierbaarder dan Kṛṣṇa dan alle soorten *jñānīs* is een zuivere toegewijde, die de poging om de absolute waarheid te begrijpen door het cultiveren van kennis achterwege heeft gelaten. Van alle soorten zuivere toegewijden is de *premi-bhakta*, of iemand die van ganser harte van Kṛṣṇa houdt, Hem het meest dierbaar. Van alle soorten van zulke liefhebberende zuivere toegewijden zijn de *vraja-gopīs* het meest dierbaar aan Kṛṣṇa. Van alle *vraja-gopīs* is Śrīmatī Rādhikā Kṛṣṇa's grootste geliefde en Haar vijver, Śrī Rādhā-kuṇḍa, is Hem even dierbaar. De intelligente persoon, die over voldoende verzamelde devotionele verdienste (*sukṛti*) beschikt, zal daarom zeer zeker op de oevers van Śrī Rādhā-kuṇḍa verblijven en in zijn geest dienst verlenen aan Śrī Kṛṣṇa's achtvoudige dagelijkse spel.

Anuvṛtti

Dierbaarder aan Śrī Kṛṣṇa dan degenen, die eenvoudig handelen om hun zelfzuchtige verlangens te vervullen is iemand, die stevig is verankerd in de geaardheid goedheid en daardoor gewijd is aan het uitvoeren van deugdzame daden. Zelfs dier-

baarder aan Kṛṣṇa dan al zuke *sat-karmīs* is een *brahma-jñānī*, die volkomen transcendentaal is aan de geaardheden van de natuur. Nog dierbaarder aan Kṛṣṇa dan al dergelijke *jñānīs* is een zuivere toegewijde. Nog dierbaarder dan al dergelijke zuivere toegewijden is een *premi-bhaktam* die met hart en ziel van Hem houdt. Zelfs nog dierbaarder aan Kṛṣṇa dan al dergelijke *premi-bhaktas* zijn de *vraja-gopīs*. Van alle *vraja-gopīs* is Śrīmatī Rādhikā Kṛṣṇa's grootste geliefde. Op dezelfde manier, waarop Kṛṣṇa van Haar houdt, houdt Hij van Haar vijver, Śrī Rādhā-kunḍa. Kṛṣṇa's toegewijden, die de meest fortuinlijke mensen zijn, nemen hun toevlucht tot Śrī Rādhā-kunḍa.

Vers Elf

De glorie van Śrī Rādhā-kunḍa

कृष्णस्योच्चैः प्रणयवसतिः प्रेयसीभ्योऽपि राधा
कुण्डं चास्या मुनिभिरभितस्तादृगेव व्यधायि
यत्प्रेष्ठैरप्यलमसुलभं किं पुनर्भक्तिभाजां
तत्प्रेमेदं सकृदपि सरः स्नातुराविष्करोति

*kr̥ṣṇasyoccaiḥ praṇaya-vasatiḥ preyasībhyo 'pi rādhā-
kuṇḍam cāsyā munibhir abhitas tādṛg eva vyadhāyi
yat preṣṭhair apy alam asulabham kiṁ punar bhakti-bhājām
tat premedam sakṛd api saraḥ snātur āviṣkaroti*

Anvaya

rādhā – Śrīmatī Rādhikā; *preyasībhyah api* – zelfs meer dan de andere geliefde *gopīs*; *uccaiḥ* – is het vooraanstaande; *vasati* – object; *praṇaya* – van liefde; *kr̥ṣṇasya* – van Śrī Kṛṣṇa; *asyāḥ* – Haar (Śrīmatī Rādhikā's); *kuṇḍam* – vijver; *ca* – ook; *abhitaḥ* – in alle opzichten; *tādṛk eva* – dit is vastgesteld (in de geschriften); *munibhiḥ* – door de wijzen; *idam* – deze; *saraḥ* – vijver (Śrī Rādhā-kunḍa); *āviṣkaroti* – geeft; *tat* – die; *prema* – *gopī-prema*; *yat* – welke; *alam* – is zeer; *asulabham* – moeilijk te verkrijgen; *preṣṭhaiḥ api* – zelfs voor zulke geliefde toegewijden van Bhagavān als Nārada; *kim punar* – om niet te spreken van; *bhakti-bhājām* – andere reservoirs van *bhakti* (de *sād-*

haka-bhaktas); *snātuḥ* – aan iemand die met grote devotie eenvoudig in het water baadt; *sakṛta api* – slechts één keer.

Vertaling

Na deze kwestie op ampele wijze te hebben overpeinsd hebben de wijzen unaniem verklaard (in de *Padma Purāṇa*), dat op precies dezelfde manier, als waarop Śrīmatī Rādhikā van alle *gopīs* het meest vooraanstaande object van Śrī Kṛṣṇa's grote liefde is, deze vijver van Haar eveneens het meest vooraanstaande object van Zijn liefde is. Aan iemand, die met grote toewijding eenvoudig één keer in haar water baadt, schenkt Śrī Rādhā-kuṇḍa die zeldzame schat van *gopī-prema*, die zo onzettend moeilijk is te verkrijgen, zelfs voor zulke geliefde toegewijden van Bhagavān als Nārada – om niet te spreken van gewone *sādhakas*.

Upadeśa-prakāśikā-ṭīkā

Het spreekt vanzelf, dat men op dit punt graag wil weten, wat dat bijzondere object is, dat men kan krijgen door zijn exclusieve toevlucht te nemen tot de onbegrensd glorieuze Śrī Rādhā-kuṇḍa. “De vrucht van dergelijke, exclusieve toewijding is de hoogste vorm van *kṛṣṇa-prema*” – Śrī Rūpa Gosvāmī sluit zijn compositie af door dit filosofische principe (*sid-dhānta*) te bevestigen. De *prema*, waarover hier wordt gesproken, is uiterst moeilijk te verkrijgen voor zulke verheven en dierbare toegewijden van Bhagavān, zoals Nārada. Met andere woorden, deze hoogst verheven, stralend goddelijke liefde voor Śrī Kṛṣṇa (*unnatojjvala-prema*), waarover de *vra-*

ja-gopīs beschikken, is niet alleen voor zulke dierbare toegewijden moeilijk te verkrijgen, het is eigenlijk onmogelijk. Śrī Rādhā-kuṇḍa schenkt nu juist deze *prema* aan iemand, die in haar water baadt met een gevoel van bijzondere liefde en toewijding. Hier is Śrī Rādhā-kuṇḍa zowel de *svayam-kartā*, degene die deze *prema* rechtstreeks aan de toegewijden schenkt als de *viśaya*, het object van de liefde van de toegewijden. Wie neemt zijn toevlucht niet tot deze Rādhā-kuṇḍa? Met andere woorden, iedere toegewijde, die is bedreven in de kunst van het uitvoeren van *bhajana* en oprecht verlangt naar het bereiken van de allerhoogste *prema*, zou dat zeker doen.

Vertrouwend op een sprankje genade van Śrī Caitanya Mahāprabhu heb ik, voor zover mijn intelligentie reikt, dit commentaar samengesteld met het doel om het transcendentale plezier van Zijn toegewijden te verhogen. Deze dienaar van het godsbeeld van Śrī Rādhā-ramāna en de zoon van Śrī Govardhana-lāla, genaamd Rādhā-ramaṇa dāsa, besluit hierbij zijn commentaar getiteld *Upadeśa-prakāśikā* op het werk *Śrī Upadeśāmṛta* van Śrī Rūpa Gosvāmī.

Piyūṣa-varṣinī-vṛtti

Na de natuurlijke glorie van Śrī Rādhā-kuṇḍa in het voorgaande vers te hebben beschreven, werd dit elfde vers gecomponeerd met de intentie om een sterk vertrouwen in Śrī Rādhā-kuṇḍa te laten oprijzen in het hart van de *sādhakas*. Śrīmatī Rādhikā is Śrī Kṛṣṇa's dierbaarste geliefde en is in alle opzichten meer verheven dan al Zijn andere geliefden. De wijzen (*munis*) hebben de uitmuntendheid van Śrī Rādhā-kuṇḍa in de geschriften op dezelfde manier beschreven. Śrī Rādhā-

kuṇḍa schenkt aan iemand, die in haar water baadt, die zeldzame *prema*, die niet alleen voor *sādhakas* ontzettend moeilijk is te verkrijgen, maar ook moeilijk is te verkrijgen voor *premi-bhaktas*, zoals Nārada.

Daarom is alleen Śrī Rādhā-kuṇḍa de meest geschikte woonplaats voor degenen, die pogingen ondernemen om hun *bhajana* te perfectioneren. De *jīva*, die de invloed van materie teboven is gekomen en die zijn innerlijk geperfectioneerde, spirituele gedaante als een *gopī* (*aprākṛta-gopī-deha*) heeft gekregen, dient met het gevoel van een dienstmaagd (*pālyadāsī*) van Śrīmatī Rādhikā op de oevers van de transcendentale Śrī Rādhā-kuṇḍa te wonen in het goddelijke land van Vraja (*aprākṛta-vraja*) in de glorieuze boshut (*kuñja*) van de geestelijk leermeester, die is gesitueerd in zijn eeuwige gedaante van een vriendin (*guru-rūpā-sakhī*) van Śrī Rādhā-Kṛṣṇa. Terwijl hij/zij daar woont, dient de zuivere ziel (*aprākṛta-jīva*) uiterlijk zijn/haar toevlucht te nemen tot het constant chanten van *harināma*. In haar spiritueel geperfectioneerde, eeuwige gedaante van een *gopī*, dient zij diensten te verlenen aan Śrīmatī Rādhikā, terwijl ze diep mediteert op het achtvoudige dagelijkse spel (*aṣṭa-kālīya-līlā*) van Śrī Kṛṣṇa. Dit is het hoogtepunt van *bhajana* voor de toegewijden, die hun toevlucht hebben genomen tot de voeten van Śrī Caitanya Mahāprabhu.

Anuvṛtti

Śrīmatī Rādhikā is de grootste geliefde van Śrī Kṛṣṇa en het kroonjuweel van degenen, die Hem dierbaar zijn. In de geschriften hebben toegewijde heiligen Śrī Rādhā-kuṇḍa beschreven als Śrī Kṛṣṇa's meest geliefde object, dat Hem even

lief is als Śrīmatī Rādhikā Zelf. De hoogste liefde voor Bhagavān, *gopī-prema*, is uiterst moeilijk te verkrijgen zelfs voor zeer geliefde toegewijden van Bhagavān, zoals Nārada. Dus hoe moeilijk is het voor toegewijden, die zich nog in het praktiserende stadium (*sādhaka-bhaktas*) bevinden om die zeldzame *prema* te verkrijgen! Maar Śrī Rādhā-kuṇḍa geeft deze *prema* heel gemakkelijk aan iemand, die slechts één keer in haar water baadt.

Śrī Rādhā-kuṇḍa is vol *prema* en bestaat inderdaad uit water van nectarische *prema*. Door transcendentaal aan de oevers van Śrī Rādhā-kuṇḍa te verblijven (*aprākṛta-vāsa*) en door transcendentaal in haar water te baden (*aprākṛta-snāna*) krijgt met de hoogste *prema*. Wat wordt bedoeld met *aprākṛta-vāsa* en *aprākṛta-snāna*? Door drastisch afzijdig te blijven van alle verlangens naar materiële lustbevrediging dient men voor de rest van zijn leven in diepe meditatie (*mānasa-bhajana*) onafgebroken verering uit te voeren in strikte toewijding aan Śrīmatī Rādhikā. Na dit materiële lichaam te hebben verlaten krijgt met een eeuwig spiritueel lichaam en wordt men intentioneel betrokken in rechtstreekse, eeuwige dienstverlening aan Śrīmatī Rādhikā. Alleen iemand, die op deze manier een bad neemt in Śrī Rādhā-kuṇḍa, krijgt de hoogste *prema*.

Het verkrijgen van dergelijk groot geluk is uitermate moeilijk zelfs voor zulke verheven *premi* toegewijden als Nārada. Het is uiterst moeilijk om in Śrī Rādhā-kuṇḍa te baden zelfs voor de geperfectioneerde toegewijden, die Kṛṣṇa eeuwig dienen in de devotionele smaken (*rasas*) van dienstbaarheid (*dāsyā*), vriendschap (*sakhyā*) en ouderliefde (*vātsalyā*), om

niet te spreken van werelds georiënteerde personen. Wat valt er mogelijkwijs nog meer te zeggen van de glorie van het nemen van *aprākṛta-snāna* in Śrī Rādhā-kuṇḍa? Degenen, die daar een bad nemen, valt een groot fortuin toe, dat zich helemaal uitstrekt tot het worden van een dienstmaagd van Śrī Vārṣabhānavī (Śrīmatī Rādhikā).

Śrī Govinda dāsa was de dierbare dienaar van Śrī Caitanya Mahāprabhu. Hij vergezelde Mahāprabhu constant, alsof hij Zijn schaduw was en diende Mahāprabhu met grote liefde. Tegelijkertijd legde hij in zijn eigen woorden beschrijvingen vast van bijzonder betekenisvol spel van Śrīman Mahāprabhu. De verzameling verzen, die hij schreef, werden bekend onder de naam *Govinda-kaḍacā*. Śrī Kṛṣṇadāsa Kavirāja Gosvāmī, die deze verzen rechtstreeks had gehoord van Śrī Raghunātha dāsa Gosvāmī, legde ze in zijn eigen woorden uit in zijn *Śrī Caitanya-caritāmṛta*. Via het medium van die verzen werd licht geworpen op het transcendentale karakter van Śrī Caitanya Mahāprabhu.

Het volgende is een vertelling uit de tijd, dat Śrīman Mahāprabhu in Jagannātha Purī verbleef: Mahāprabhu had reeds de doelstellingen vervuld, waarvoor Hij naar deze Aarde was afgedaald. Nu wilde Hij Zijn spel afronden. Op zekere dag ging Hij naar zee en nam Zijn vertrouwelijke toegewijden mee. Bij het zien van de blauwe zee kreeg Hij onmiddellijk herinneringen aan Śyāmasundara. Hij raakte overweldigd door devotionele extase (*bhāva*) en was Zich niet langer bewust van de rest. Zijn toegewijden brachten Hem met grote moeite geleidelijk terug naar Zijn externe bewustzijn. Juist op dat moment begon Śrī Gaurasundara die toegewijden lang-

zaam instructies te geven. In dat gezelschap was ook de zeer geliefde discipel, Śrī Rūpa Gosvāmī, aanwezig. Rūpa Gosvāmī noteerde die instructies in versvorm en deze verzen werden bekend als *Śrī Upadesāmṛta*, ambrozijnen instructies. Deze *Upadesāmṛta* betekent voor spirituele beoefenaars hun hele ziel en zaligheid en is een halssnoer, dat altijd moet worden gedragen.

Een dienaar van het beroemde godsbeeld van Śrī Rādhāramaṇa in Vṛndāvana, genaamd Śrī Rādhāramaṇa dāsa Gosvāmī, componeerde een prachtig commentaar getiteld *Upadesa-prakāśikā-ṭīkā* op de elf verzen van *Śrī Upadesāmṛta*. Na enige tijd werd de conditie van de inwoners van deze wereld kritiek, omdat de leer van *prema-bhakti* substantieel werd afgedekt door de angstwekkende invloed van het huidige tijdperk van Kali. Śrī Caitanya Mahāprabhu nam dit waar en zond Zijn dierbare, eeuwige toegewijde, Śrī Bhaktivinoda Ṭhākura, naar deze wereld. In eenvoudige en begrijpelijke taal componeerde hij een kort maar essentieel commentaar op de verzen van *Srī Upadesāmṛta*. Dit commentaar is beroemd geworden als *Piyūṣa-varṣiṇī-vṛttī*.

Śrī Gaurasundara is de personificatie van *aprākṛta vipralambha-rasa*, de stemming bestaande uit gevoelens van goddelijke afgescheidenheid van Śrī Kṛṣṇa. Om de *rasa* van *sambhoga* te voeden, namelijk wanneer de toegewijde Kṛṣṇa ontmoet, proefde Hij die *vipralambha-rasa*, en voor het welzijn van de menselijke samenleving onderwees Hij hoe het kan worden bereikt. Voor oprechte *sādhakas* is het hoogst noodzakelijk om deze instructies te aanvaarden; anders is het voor hen onmogelijk om ooit *kṛṣṇa-prema* te bereiken.

In de moderne tijd heeft Kali Mahārāja, de personificatie van het huidige gedegradeerde tijdperk, de bogus dracht van een toegewijde van Śrī Gaura aangenomen. Soms neemt hij de naam van imiterende (*sahajiyā*) culten aan, zoals Āula, Bāula, Neḍā of Neḍī. Hij propageert deze valse filosofieën met grote intensiteit, evenals andere doctrines, zoals *māyāvāda* en *gaura-nāgarī*⁹, die zijn tegengesteld aan het pad van *bhakti*. Aho! Kijk eens, wat de invloed van Kali Mahārāja is! Sommigen zeggen, “Ik ben Gaurahari Zelf”, sommigen verklaren zichzelf als glorieuze, spirituele meesters, anderen beschouwen zichzelf als de Schepper en weer anderen zeggen, dat ze Śiva zijn. Met groot enthousiasme bedriegen ze de mensen door hun bogus filosofieën te propageren, die hen werden aangepreut door Kali Mahārāja. Kali Mahārāja is verheugd met hun predikwerk en zegent hen met overvloedige rijkdom (*kanaka*), vrouwen (*kāminī*) en aanzien (*pratiṣṭhā*). De meeste mensen raken in de war door hun propaganda en veronachtzamen *suddha-bhakti* en *bhagavad-bhajana* en vorderen in plaats daarvan op het pad van deze nieuwe, perverse filosofieën, die zijn gebaseerd op materieel plezier. Ze raken

---

⁹ In de transcendentale liefdesaffaires van Śrī Rādhā-Kṛṣṇa is Śrī Kṛṣṇa *nāgara*, de overheersende held in de positie van genierter en Śrī Rādhā en Haar lichamelijke manifestaties, de *sakhīs*, zijn *nāgarīs*, de overheerste heldinnen in de positie van degenen, die genoten worden. Hoewel Śrī Gaura Kṛṣṇa Zelf is, neem hij de gemoedsgesteldheid aan van de *nāgarī*, Śrīmatī Rādhikā, om de aard van Haar liefde voor Kṛṣṇa te ervaren. Daardoor is Śrī Gaurāṅga niet in de stemming van een *nāgara*. De *gaura-nāgarīs* vatten Śrīman Mahāprabhu op als een *nāgara* en zichzelf als *nāgarīs*. Dit is volslagen tegengesteld aan zowel de stemming van Mahāprabhu als de cultivering van *suddha-bhakti*.

door dit wereldse plezier zodanig bedwelmd, dat ze zich totaal niet bewustzijn van de manier, waarop ze de top bereiken van verregaande zelf-destructie.

O trouwhartige toegewijden, beweeg jullie niet in die richting. Vestig je stevig op het pad van *bhakti*, dat werd getoond door grote persoonlijkheden, zoals Śrī Svarūpa Dāmodara, Śrī Rūpa Gosvāmī, Śrī Raghunātha dāsa Gosvāmī en Śrī Narottama Ṭhākura. Dit devotionele pad stelt je in staat om de zuivere *kṛṣṇa-prema* te proeven, die werd gepraktiseerd en gepredikt door Śrī Gaura-Nityānanda. Ga in Vraja wonen en voer altijd *kīrtana* en *smaraṇa* uit van Śrī Rādhā-Kṛṣṇa's *nāma*, *rūpa*, *guṇa* en *līlā*. De doctrine van *gaura-nāgarī* is een bogus filosofie, die is tegengesteld aan *bhakti*. Blijft afzijdig van zulke bogus filosofieën. De belichamingen van *prema-bhakti*, Śrī Viṣṇupriyā en Śrī Lakṣmīpriyā evenals de belichaming van de heilige *dhāma*, Śrī Nilā-devī, dienen eeuwigdurend Śrī Gaurasundara, die de gecombineerde vorm is van Śrī Rādhā-Kṛṣṇa. In de wetenschap dat dit waar is, moet je je toevlucht tot Hem nemen en in het voetspoor volgen van de *vraja-gopīs*, terwijl je dag en nacht mentaal toegewijde dienst uitvoert. Door dit te doen wordt zelfs die *prema-sevā* van Śrī Rādhā-Kṛṣṇa, die zeer moeilijk te verkrijgen is, gemakkelijk bereikbaar.

Śrī Bhaktivinoda Ṭhākura openbaarde de heilige *dhāma* van Māyāpura. Daar heeft hij de structurele verering van godsbeelden gevestigd, inclusief die van Śrī Gaura-Nityānanda, Śrī Gaura-Gadādhara, Śrī Gaura-Viṣṇupriyā en Śrī Gaura-Lakṣmīpriyā. Overal heeft hij de heilige namen van Śrī Gaura en Śrī Kṛṣṇa alsmede de leer van *suddha-bhakti*

gepredikt. Afgezien van het componeren van zijn eigen boeken over *suddha-bhakti* vertaalde hij vele antieke, devotionele geschriften en schreef talloze commentaren, essays en artikelen.

Bij het zien van de schaarste van *bhakti* in de samenleving tegen het eind van zijn leven depriveerde hij de mensen door zijn pogingen om hen te bevrijden op te geven. Onder voorwendsel van zijn ouderdom legde hij de gelofte van stilte af en bleef verzonken in *mānasa-sevā*, toegewijde dienst uitgevoerd in meditatie. Overweldigd door mededogen voor de zielen, die in deze wereld te lijden hebben, keek hij me met betraande ogen aan en gaf me de opdracht de leer van *suddha-bhakti* te prediken, die was geopenbaard door Śrī Caitanya Mahāprabhu en Zijn eeuwige toegewijden. Hij gaf me ook de instructie om dit *Anuvṛtti* commentaar te componeren, dat zijn *Pīyūṣa-varṣiṇī-vṛtti* commentaar op *Śrī Upadeśāmṛta* verheldert. Ik nam het stof van zijn goddelijke lotusvoeten op mijn hoofd en volgde zijn opdracht op. Maar juist toen ik het commentaar op acht verzen van *Śrī Upadeśāmṛta* had voltooid, verliet hij deze wereld in Svānanda-sukhada-kuṅja in Śrī Rādhā-kuṅḍa en ging het eeuwige spel van Śrī Rādhā-Kṛṣṇa binnen.

O Śrī Bhaktivinoda Ṭhākura, intieme toegewijde van Śrī-matī Rādhikā! Op deze dag van de voltooiing van mijn *Anuvṛtti* commentaar op de verzen van *Śrī Upadeśāmṛta*, biedt deze hulpbehoevende dienaar van u het aan in uw lotushanden. Moge u ermee verguld zijn. Alle glorie aan u!

Ter herinnering aan Śrī Gauracandra op deze tweeëntwintigste dag van de maand Bhādrapada in het jaar 1914 in Can-

---

draṣekhara-bhavana in Māyāpura heb ik dit *Anuvṛtti* commentaar voltooid.

Glossarium

A

abhidheya – de manier waarop het hoogste doel wordt bereikt; de beoefening van devotieel leven.

ācārya – spiritueel voorganger; iemand die onderwijst door middel van voorbeeld.

anarthas – ongewenste verlangens in het hart, die vooruitgang in het devotieel leven belemmeren. Deze *anarthas* bestaan uit vier typen: (1) *duṣkṛtotha* – oprijzend uit zonden uit het verleden; (2) *sukṛtotha* – oprijzend uit voorgaande vrome activiteiten; (3) *aparādhotta* – oprijzend uit overtredingen en (4) *bhaktyuttha* – oprijzend in relatie tot zijn toewijding.

aṅgas – (1) leden, verdelingen, onderdelen; (2) de diverse beoefeningen van het devotieel leven, zoals horen en chanten, worden *aṅgas* genoemd.

aparādhī – iemand die *aparādha*, of overtredingen, begaat tegen de heilige naam, de Vaiṣṇava's, de *guru*, de geschriften, de heilige plaatsen, het godsbeeld, enzovoort. Het

woord *rādha* betekent plezier doen en het woord *apa* betekent wegnemen. Het woord *aparādha* betreft dus alle activiteiten, die Bhagavān en Zijn toegewijden geen plezier doen. Iemand, die zulke *aparādha* begaat, heet een *aparādhi*.

āsakti – gehechtheid. Dit verwijst in het bijzonder naar gehechtheid voor Bhagavān en Zijn eeuwige toegewijden. Er is sprake van *āsakti*, wanneer de genegenheid voor het proces van de verering van Bhagavān leidt tot een rechtstreeks en diep gevoel van gehechtheid voor Hem. Dit is het zesde stadium in de ontwikkeling van de kruipplant van toewijding en ontwaakt bij het rijpen van de smaak (*ruci*) voor *bhajana*.

aṣṭa-kālīya-līlā – het spel en vermaak dat Śrī Kṛṣṇa met Zijn toegewijden uitvoert over acht perioden van de dag. Beoefenaars van het devotionele leven, die zich bezig houden met *smaraṇa*, of herinneren, mediteren op dit spel en vermaak. De perioden zijn als volgt (tijden bij benadering): (1) *niśānta-līlā* – spel aan het eind van de nacht (03.36 – 06.00); (2) *prātaḥ-līlā* – spel bij dageraad (06.00 – 08.24); (3) *pūrvāhna-līlā* – ochtendspel (08.24 – 10.48); (4) *madhyāhna-līlā* – middagspel (10.48 – 15.36); (5) *aparāhna-līlā* – namiddagspel (15.36 – 18.00); (6) *sāyāhna-līlā* – spel bij schemering (18.00 – 20.24); (7) *pradoṣa-līlā* – avondspel (20.24 – 22.48); (8) *nakta-līlā* – nachtelijk spel (22.48 – 03.36).

aṣṭāṅga-yoga – het *yoga*-systeem bestaand uit acht onderdelen: *yama* (beheersing van de zintuigen), *niyama* (beheersing van het verstand), *āsana* (lichaamshoudingen), *prāṇāyāma* (beheersing van de ademhaling), *pratyāhāra* (terug-

trekking van het verstand van zintuiglijke waarneming), *dhāraṇā* (stabiliseren van het verstand), *dhyāna* (meditatie) en *samādhi* (diepe en ononderbroken absorbtie van het hart in Bhagavan).

avadhūta – een asceet, die dikwijls de regels van het algemeen sociale verkeer overschrijdt.

B

Bhagavān – de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods, die beschikt over de zes fortuinen van complete rijkdom, complete religiositeit, complete roem, complete schoonheid, complete kennis en complete verzaking.

bhagavad-anuśīlana – het woordt *anuśīlana* duidt op onafgebroken beoefening, studie of cultivering. Wanneer het wordt uitgevoerd in relatie tot toewijding tot Bhagavān, heet het *bhagavad-anuśīlana*.

bhagavat-prema – liefde voor Śrī Kṛṣṇa, welke zeer geconcentreerd is, het hart doet smelten en aanleiding geeft tot een diep gevoel van bezit in relatie tot Hem.

bhajana – (1) het woord *bhajana* is ontleend aan het stamwerkwoord *bhaj*, dat in de *Garuḍa Purāṇa* (*Pūrva-khaṇḍa* 231.3) als volgt wordt gedefinieerd, “Het stamwerkwoord *bhaj* wordt specifiek gebruikt in de betekenis van dienstverlening. Wanneer devotionele oefeningen worden uitgevoerd in het bewustzijn een dienaar te zijn, wordt het *bhakti* genoemd.” Volgens dit vers wordt liefdevolle toegewijde dienst aan Śrī Kṛṣṇa *bhakti* genoemd. Dergelijke dienstverlening is de intrinsieke eigenschap van *bhakti* of *bhajana*.

Daarom kan iedere dienstverlening uitgevoerd in dit bewustzijn *bhajana* worden genoemd; (2) in algemene zin verwijst *bhajana* naar spirituele oefeningen, vooral horen, chanten en mediteren op de heilige naam, gedaante, kwaliteiten en spel van Śrī Kṛṣṇa.

bhajana-mālā – een kralensnoer gemaakt van het hout van de heilige *tulasī*-plant, die toegewijden van Śrī Kṛṣṇa privé gebruiken voor het chanten van de Hare Kṛṣṇa *mantra*.

bhakti – het woord *bhakti* is afkomstig van het stamwoord *bhaj*, dat dienen betekent (zie *bhajana*). Daarom is de eerste betekenis van het woord *bhakti* dienst verlenen. De uitvoering van activiteiten, die uitsluitend zijn bedoeld voor het plezier van Śrī Kṛṣṇa, die worden gedaan in een positieve geest verzadigd van liefde, die vrij zijn van alle andere verlangens en die niet worden bedekt door het streven naar vruchtdragende activiteit (*karma*) en door het cultiveren van kennis gericht op het samensmelten van zijn bestaan met dat van Bhagavān (*jñāna*), wordt *bhakti* genoemd.

bhakti-tattva – het woord *tattva* duidt op waarheid, een realiteit of een filosofisch principe. Die welke zijn gerelateerd aan het devotionele leven heten *bhakti-tattva*.

bhāva – spirituele emotie, liefde, sentiment.

bhāva-bhakti – het beginstadium van perfectie in toewijding. Een stadium van *bhakti*, waarin de essentie van het innerlijke vermogen van Bhagavān bestaand uit spirituele kennis en zegen (*viśuddha-sattva*) wordt overgebracht op het hart van de praktiserende toegewijde uit het hart van de eeuwige metgezellen van Bhagavān. Het verzacht het hart

met verschillende soorten smaak. *Bhāva-bhakti* is de eerste spruit van zuivere liefde voor God (*prema*).

brahma – het onpersoonlijke, alles-doordringende aspect van Bhagavān, dat niet beschikt over attributen en kwaliteiten. Het is ook bekend als Brahman.

brāhmaṇa – de intellectuele klasse onder de vier kasten (*varṇas*) van het Vedische sociale stelsel (*varṇāśrama*).

D

daiva-varṇāśrama – het Vedische sociale stelsel bestaand uit vier beroepsgroepen (*varṇas*) en vier levensfasen (*āśramas*), zoals het zich verhoudt tot Vaiṣṇava devotionele beoefeningen.

dāsyā-rasa – een van de vijf primaire relaties met Śrī Kṛṣṇa, welke is gevestigd in het hart van de toegewijde in het geperfectioneerde stadium van *bhāva* of *prema*. In deze relatie wordt de liefde van de toegewijde tot uitdrukking gebracht in de gemoedsgesteldheid van een dienaar.

devatās – halfgoden, die zich in de hemelse planeten bevinden en met specifieke vermogens zijn toegerust voor de uitvoering van universeel bestuur.

dikṣā-guru – de geestelijk leermeester, die inwijding schenkt. Iemand, die aan een gekwalificeerde candidaat een *mantra* geeft in overeenstemming met de reguleringen van het geschrift met het doel om Bhagavān te vereren en Hem door die *mantra* te realiseren, wordt *dikṣā-guru* of *mantra-guru* genoemd.

G

gaura-nāgarī – in de transcendentale liefdesaffaires van Śrī Rādhā-Kṛṣṇa is Śrī Kṛṣṇa *nāgara*, de overheersende held in de positie van de ontvanger/genieter, en Śrī Rādhā en Haar lichamelijke manifestaties, de *sakhīs*, zijn *nāgarīs*, de overheerste heldinnen in de positie van de gevers/genotenen. Hoewel Śrī Gaura Kṛṣṇa Zelf is, neemt Hij de stemming aan van *nāgarī*, Śrīmatī Rādhikā, om de aard van Haar liefde voor Kṛṣṇa te ervaren. Daarom is Śrī Gaurāṅga niet in de stemming van een *nāgara*. De *gaura-nāgarīs* vatten Śrīman Mahāprabhu op als een *nāgara* en zichzelf als *nāgarīs*. Dit is volslagen tegengesteld aan zowel de stemming van Mahāprabhu als de cultivering van *suddha-bhakti*.

grhastha – huishoudelijk leven en de tweede levensfase (*āśrama*) in het Vedische sociale stelsel (*varṇāśrama*).

gosvāmī – iemand die meester van zijn zintuigen is; een titel voor degenen in de wereldverzakende levensorde.

gopīs – de jonge koeherdersmeisjes van Vraja onder leiding van Śrīmatī Rādhikā, die Śrī Kṛṣṇa dienen in de gemoedsgesteldheid van amoureuze liefde. Dit kan ook betrekking hebben op de oudere *gopīs* onder leiding van moeder Yaśodā, die Kṛṣṇa dient in de gemoedsgesteldheid van ouderlijke genegenheid.

go-dāsa – iemand die is verslaafd aan de drijfveren van de materiële zintuigen.

guṇa – de transcendentale kwaliteiten van Śrī Kṛṣṇa, die worden gehoord, beschreven en waarop wordt gemediteerd

door toegewijden als onderdeel van hun devotionele oefening.

guru-rūpā-sakhī – de geestelijk leermeester in zijn eeuwige spirituele gedaante als een vrouwelijke dienstmaagd van Śrī Rādhā-Kṛṣṇa.

H

hari-kathā – vertellingen over het spel en de persoonlijke natuur van Bhagavān.

harinama-saṅkīrtana – het gezamenlijk zingen van de heilige namen van Bhagavān.

J

jīva - de eeuwig individueel levende entiteit, die in de geconditioneerde staat van het materiële bestaan een materieel lichaam aanneemt in een van de ontelbaar vele levenssoorten.

jñāna – (1) kennis; (2) het streven naar kennis met de intentie om de individuele identiteit van de ziel te laten samensmelten met het onpersoonlijke aspect van Bhagavān.

K

Kali-yuga – het huidige tijdperk van ruzie en schijnheiligheid, dat vijfduizend jaar geleden een aanvang nam.

kāma – (1) de lust waarmee de impulsen van de materiële zintuigen worden bevredigd; (2) het transcendentale verlangen van de *gopīs* om van amoreus spel en vermaak met Śrī Kṛṣṇa te genieten.

kaniṣṭha-adhikārī – de beginnende beoefenaar van het devotionele leven.

karma – (1) iedere activiteit uitgevoerd in de loop van het materiële bestaan; (2) baatzuchtige activiteiten; vrome activiteiten, die leiden tot materieel gewin in deze wereld, of in de hemelse planeten na de dood; (3) noodlot; voorgaande acties, die tot onvermijdelijke reacties leiden.

kṛṣṇa-kathā – vertellingen over de heilige namen, gedaante, kwaliteiten en het spel van Śrī Kṛṣṇa.

kṛṣṇa-pañcamī – de vijfde dag van de afgaande maan.

kuṇḍa – een vijver of een meer.

kuñja – een loofhut of een prieel; een natuurlijke schaduwrijke schuilplaats, waarvan de zijden en het dak voornamelijk worden gevormd door bomen en klimplanten.

līlā – goddelijk sport en spel. Gods activiteiten, hetzij voor de schepping van de materiële wereld of in transcendentale liefdesuitwisselingen met Zijn toegewijden, staan nooit onder invloed van de materiële natuur. Ze zijn allemaal manifestaties van Zijn zelf-gewilde vermogens en heten daarom *līlā*, of goddelijk spel. Dit spel en vermaak wordt gehoord, beschreven en er wordt op gemediteerd door toegewijden als onderdeel van hun toegewijde bezigheden.

M

mādhurya-rasa – de hoogste van de vijf primaire relaties met Śrī Kṛṣṇa, welke in het hart van de toegewijde is gevestigd in het geperfectioneerde stadium van *bhāva* of *prema*. In deze relatie wordt de liefde van de toegewijde voor Bhagavan tot uitdrukking gebracht in de gemoedsgesteldheid van een amoureuze geliefde.

madhyama-adhikārī – de beoefenaar van het devotionele leven, die het middenklasse stadium van de spirituele ontwikkeling heeft bereikt.

mahābhāva – het hoogste stadium van goddelijke liefde.

mahājanas – grote persoonlijkheden, die het hoogste ideaal onderwijzen en met hun gedrag een voorbeeld stellen voor anderen om te volgen.

mahā-prasāda – de voedselrestanten, die aan het godsbeeld zijn geofferd; het kan ook betrekking hebben op de restanten van andere artikelen, die aan het godsbeeld zijn geofferd, zoals wierrook, bloemen, bloemenkransen en kleding.

mānasa-sevā - mentale dienstverlening aan de vererenswaardige godheid.

maṭha – een klooster of tempel.

māyāvāda – de doctrine van illusie; een theorie verdedigd door de impersonalistische volgelingen van Śaṅkarācārya, welke stelt, dat de gedaante van God, deze materiële wereld en het individuele bestaan van de levende entiteiten *māyā*, of vals, zijn.

muni – een wijze, asceet, of spiritueel geleerde.

N

nāma – de heilige naam van God, welke door toegewijden wordt gechant als onderdeel van hun devotionele beoefening.

nāma-aparādha – overtredingen tegen de heilige naam, waarvan tien soorten bestaan.

nāma-haṭṭa – een predikstelsel, waarbij toegewijden openbare predikprogramma's in hun huis verzorgen.

nirviśeṣa-vādīs – degenen, die de doctrine verdedigen, dat in hoogste instantie God geen persoonlijke eigenschappen heeft en dat samensmelten in het ongedifferentieerd *brahma* de hoogste perfectie van de levende entiteit is.

niṣkiñcana – de staat, waarin men al zijn materiële bezittingen heeft verzaakt.

niṣṭhā – vast vertrouwen als resultaat van standvastigheid in zijn devotionele beoefening. Dit is het vierde stadium in de ontwikkeling van de devotionele kruipplant. Het heeft plaats na het afleggen van een aanzienlijk deel van zijn *anarthas*.

P

pālyadāsī – een dienstmaagd van Śrīmatī Rādhikā. Het woord *pālya* betekent te worden gevoed, te worden beschermd en voor te worden gezorgd, en het woord *dāsī* betekent een vrouwelijke dienaar. De *pālyadāsīs* zijn dus dienstmeisjes in de toegenegen zorg van Śrīmatī Rādhikā.

paramahansa – de hoogste, ‘zwaanachtige’ toegewijde.

praṇāma – een eerbetuiging.

prāṇanātha – betekent letterlijk de Heer van zijn/haar leven, maar het wordt gebruikt in de zin van iemand, die oneindig dierbaarder is dan het leven zelf.

prayojana – het hoogste doel van het devotionele leven, namelijk onvermengde liefde voor Śrī Kṛṣṇa.

prema-bhakti – het stadium van toewijding, dat wordt gekenmerkt door het verschijnen van goddelijke liefde (*prema*); het geperfectioneerde stadium van devotie. Dit is het achtste en laatste stadium in de ontwikkeling van de devotionele kruipplant.

premamayī – verzadigd van goddelijke liefde.

prema-dharma – de religie van goddelijke liefde, zoals uitgedragen en beoefend door Śrī Caitanya Mahāprabhu.

prema-avatāra – de incarnatie van liefde, Śrī Caitanya Mahāprabhu.

R

rāga-mārga – het pad van spontane aantrekking (*rāga*).

rāgānuga-bhakti – een verheven stadium van devotie, dat wordt gedreven door spontane aantrekking of liefde.

rāgātmikā-bhakti – de spontane devotie, die uitsluitend leeft in het hart van de eeuwige toegewijden van Śrī Kṛṣṇa in de spirituele wereld.

rasika – iemand die de zoete gevoelens van devotie (*rasa*) in zijn hart proeft.

ruci – smaak. Het ontwaken van de smaak voor horen, chanten en andere dergelijke devotionele oefeningen betekent, dat men voor deze activiteiten een grotere voorkeur heeft dan enig ander type materiële activiteit. In dit stadium overtreft de aantrekking tot spirituele zaken de aantrekking tot materiële zaken. Dit is het vijfde stadium in de ontwikkeling van de devotionele kruipplant. Het vindt plaats, nadat men standvastigheid in zijn devotionele beoefening heeft verkregen.

rūpa – vorm, gedaante, verschijning; met betrekking tot Śrī Kṛṣṇa verwijst het naar Zijn transcendentale, eeuwige gedaante, waarover door toegewijden wordt gehoord, waarop zij mediteren en waarover zij schrijven als onderdeel van hun devotionele beoefening.

S

sad-guru – een geperfectioneerd geestelijk leermeester.

sādhaka – iemand die een spirituele discipline volgt met het doel om zuivere toewijding voor Śrī Kṛṣṇa te verkrijgen.

sādhana-bhakti – het stadium in het devotionele leven, waarin een spirituele discipline wordt beoefend met het doel om de manifestatie van extatische, zuivere liefde voor Śrī Kṛṣṇa (*bhāva*) te bewerkstelligen.

sādhū-saṅga – de associatie van zeer gevorderde toegewijden, die beschikken over zuivere toewijding voor Śrī Kṛṣṇa. Dit is de eerste ontwikkelingsfase van de devotionele kruipplant na het beginstadium van vertrouwen (*śraddhā*).

sahajiyā – iemand die denkt de niveau's van gevorderde toewijding gemakkelijk te kunnen bereiken en daardoor soms de externe symptomen van de spirituele extase van die hogere niveau's imiteert.

sakhya-rasa – een van de vijf primaire relaties met Śrī Kṛṣṇa, welke in het hart van de toegewijde is gevestigd in het geperfectioneerde stadium van *bhāva* of *prema*. In deze relatie wordt de liefde van de toegewijde voor God tot uitdrukking gebracht in de gemoedsgesteldheid van een vriend.

sambandha – het principe met betrekking tot de wederzijdse relatie tussen God, de levende entiteiten en de materiële energie.

sambandha-jñāna – kennis met betrekking tot *sambandha-tattva*, de wederzijdse relatie tussen God, de levende entiteiten en de materiële energie. Het woord *sambandha* betekent verbinding, relatie of band. De levende wezens zijn eeuwigdurend en onafscheidelijk verbonden aan de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods. Daarom is Hij het ware object van het fenomeen relatie. De algemene relatie tussen de levende wezens en de Allerhoogste Persoon is die van dienaar en gediende. In het geperfectioneerde stadium van toewijding echter raakt men gevestigd in een specifieke relatie met Bhagavān, hetzij als dienaar, vriend, ouder of geliefde.

sampradāya – een school voor religieus gedachtengoed.

sannyāsa – verzakend ascetisch leven en de vierde levensfase (*āśrama*) van het Vedische sociale stelsel (*varṇāśrama*).

sānta-rasa – de eerste van de vijf primaire relaties met Śrī Kṛṣṇa, welke in het hart van de toegewijde wordt gevestigd in het geperfectioneerde stadium van *bhāva* of *prema*. In deze devotionele smaak (*rasa*) wordt de liefde van de toegewijde voor God tot uitdrukking gebracht in een goedsgesteldheid van neutraliteit.

saraṇāgati – totale overgave aan Śrī Kṛṣṇa of Zijn vertegenwoordiger, de geestelijk leermeester.

sāstra – de geopenbaarde geschriften.

siddha-bhakta – een toegewijde, die spirituele perfectie heeft bereikt. *Siddha-bhaktas* worden beschreven in *Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (2.1.180), “Iemand die altijd volkomen is verzonken in activiteiten in relatie tot Śrī Kṛṣṇa, die geheel onbekend is met materieel verdriet en die onophoudelijk de zegen van goddelijke liefde (*prema*) proeft, wordt een *siddha-bhakta* genoemd.”

siddhānta – een filosofische doctrine of basisprincipe, een aangetoonde conclusie, een gevestigde slotsom, of een aanvaarde waarheid.

śikṣā-guru – de persoon, van wie men instructies krijgt over de manier, waarop men voortgang dient te maken op het devotionele pad, heet de *śikṣā-guru*, of instructiegevend geestelijk leermeester.

smaraṇa – herinnering en meditatie op de namen, gedaante, kwaliteiten en het spel van Śrī Kṛṣṇa.

śraddhā – vertrouwen. Dit duidt op vertrouwen in de uitspraken van de geschriften, dat is ontwaakt na over vele levens een hoeveelheid vrome verdiensten te hebben verzameld met de uitvoering van devotionele activiteiten. Dergelijk

vertrouwen wordt gewekt in de associatie van heilige personen en het is de uiterlijke manifestatie van het zaad van de kruipplant van *bhakti*.

śrī-nāma-saṅkīrtana – het gezamenlijk zingen van de heilige namen van Śrī Kṛṣṇa.

śṛṅgāra-rasa – een andere naam voor *mādhurya-rasa*, de zoete smaak van devotie, waarbij de liefde van de toegewijde voor Śrī Kṛṣṇa tot uitdrukking wordt gebracht in de goedsgesteldheid van een amoureuze geliefde.

suddha-bhakti – zuivere devotie; namelijk, toewijding die niet is vermengd met baatzuchtige actie of monistische kennis en geen andere verlangens omarmt dan alleen de wens om Śrī Kṛṣṇa een plezier te doen.

sukṛti – vrome activiteit, die – indien in voldoende mate verzameld – kan resulteren in vertrouwen in transcendentale entiteiten, zoals de woorden van de geschriften en heilige personen en het proces van het devotionele leven.

svarūpa-śakti – het goddelijke vermogen van Bhagavān heet *svarūpa-śakti*. Het wordt *svarūpa-śakti* genoemd, omdat het zich in Zijn eigen gedaante (*svarūpa*) bevindt. Dit vermogen is volkomen bewust (*cinmaya*) en is daarom de tegenhanger en antithese van materie. Per consequentie is het ook bekend als *cit-śakti*, of vermogen dat beschikt over bewustzijn. Omdat dit vermogen, dat zich in Zijn gedaante bevindt, op intieme wijze met Bhagavan is verbonden, wordt het verder gekend als *antaraṅga-śakti*, innerlijk vermogen. Omdat het superieur is aan Zijn marginale en externe vermogens, zowel in vorm als glorie, wordt het *para-śakti*, superieur vermogen, genoemd. Dus vanwege zijn

kwaliteiten is dit vermogen bekend onder verschillende namen – *svarūpa-śakti*, *cit-śakti*, *antaraṅga-śakti*, en *para-śakti*.

svarūpa-siddha-bhakti – alle pogingen van lichaam, geest en woord, die betrekking hebben op Śrī Kṛṣṇa en die uitsluitend en rechtstreeks voor Zijn plezier worden uitgevoerd zonder enige tussenkomst, heten *svarūpa-siddha-bhakti*.

tulasī-mālā – een halssnoer van kraaltjes gemaakt van de heilige *tulasī*-plant. Het wordt door alle toegewijden van Śrī Kṛṣṇa gedragen.

uttama-bhakti – de hoogste vorm van devotie. Dit wordt in *Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.1.11) als volgt omschreven, “Het cultiveren van activiteiten, die uitsluitend zijn bedoeld voor het plezier van Śrī Kṛṣṇa, of met andere woorden, de ononderbroken stroom van dienstverlening aan Śrī Kṛṣṇa uitgevoerd door alle pogingen van lichaam, geest en woord, en door het tot uitdrukking brengen van diverse spirituele gevoelens (*bhāvas*), die niet worden bedekt door *jñāna* (kennis gericht op onpersoonlijke bevrijding) en *karma* (baatzuchtige activiteit), en dat geen andere verlangens kent dan de aspiratie om Śrī Kṛṣṇa gelukkig te maken, wordt *uttama-bhakti*, zuivere toegewijde dienst, genoemd.”

uttama- of **mahā-bhāgavata** – de allerbeste toegewijde, die perfectie in zijn toewijding aan Śrī Kṛṣṇa heeft bereikt.

vaidhī – toewijding die wordt aangedreven door de regels en regulerende principes van de geschriften.

varṇāśrama – het Vedische sociale stelsel, dat de samenleving onderverdeelt in vier beroepsgroepen (*varṇas*) en vier levensfasen (*āśramas*).

vātsalya-rasa – een van de vijf primaire relaties met Śrī Kṛṣṇa, die zich in het hart van de toegewijde heeft gevestigd in het geperfectioneerde stadium van *bhāva* of *prema*. In deze relatie wordt de liefde van de toegewijde voor Bhagavān tot uitdrukking gebracht in de gemoedsgesteldheid van ouderschap.

vipralambha – de liefde die wordt ervaren, wanneer men van zijn geliefde is afgescheiden.

vraja-rasa – de devotionele smaken (*rasas*), waarmee de eeuwige toegewijden van Śrī Kṛṣṇa Hem dienen in de eeuwige woonplaats Vraja, of Vṛndāvana.

vraja-parikaras – de eeuwige toegewijden van Śrī Kṛṣṇa, die in de transcendentale woonplaats Vraja, of Vṛndāvana, wonen.

yukta-vairāgya – gepaste onthouding; onthouding, die geschikt is voor het binnengaan in het devotionele leven. Dit

wordt in *Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.2.255) als volgt gedefinieerd, “Wanneer men onthecht is van materieel zintuiglijk plezier, maar in geschikte mate objecten aanvaardt, die gunstig zijn voor zijn devotionele beoefening en men een speciale neiging vertoont jegens zaken, die direct aan Kṛṣṇa zijn verbonden, zoals de voedselrestanten, die aan Hem zijn geofferd, wordt zijn onthouding *yukta-vairāgya* genoemd.”

Centra & Contacten Wereldwijd

www.purebhakti.com/contact-us/centers-mainmenu-60.html

INDIA

Mathura: *Shri Keshavaji Gaudiya Math* – Jawahar Hata, U.P. 281001 (Opp. Dist. Hospital), Email: mathuramath@gmail.com • **New Delhi:** *Shri Raman-vihari Gaudiya Math* – Block B-3, Janakpuri, New Delhi 110058 (Near musical fountain park), Tel: 9810192540; *Karol Bagh Centre:* Rohini-nandana dasa, 9A/39 Channa Market, WEA, Karol Bagh, Tel: 9810398406, 9810636370, Email: purebhakti.kb@gmail.com • **Vrindavan:** *Shri Rupa-Sanatana Gaudiya Math* – Dan Gali, U.P. Tel: 09760952435; *Gopinath Bhavan* – Parikrama Marga (next to Imli-tala), Seva Kunja, Vrindavan 281121, U.P., Email: vasantidasi@gmail.com • **Puri:** *Jay Shri Damodar Gaudiya Math* – *Sea Palace*, Chakratirtha Road. Tel: 06752-223375 • **Bangalore:** *Shri Madan Mohan Gaudiya Math* – 245/1 29th Cross, Kaggadasa pura Balaji layout, Bangalore-93, Tel: 089044277754, Email: bvvaikhanas@gmail.com; *Shri Ranganath Gaudiya Math* – Hesaraghatta, Bangalore, Tel: 09379447895, 07829378386 • **Faridabad:** *Shri Radha Madhav Gaudiya Math* – 293, Sector-14, Hariyana, Tel: 09911283869 • **Navadvipa:** *Shri Shri Keshavaji Gaudiya Math* – Kolerdanga Lane, Nadiya, Bengal, Tel: 09153125442

AUSTRALIA

Garden Ashram – Akhileshvari dasi, Tel: 612 66795916, Email: akhileshvari.dasi@gmail.com • *Shri Gaura Narayan Gaudiya Math* – Brisbane, Queensland, Tel: +61 403 993 746, Email: bhaktibrisbane2010@gmail.com

CHINA / HONG KONG

15A, Hillview Court, 30 Hillwood Road, Tsim Sha Tsui, Kowloon, Tel: +85223774603

UNITED KINGDOM & IRELAND

Birmingham: *Shri Gour Govinda Gaudiya Math* – 9 Clarence Road, Handsworth, Birmingham, B21 0ED, U. K., Tel: (44) 121551-7729, Email: bvashram108@gmail.com • **London:** *Shri Gangamata Gaudiya Math* – 631 Forest Road, E17 4NE London, Tel: 02080578406, Email: gangamatas@hotmail.com • **Galway:** *Family Centre* – Tel: 353 85-1548200, Email: jagannathchild@gmail.com

USA

Gaudiya Vedanta Publications Offices – Tel: (800) 681-3040 ext. 108, Email: orders@bhaktiprojects.org • **Alachua:** *Shri Shri Radha-Govinda Mandir* – Tel: (1) 386-462-2682. Email: yourbvgi@gmail.com, Website: www.bvgi.org • **Houston:** *Shri Govindaji Gaudiya Math* – Tel: (1) 281-650-8689. Email: info@sggm.org, Website: www.sggm.org

Websites

Gauḍīya Vedānta Publications (GVP)

De GVP publiceert, conserveert en distribueert de boeken van Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Nārāyaṇa Gosvami Mahārāja. Voor meer informatie over de inhoud van deze boeken kunt u de volgende websites bezoeken:

www.purebhakti.com – voor nieuws, updates en gratis downloaden van boeken, lezingen en *bhajans*.

www.purebhakti.tv – voor het kijken en luisteren naar lezingen online en voor links naar updates van live web-casts.

www.harikatha.com – voor het per email ontvangen van de lezingen en video's van Śrī Śrīmad Bhaktivedana Nārāyaṇa Mahārāja op zijn wereldreis.

Indien u meer wilt weten over boeken, lezingen, audio-opnamen, video's, lessen en de International Pure Bhakti Yoga Society (IPBYS) van Śrī Śrīmad Bhaktivedana Nārāyaṇa Mahārāja kunt u contact opnemen met **connectwithussoon@gmail.com**

Voor het vinden van een centrum in uw buurt:

www.purebhakti.com/contact-us

Engelse publicaties van

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA NĀRĀYAṆA GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA

<p><i>Arcana-dīpikā</i> <i>Śrī Bhajana-rahasya</i> <i>Śrī Bhakti-rasāmṛta-sindhu-bindu</i> <i>Bhakti-rasāyana</i> <i>Bhakti-tattva-viveka</i> <i>Śrī Brahma-sāmhītā</i> <i>Essence of the Bhagavad-gītā</i> <i>Five Essential Essays</i> <i>Going Beyond Vaikuṅṭha</i> <i>Harmony</i> <i>Jaiva-dharma</i> <i>Letters From America</i> <i>Śrī Manaḥ-sikṣā</i> <i>My Śikṣā-guru and Priya-bandhu</i> <i>Pinnacle of Devotion</i> <i>Śrī Prabandhāvalī</i> <i>Secret Truths of the Bhāgavatam</i> <i>Secrets of the Undiscovered Self</i> <i>Śiva-tattva</i> <i>Śrī Bṛhad-bhāgavatāmṛta</i> <i>Śrī Dāmodarāṣṭakam</i> <i>Śrī Gauḍīya Gīti-guccha</i> <i>Śrī Gīta-govinda</i> <i>Śrī Gopī-gīta</i> <i>Śrī Harināma Mahā-mantra</i> <i>Śrīmad Bhagavad-gītā</i></p>	<p><i>Śrī Navadvīpa-dhāma-māhātmya</i> <i>Śrī Navadvīpa-dhāma Parikramā</i> <i>Śrī Prema-samputa</i> <i>Śrī Rādhā-kṛṣṇa-gaṇoddeśa-dīpikā</i> <i>Śrī Saṅkalpa-kalpadrumaḥ</i> <i>Śrī Sikṣāṣṭaka</i> <i>Śrī Upadeśāmṛta</i> <i>Śrī Vraja-maṅḍala Parikramā</i> <i>Śrī Rāya Rāmānanda Saṁvāda</i> <i>Śrīla Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī – His Life and Teachings</i> <i>The Distinctive Contribution of Śrīla Rūpa Gosvāmī</i> <i>The Essence of All Advice</i> <i>The Gift of Śrī Caitanya Mahāprabhu</i> <i>The Journey of the Soul</i> <i>The Nectar of Govinda-līlā</i> <i>The Origin of Ratha-yātrā</i> <i>The Way of Love</i> <i>Utkalikā-vallarī</i> <i>Vaiṣṇava-siddhānta-mālā</i> <i>Veṅu-gīta</i> <i>Walking with a Saint</i> <i>Rays of the Harmonist (periodical)</i></p>
--	--

Nederlandse publicaties

van **Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Nārāyaṇa Gosvāmī Mahārāja**

vertaald en uitgegeven door Pro Deo Uitgever Jaya Radhe

<https://purebhakti.com/jayaradhe.nl>

<i>Bhagavad-gītā</i>	<i>Prabandha Pañcakam</i>
<i>Bhāgavata-rahāsyā</i>	<i>Prabandhavalī</i>
<i>Bhajana-rahāsyā</i>	<i>Prema-pradīpa</i>
<i>Bhakti-tattva-viveka</i>	<i>Prema-samputa</i>
<i>Boterdief</i>	<i>Reis van de ziel</i>
<i>Camatkāra-candrikā</i>	<i>Rāga-vartma-candrikā</i>
<i>Essentie van Bhagavad-gītā</i>	<i>Rāmānanda Rāya Saṁvāda</i>
<i>Geheimen van Bhajana</i>	<i>Śikṣāṣṭaka</i>
<i>Geheimen van het onontdekte Zelf</i>	<i>Śiva-tattva</i>
<i>Geluk in het paradijs der dwazen</i>	<i>Śrī Rādhā</i>
<i>Gift van Śrī Caitanya Mahāprabhu</i>	<i>Śrī Rūpa Gosvāmī's bijdrage</i>
<i>Gīta-govinda</i>	<i>Summum van toewijding</i>
<i>Gopi-gīta</i>	<i>Ujjvala-nilāmaṇi-kiraṇa</i>
<i>Hari-kathāmr̥ta</i>	<i>Upadeśamṛta</i>
<i>Jagannātha Ratha-yātrā</i>	<i>Utkalikā-vallārī</i>
<i>Jaīva-dharma</i>	<i>Veṇu Gīta</i>
<i>Mādhurya-kādambinī</i>	<i>Verborgen pad van devotie</i>
<i>Maharṣi Durvāsā</i>	<i>Voorbij Nirvāṇa</i>
<i>Manaḥ-śikṣā</i>	<i>Ware sentimenten van de ziel</i>
<i>Nitya-dharma</i>	<i>Wijze van Liefhebben</i>

